

VOORUITZICHTEN

Economische voorzichten 2021-2026

Juni 2021

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt door de leden van de Algemene Directie van het FPB.

Algemene coördinatie verzekerd door Igor Lebrun, Delphine Bassilière, Michel Saintrain en Filip Vanhorebeek.

Hebben bijgedragen: Ingrid Bracke, Isabelle Clerbois, Bart De Ketelbutter, Frédérique Denil, Greet De Vil, Ludovic Dobbelaere, Nicole Fasquelle, Vincent Frogneux, Joanna Geerts, Gina Gentil, Koen Hendrickx, Laurence Laloy, Vanessa Lutgen, Hendrik Nevejan, Bertrand Scholtus, Peter Stockman, Patrick Van Brusselen, Delphine Van Hoolandt, Marie Vandresse, Peter Willemé.

Vertaaldienst: Christelle Castelain en Patricia Van Brussel.

Informaticacel: Geert Bryon, Adinda De Saeger en Dominique Van Der Wal.

Federaal Planbureau

Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel

tel.: +32-2-5077311

e-mail: contact@plan.be

<https://www.plan.be>

Overname is toegestaan, tenzij voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay - Wettelijk depot: D/2021/7433/11

Inhoudstafel

1. Inleiding	1
2. Macro-economische evoluties.....	2
2.1. Internationale omgeving	2
2.2. Belgische economische groei en zijn belangrijkste componenten	3
2.3. Raming van de potentiële groei en de output gap	10
2.4. Bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak	11
2.5. Inflatie	12
2.6. Energieverbruik	13
2.7. Broeikasgasemissies	15
3. Arbeidsmarkt	17
3.1. Arbeidskosten	17
3.2. Demografie en arbeidsaanbod	21
3.3. Werkgelegenheid en werkloosheid	23
4. Overheidsfinanciën.....	30
4.1. Inleiding	30
4.2. De gezamenlijke overheid	32
4.3. Evolutie per deelsector	41
5. Bijlagen	53
5.1. Statistische bijlage	53
5.2. Definitie van de HERMES-bedrijfstakken	78

Lijst van tabellen

Tabel 1	Evolutie van de totale broeikasgasemissies	15
Tabel 2	Nieuwe loonsubsidies.....	20
Tabel 3	Hypothesen demografie en beroepsbevolking.....	21
Tabel 4	Rekening van de gezamenlijke overheid	32
Tabel 5	Verschillen met de indicatieve doelstellingen van het stabiliteitsprogramma inzake nominaal tekort	33
Tabel 6	Rekening van de federale overheid	43
Tabel 7	Rekening van de sociale zekerheid.....	44
Tabel 8	Dynamiek van de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid (in ESR-termen)	44

Tabel 9	Rekening van de gemeenschappen en gewesten	46
Tabel 10	Vorderingensaldo van de gefedereerde entiteiten	46
Tabel 11	Rekening van de Vlaamse Gemeenschap	47
Tabel 12	Rekening van de Franse Gemeenschap	48
Tabel 13	Rekening van het Waals Gewest	49
Tabel 14	Geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	50
Tabel 15	Rekening van de lagere overheid	51

Lijst van figuren

Figuur 1	Economische groei in de wereld en de eurozone	2
Figuur 2	Evolutie van de uitvoer en de potentiële uitvoermarkten	4
Figuur 3	Consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote van de particulieren	5
Figuur 4	Investerings in woongebouwen	6
Figuur 5	Evolutie van de investeringen en de rendabiliteit van de ondernemingen	7
Figuur 6	Overheidsconsumptie	9
Figuur 7	Bijdragen tot de potentiële bbp-groei	10
Figuur 8	Output gap	10
Figuur 9	Energie-intensiteit van het bbp	13
Figuur 10	Energie-eindverbruik: totaal en per sector	13
Figuur 11	Evolutie van de aandelen in het elektriciteitsaanbod in België	14
Figuur 12	Evolutie van de totale broeikasgasemissies per sector	16
Figuur 13	Werkende bevolking en werkgelegenheidsgraad	28
Figuur 14	Werkloosheid en werkloosheidsgraad (definitie FPB)	29
Figuur 15	Ontvangsten, uitgaven en primaire uitgaven	35
Figuur 16	Overheidsinvesteringen (bruto-investeringen in vaste activa van de overheid)	36
Figuur 17	Overzicht van de overheidsinvesteringen (bruto-investeringen in vaste activa van de overheid)	37
Figuur 18	Kapitaaluitgaven van de overheid zonder bruto-investeringen in vaste activa	38
Figuur 19	Vorderingensaldo, saldo van de lopende verrichtingen, vorderingensaldo zonder overheidsinvesteringen en saldo volgens de 'gouden regel'	39
Figuur 20	Overheidsschuld	40
Figuur 21	Primair saldo en stabiliserend primair saldo	41

Lijst van kaders

Kader 1	Hypothesen m.b.t. de arbeidskosten	19
Kader 2	Hypothesen voor de overheidswerkgelegenheid	26

1. Inleiding

Dit rapport stelt de resultaten voor van de juniversie van de 'Economische vooruitzichten 2021-2026'. Het Federaal Planbureau publiceerde in februari een voorlopige versie van deze vooruitzichten.

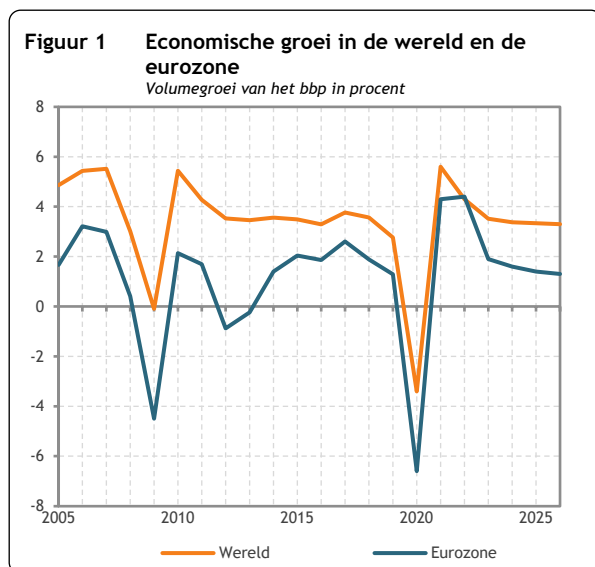
De projectie houdt rekening met het grootste deel van de informatie die op 2 juni 2021 beschikbaar was, met inbegrip van de Belgische en de buitenlandse herstelplannen. Ze anticipeert niet op eventuele bijkomende herstelmaatregelen of budgettaire besparingsmaatregelen die de regeringen in de toekomst kunnen nemen. De ramingen tot 2022 zijn coherent met de cijfers die op 10 juni werden gepubliceerd in het kader van de economische begroting. De vooruitzichten voor België werden opgesteld aan de hand van de door het FPB ontwikkelde modellen MODTRIM en HERMES.

Het rapport is als volgt ingedeeld. Hoofdstuk 2 beschrijft de internationale context en de vooruitzichten voor de Belgische economische groei, de inflatie, het energieverbruik en de broeikasgasemissies. In hoofdstuk 3 worden de resultaten voor de arbeidsmarkt toegelicht. Ten slotte geeft hoofdstuk 4 een overzicht van de resultaten voor de overheidsfinanciën.

2. Macro-economische evoluties

2.1. Internationale omgeving¹

De wereldeconomie werd in 2020 hard getroffen door de coronapandemie, wat leidde tot een krimp van 3,3 %. Dit jaar wordt een globale groei van ongeveer 6 % verwacht, al is het een herstel met grote regionale verschillen. Vervolgens zou de globale groei geleidelijk vertragen tot 3,3 % in 2025 en 2026. Die groeivertraging is – vooral in de geavanceerde economieën – toe te schrijven aan een tragere groei

van het arbeidsaanbod als gevolg van de vergrijzing. Ook de geleidelijke overschakeling van de Chinese economie naar een houdbaar groeitempo zou de mondiale bbp-groei enigszins afremmen.

Bij de industrielanden heeft de Amerikaanse economie in 2021 een duidelijke voorsprong met een bbp-groei van 6,3 % (t.o.v. -3,5 % in 2020), dankzij de snelheid van de vaccinaties en de omvangrijke budgettaire stimulus. De Amerikaanse bbp-groei zou in 2022 uitkomen op 3,8 % en in de periode 2023-2026 vertragen tot gemiddeld 1,5 %.

De economie van de eurozone werd in de eerste helft van 2020 hard getroffen door de coronapandemie. De economische activiteit veerde op in het derde kwartaal, maar nieuwe besmettingsgolven noopten de eurolanden nadien tot het aanscherpen van de contactbeperkende maatregelen, die vooral de dienstensector treffen. Voor de eurozone als geheel viel de economische activiteit daardoor opnieuw (maar in beperktere mate) terug in het vierde kwartaal van 2020 en het eerste kwartaal van 2021. Naarmate de vaccinatiecampagnes het pad effenen voor verdere versoepelingen, zou het economisch herstel een tweede adem krijgen en aangedreven worden door de particuliere consumptie en de buitenlandse handel. Daarnaast krijgen de investeringen ook rugwind van de relanceplannen. Na een krimp van 6,6 % in 2020, zou de bbp-groei van de eurozone als geheel op 4,3 % uitkomen in 2021 en zich handhaven op 4,4 % in 2022. De bbp-groei zou vervolgens vertragen van 1,9 % in 2023 tot 1,3 % in 2026.

Deze vooruitzichten zijn omgeven met risico's die zowel positief als negatief kunnen uitdraaien. Voor de terugkeer naar een normale samenleving is het vaccinatietempo en de effectiviteit van de vaccins tegen mutaties van het virus cruciaal. De kracht van het economisch herstel hangt ook af van de mate waarin de gezinnen hun tijdens de crisis opgebouwde spaarvolumes aanwenden en de bedrijven

¹ De in deze paragraaf geciteerde bbp-groecijfers zijn gebaseerd op de vooruitzichten van de Europese Commissie van mei 2021 (voor de periode tot 2022) en op de vooruitzichten van het IMF van april 2021 (voor de periode 2023-2026). Voor een overzicht van de financiële hypothesen (termijnmarktnoteringen voor 2021 en 2022, technische hypothesen vanaf 2023) zie tabel A.1 in de statistische bijlage.

toeleveringsproblemen kunnen vermijden. Voor de middellange termijn blijft er grote onzekerheid over de mate waarin de pandemie de potentiële groei en zijn componenten zal beïnvloeden.

2.2. Belgische economische groei en zijn belangrijkste componenten

Na de sterke daling in 2020 veert het Belgisch bbp op in 2021 en herstelt het zich verder in 2022. In de periode 2023-2026 groeit het bbp met gemiddeld 1,4 % per jaar.

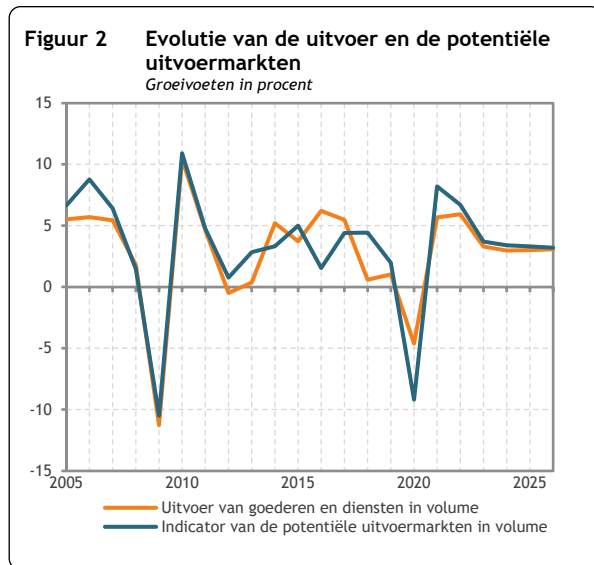
De coronapandemie en de verschillende maatregelen om die te bestrijden, wogen zwaar op de economische activiteit in 2020. Voor België leidde dat tot een daling van het bbp in volume met 6,3 %, wat vergelijkbaar is met de terugval van het bbp in de eurozone (-6,6 %).

Parallel met het geleidelijk opheffen van de inperkingsmaatregelen en het vorderen van de vaccinatiecampagne, veert het Belgisch bbp op in 2021 en herstelt het zich verder in 2022. In 2021 zou de Belgische economie, ondersteund door een krachtige groei vanaf het eerste kwartaal, een herstel laten optekenen van 5,5 %. Nagenoeg alle bestedingscomponenten dragen daartoe bij, maar het meest opvallend is de inhaalbeweging van de investeringen. Voor 2022 wordt een groei van 2,9 % verwacht die ondersteund wordt door de dynamiek van de uitvoer en vooral van de particuliere consumptie. De investeringen verliezen aan elan, terwijl de overheidsconsumptie wordt teruggeschroefd na een periode (2020-2021) van uitzonderlijk hoge uitgaven die verband houden met de gezondheidscrisis. De economische activiteit zou haar precrisisniveau begin 2022 opnieuw bereiken.

Vanaf 2023 zou de Belgische groei opnieuw meer in de lijn liggen van de historische trends. Tussen 2023 en 2026 zou de groei echter enigszins vertragen, van 1,5 % tot 1,2 %, doordat de verschillende (Belgische en buitenlandse) relanceplannen minder impulsen geven en door de groeivertraging in de eurozone. In de periode 2023-2026 zou de Belgische bbp-groei gemiddeld 1,4 % per jaar bedragen.

Na de daling in 2020, laten de uitvoer en de invoer een aanzienlijk herstel optekenen in 2021 en 2022. In de periode 2022-2026 is de bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei licht negatief.

In 2020 hebben de wereldwijde maatregelen ter bestrijding van de coronapandemie de internationale handel zwaar getroffen, vooral in het tweede kwartaal. Daarna herstelde die zich echter vrij snel. Over heel 2020 was de daling van de Belgische uitvoer in volume (-4,6 %) dan ook minder uitgesproken dan die van het bbp. Als gevolg van de daling van de uitvoer en de binnenlandse vraag viel de invoer in volume terug met 4,3 %. De bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei in volume bedroeg daardoor -0,3 procentpunt. De daling van de internationale prijzen deed de Belgische uitvoer- en invoerprijzen terugvallen met resp. 2,2 % en 2,3 %.

Door de opleving van de internationale handel zou de Belgische uitvoer in volume toenemen met 5,7 % in 2021 en 5,9 % in 2022. Samen met een dynamische binnenlandse vraag leidt dat tot toenemende invoerbehoeften. De volumegroei van de Belgische invoer zou in 2021 relatief beperkt blijven tot 5,1 % (als gevolg van een zwak startpunt), maar in 2022 versnellen tot 6,4 %. De bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei zou daarom positief zijn in 2021 (+0,5 procentpunt), maar negatief in 2022 (-0,4 procentpunt). De Belgische in- en uitvoerprijzen stijgen in 2021 en 2022, in het kielzog van de internationale prijzen. Het jaar 2021 wordt gekenmerkt door een aanzienlijke ruilvoetverslechtering (-0,8 %) als gevolg van de sterke stijging van de energieprijzen.

In 2023 zou de groei van de potentiële uitvoermarkten voor België en die van de Belgische uitvoer aanzienlijk vertragen. De Belgische uitvoer zou met 3,3 % toenemen, tegenover 3,7 % voor de invoer. De netto-uitvoer zou dan ook een negatieve bijdrage tot de bbp-groei in volume leveren (-0,3 procentpunt).

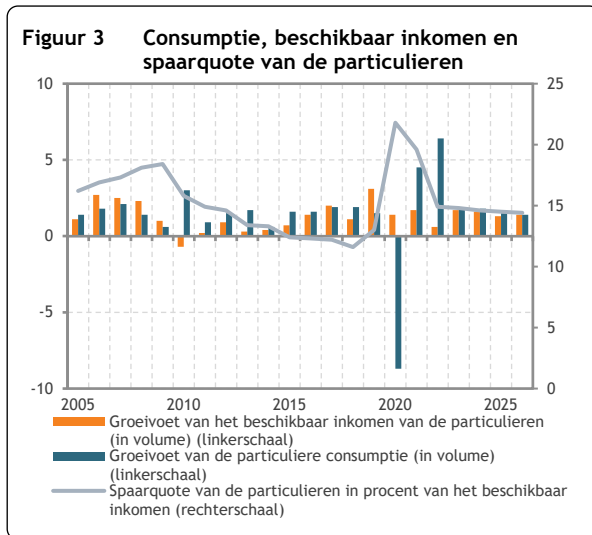
Tijdens de periode 2024-2026 zouden de potentiële uitvoermarkten van België gemiddeld met 3,3 % per jaar toenemen, een tempo dat vergelijkbaar is met dat van de periode 2011-2019. Die groei van de buitenlandse afzetmarkten, de stabilisering van de euro-dollar koers en de toename van de loonkosten per eenheid product (gemiddeld 2,1 % per jaar) zouden resulteren in een volumegroei van de Belgische uitvoer van gemiddeld 3,0 % per jaar. België verliest daardoor jaarlijks gemiddeld 0,3 procentpunt aan buitenlandse marktaandeelen. Onder impuls van de finale vraag, die gemiddeld met 2,2 % zou toenemen, zou de invoer iets sneller stijgen dan de uitvoer (gemiddeld 3,2 %). De netto-uitvoer zou derhalve een licht negatieve bijdrage leveren tot de economische groei (gemiddeld -0,2 procentpunt). De ruilvoet zou met gemiddeld 0,2 % verslechteren door de hypothese van stijgende olieprijs (zie tabel A.1 in de statistische bijlage).

Tot slot moet worden opgemerkt dat de Belgische invoer in 2023² en 2025-2026 opwaarts wordt beïnvloed door de invoer van elektriciteit en aardgas. Dat vangt de lagere elektriciteitsproductie op het Belgische grondgebied op die het gevolg is van de stopzetting van de productie van twee kerncentrales eind 2022 en begin 2023 en van de vier overige centrales in de loop van 2025, zoals voorzien in de wet van 28 juni 2015 (zie paragraaf 2.6).

² In 2023 is er ook een toename van de investeringen in Defensie, die in belangrijke mate worden ingevoerd.

Na een aanzienlijke daling in 2020 begint de particuliere consumptie zich in 2021 te herstellen, maar dat herstel wordt krachtiger in 2022. Tijdens de periode 2023-2026 neemt de particuliere consumptie toe met gemiddeld 1,6 % per jaar.

De particuliere consumptie is de bestedingscomponent van het bbp die in 2020 de grootste daling liet optekenen (-8,7 %), terwijl het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren toenam (1,4 %). De sterke

daling van de primaire inkomens (vooral de loonmassa in de privésector, het inkomen van zelfstandigen en het inkomen uit vermogen) werd gecompenseerd door de steunmaatregelen van de overheid en de lage inflatie. Ondanks de toename van de macro-economische koopkracht werd het consumentenvertrouwen sterk aangetast. Die ongerustheid bij de consument en vooral de beperktere consumptiemogelijkheden (horeca, toerisme, vrijetijdsbesteding, enz.) hebben geleid tot een daling van de consumptieve bestedingen van de particulieren. Als gevolg daarvan steeg hun spaarquote, deels gedwongen en deels uit

voorzorg, van 13,0 % in 2019 tot 21,8 % in 2020.

In 2021 worden de beperkingen afgebouwd en zal de particuliere consumptie geleidelijk hernemen (4,5 %). Dat herstel doet zich voor tegen de achtergrond van een verdere aanzienlijke groei van het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren (1,7 %). Dat wordt ondersteund door een herneming van de primaire inkomens (+2,7 % in reële termen) als gevolg van het economisch herstel, en door de stabilisering van de sociale uitkeringen op een hoog niveau. De versnelling van de inflatie (tot 1,5 %) remt daarentegen de groei van het reëel beschikbaar inkomen af.

In 2022 zou de stijging van de macro-economische koopkracht beperkter blijven (0,6 %) als gevolg van een iets minder sterke groei van de primaire inkomens (met name als gevolg van de vertraging van de werkgelegenheidsgroei) en vooral van de sociale uitkeringen na de afbouw van alle steunmaatregelen in verband met de gezondheidscrisis. De consumptieve bestedingen van de particulieren zetten hun inhaalbeweging echter verder (+6,4 %). Na twee jaren waarin de particuliere consumptie veel sterker toeneemt dan het reëel beschikbaar inkomen, zou de spaarquote aanzienlijk terugvallen en in 2022 uitkomen op 14,9 %, maar nog steeds bijna twee procentpunt hoger liggen dan in 2019. De beperkingen op de particuliere consumptie in 2020 en gedurende een deel van 2021 hebben de particulieren er waarschijnlijk toe aangezet een deel van hun spaargeld aan te wenden voor niet-consumptieve uitgaven, zoals investeringen in woongebouwen (renovatie of nieuwbouw).

In de periode 2023-2026 zou de groei van het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren gemiddeld 1,5 % bedragen. Die toename zou worden ondersteund door een beduidend positieve groei van de reële bruto-uurlonen in de marktsector (gemiddeld 1,0 %) die, in combinatie met een gemiddelde stijging van de werkgelegenheid met 0,8 %, het totaalbedrag aan lonen ontvangen door de gezinnen in reële termen gemiddeld met 1,6 % doet toenemen. Het netto-inkomen uit vermogen zou een gemiddelde reële groei

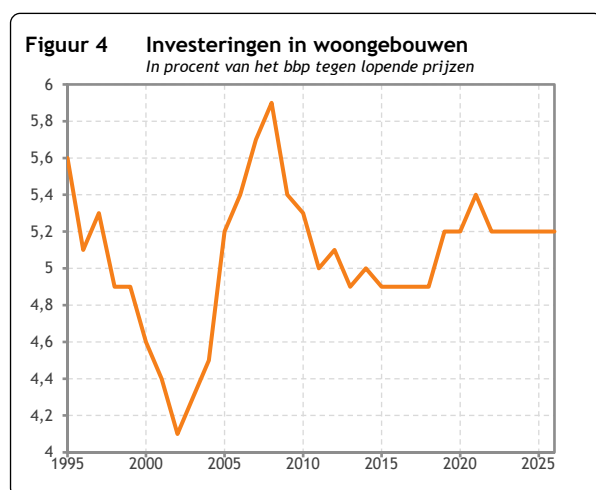
van 1,0 % laten optekenen, terwijl de sociale uitkeringen aan de gezinnen in reële termen met 2,4 % zouden toenemen. Tegelijkertijd zouden de belastingen op het gezinsinkomen in reële termen gemiddeld met 2,7 % per jaar stijgen. De koopkrachtstijging van de particulieren zou vergelijkbaar zijn met de toename van hun consumptieve bestedingen, die gemiddeld 1,6 % zou bedragen. De particuliere spaarquote zou aldus licht dalen, van 14,8 % in 2023 tot 14,4 % in 2026.

Tot slot dient te worden opgemerkt dat in de jaren 2021 tot en met 2024 het minimumpensioen en de minimumbedragen voor werkloosheid, leefloon, uitkeringen voor gehandicapten en inkomensgaranties voor ouderen geleidelijk worden verhoogd, wat het beschikbaar inkomen van de particulieren ondersteunt.

De investeringen in woongebouwen van de gezinnen keren reeds in 2021 terug naar hun precrisisniveau. Op middellange termijn stijgen ze met ongeveer 1 % per jaar.

De investeringen in woongebouwen vielen in 2020 terug met 6,9 %, mede als gevolg van vertragingen bij woningbouwprojecten door de corona-uitbraak, maar zouden in 2021 een sterke inhaalbeweging maken met een toename van 10,0 %. Die duidelijke heropleving kan o.m. worden verklaard door de aanwending van een deel van het gedwongen sparen, dat door bepaalde huishoudens werd opgebouwd, voor renovatie en nieuwbouw, en ook door het in rekening brengen van de investeringssteun³ aan de gezinnen (voornamelijk op het gebied van energierenovatie) in de verschillende stimuleringsplannen.

De investeringen in woongebouwen zouden in 2022 (-1,0 %) en 2023 (0,7 %) op vrijwel hetzelfde hoge niveau blijven. In die periode blijft de langetermijnrente op een betrekkelijk laag niveau en neemt de koopkracht van de particulieren toe.

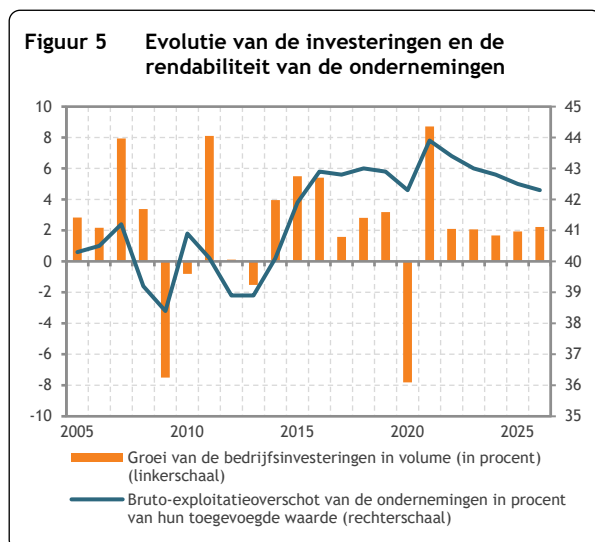

Vanaf 2024 zou de groei van de investeringen in woongebouwen opnieuw aanknopen met de in het verleden waargenomen tendensen en zou die opnieuw gestuurd worden door de evolutie van de klassieke determinanten, zoals de koopkracht van de gezinnen (die stijgt, maar iets minder snel), de langetermijnrente (die stijgt, maar relatief laag blijft) en de werkloosheidsgraad (die daalt). In de periode 2024-2026 zou de groei gemiddeld 1 % per jaar bedragen.

Uitgedrukt in procent van het bbp, zou het nominaal aandeel van de investeringen in woongebouwen (met uitzondering van 5,4 % in 2021) gedurende de gehele projectieperiode stabiel blijven op 5,2 % (zie figuur 4).

³ Deze steun aan de huishoudens situeert zich vooral in 2021 en 2022 en is veel lager in de periode 2023-2026.

De terugval van de bedrijfsinvesteringen in 2020 was minder ernstig dan aanvankelijk verwacht. En ze hebben zich ook sneller hersteld. Op middellange termijn zou hun groei gemiddeld ongeveer 2 % per jaar bedragen.

De bedrijfsinvesteringen zijn in 2020 fors gedaald (-7,8 %), zij het minder dan aanvankelijk verwacht. Het verlies aan economische activiteit werd blijkbaar relatief snel beschouwd als een tijdelijk fenomeen, wat zich vertaalde in een scherp herstel van het ondernemersvertrouwen in de tweede jaarhelft. Voorts zij opgemerkt dat de rendabiliteit van de ondernemingen (op macro-economisch niveau) in 2020 weliswaar daalde, maar niet instortte, omdat de financiële steun van de overheid het omzetverlies deels heeft gecompenseerd.

In de vooruitzichten voor de periode 2021-2026 wordt rekening gehouden met de steun voor de bedrijfsinvesteringen waarin de verschillende herstelplannen voorzien.

De bedrijfsinvesteringen zouden met een volumegroei van 8,7 % in 2021 krachtig opveren in het licht van gunstige vraagvooruitzichten en een aanzienlijke verbetering van de rendabiliteit (met name dankzij de quasi-stabilisering van de bruto-uurlonen vóór indexering). In 2022 zouden ze verder toenemen met 2,1 %.

Vanaf 2023 zou de groei van de afzetperspectieven van de ondernemingen zich stabiliseren, terwijl hun rendabiliteit zou dalen. De langetermijnrente zou aantrekken, maar al bij al relatief laag blijven. Tegen die achtergrond zouden de bedrijfsinvesteringen in de periode 2023-2026 gemiddeld met 2,0 % per jaar stijgen. De investeringsquote van de ondernemingen (d.w.z. het nominale aandeel van die investeringen in het bbp) zou aantrekken van 16,2 % in 2022 tot 16,6 % in 2026.

Na een nulgroei in 2020 worden de overheidsinvesteringen ondersteund door de diverse relanceplannen. Hun groei is vooral aanzienlijk in 2021.

In 2020 hebben de overheidsinvesteringen zich vrijwel gestabiliseerd, waarbij de daling van de investeringen van de lagere overheid en het Brussels en Waals Gewest hoofdzakelijk werd gecompenseerd door de sterke stijging van de investeringen van de federale overheid (en in mindere mate door een toename van de investeringen van het Vlaams Gewest).

Tijdens de periode 2021-2026 zou de toename van de overheidsinvesteringen in het algemeen bijzonder krachtig zijn, als gevolg van de verschillende aangekondigde relanceplannen (federaal en regionaal, gefinancierd door de Recovery and Resilience Facility of door eigen middelen) om het herstel van de

economie na de gezondheidscrisis te verzekeren. Voorts is het zo dat bepaalde regionale investeringsprojecten (zoals Oosterweel in het Vlaams Gewest en investeringen in mobiliteit (tunnels en metro) in het Brussels Gewest) in deze periode op kruissnelheid zouden komen.

In 2021 zouden de overheidsinvesteringen fors toenemen (+17,4 % in volume). De volumegroei van de investeringen van de lagere overheid zou bescheiden zijn (1,5 %), maar die van de federale overheid en van de gemeenschappen en gewesten zou ongeveer 25 % bedragen. Wat de federale overheid betreft, zouden de investeringen van Defensie (met in het bijzonder de inwerkingtreding van het investeringsprogramma in het kader van de strategische visie), van Infrabel en, in mindere mate, van de Regie der Gebouwen fors stijgen. Wat de gefedereerde entiteiten betreft, zouden de investeringen van alle gewesten aanzienlijk toenemen, vooral door de uitvoering van hun respectieve relanceplannen.

Het in 2021 bereikte niveau zou in 2022 worden gehandhaafd (+0,2 %), waarbij de daling van de investeringen van de lagere overheid wordt gecompenseerd door een verdere toename van de investeringen door het Vlaams Gewest (Oosterweelverbinding) en het Waals Gewest.

Voor 2023 wordt een verdere aanzienlijke volumestijging van de overheidsinvesteringen verwacht (+7,0 %), aangedreven door een sterke stijging van de investeringen door de federale overheid (voornamelijk als gevolg van een verdere toename van de investeringen van Defensie, waarbij het investeringsprogramma in het kader van de strategische visie op kruissnelheid komt) en door de lagere overheid (in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2024). Ook de verdere toename van de investeringen door het Waals en het Vlaams Gewest draagt bij tot deze groei. In 2024 zou het groeischema van de overheidsinvesteringen vergelijkbaar zijn met dat van het voorgaande jaar, met uitzondering van een lichte daling van de investeringen van de federale overheid. De volumegroei van de totale overheidsinvesteringen is dan ook nog steeds positief, maar minder uitgesproken (2,7 %).

Ten slotte zouden de overheidsinvesteringen zowel in 2025 als in 2026 licht dalen (respectievelijk -3,4 % en -2,3 % in volume), voornamelijk als gevolg van de terugval van de investeringen van de lagere overheid na de gemeenteraadsverkiezingen van 2024. De investeringen van de andere bestuursniveaus krijgen geen nieuwe noemenswaardige impulsen meer of nemen zelfs licht af, aangezien de in de relanceplannen aangekondigde uitgaven voor het jaar 2026 gering zijn.

De overheidsinvesteringen worden ook besproken in paragraaf 4.2.2.

Bijzonder dynamische groei van de overheidsconsumptie in 2021, door een hoger budget voor gezondheidszorg en door de vaccinatiekosten. Een gemiddelde jaarlijkse groei van 1,4 % op middellange termijn.

Ondanks de aanzienlijke groeiversnelling van de netto-aankoop van goederen en diensten door de overheid (met name als gevolg van de aankoop van goederen en diensten door Defensie in het kader van de strategische visie) bleef de volumegroei van de overheidsconsumptie in 2020 beperkt tot 0,6 % als gevolg van de daling van de sociale uitkeringen in natura (-2,4 % in reële termen). Die daling was te wijten aan de aanzienlijke vertraging van de ziekenhuisactiviteit door de sluiting van bepaalde afdelingen tijdens de pieken in de ziekenhuisopname van COVID-patiënten (geraamde impact van 1,7

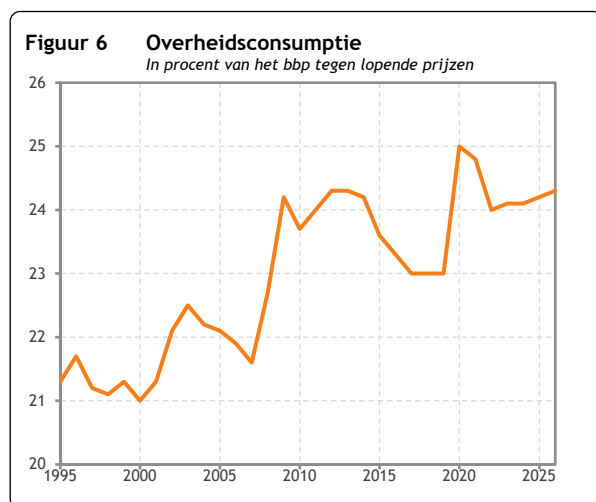
miljard euro).⁴ De daling van de sociale uitkeringen in natura werd afgezwakt door enkele uitzonderlijke uitgaven om de pandemie onder controle te houden (ten belope van 430 miljoen).

De overheidsconsumptie zou in 2021 stijgen met 5,5 % in reële termen, als gevolg van een zeer sterke toename van de kosten die verband houden met de aankoop van vaccins en de organisatie van de vaccinatiecampagne, maar ook van de sociale uitkeringen in natura. De zeer sterke groei van die laatste (+13,0 % in reële termen) is te verklaren door een verhoging van de begrotingsdoelstelling voor gezondheidszorg met 7,5 % en door uitzonderlijke COVID-uitgaven (850 miljoen).

De overheidsconsumptie zou in 2022 teruggeschroefd worden met 0,7 %, voornamelijk als gevolg van een daling van de netto-aankoop van goederen en diensten (-18,9 %) na het wegvallen van tijdelijke uitgaven, waaronder de vaccinatiekosten. De uitgaven voor gezondheidszorg zouden ook dalen, maar in beperkte mate (-1,0 %).

Tijdens de periode 2020-2022 zou de reële groei van de belangrijkste component van de overheidsconsumptie, namelijk de overheidslonen (53 % van de totale overheidsconsumptie in 2019), stabiel blijven op gemiddeld iets minder dan 1 % per jaar.

Tijdens de periode 2023-2026 zou de overheidsconsumptie in volume gemiddeld met 1,4 % per jaar stijgen. Deze wordt aangedreven door de groei van de gezondheidsuitgaven (2,4 %), terwijl de volumegroei van de loonmassa van de overheid beperkter blijft (gemiddeld 0,8 %, bij een toename van de werkgelegenheid bij de overheid van gemiddeld 0,3 %) en de netto-aankoop van goederen en diensten afneemt (gemiddeld -3,0 %). Door de sterke toename van de overheidsinvesteringen

gedurende de gehele projectieperiode 2021-2026, zouden de afschrijvingen van de overheid, die ongeveer 10 % van de totale overheidsconsumptie vertegenwoordigen, sterker stijgen (gemiddeld 2,6 %) dan in de periode 2010-2019 (2,1 %).

Na een stijging tot 25,0 % in 2020, daalt het nominale aandeel van de overheidsconsumptie in het bbp tot 24,0 % in 2022. Daarna herneemt het enigszins tot 24,3 % in 2026.

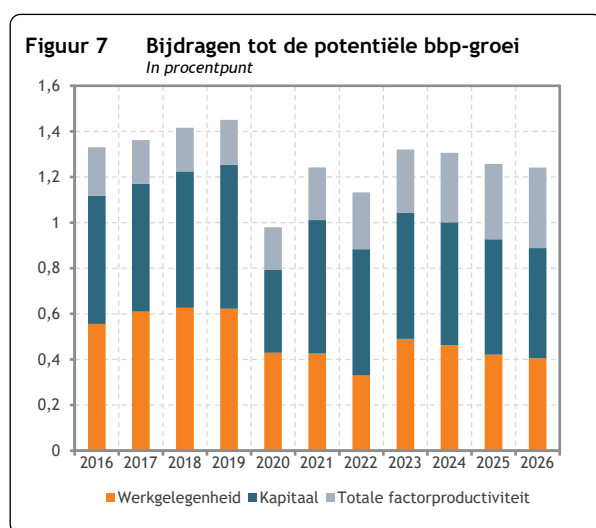
De componenten van de overheidsconsumptie worden ook besproken in hoofdstuk 4.

⁴ De voorschotten die de federale overheid ter compensatie van deze verliezen aan de ziekenhuizen verstrekt, worden in het ESR als subsidies geboekt.

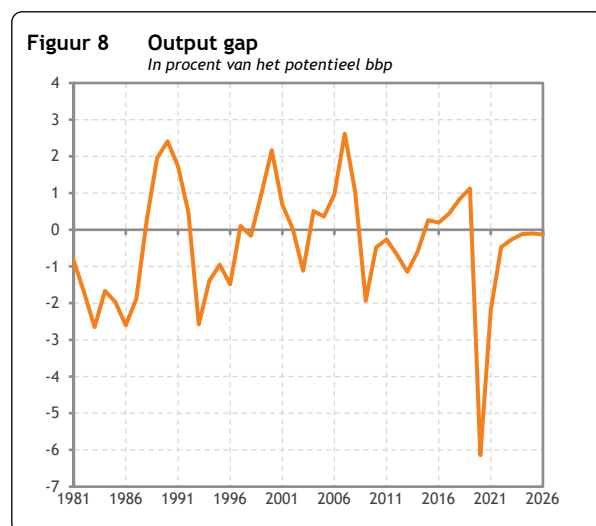
2.3. Raming van de potentiële groei en de output gap

De potentiële groei zou lager uitvallen dan in het recente verleden; de output gap zou vrijwel gedicht zijn vanaf 2024

In dit macro-economische scenario zou de crisis een beperkte impact hebben op de potentiële groei op middellange termijn. De vertraging van de potentiële bbp-groei in de periode 2020-2022 zou immers slechts tijdelijk zijn. Aangezien die vertraging in de daaropvolgende jaren niet wordt gecompenseerd, zou *het niveau* van het potentieel bbp op middellange termijn lager uitvallen dan in een scenario zonder crisis. De daling van de potentiële groei in de periode 2020-2022 wordt vooral verklaard door een lagere bijdrage van de potentiële werkgelegenheid en (in 2020) van de kapitaalvoorraad.

Ondanks een hogere productiviteitsgroei⁵ zou de potentiële groei op middellange termijn (1,25 %) iets lager liggen dan in het recente verleden.⁶ De bijdrage van de kapitaalvoorraad tot de potentiële groei zou iets geringer zijn, maar het is vooral de lagere bijdrage van de potentiële werkgelegenheid die dat resultaat verklaart. Terwijl die bijdrage vóór de crisis gemiddeld 0,6 procentpunt bedroeg, zou ze tijdens de projectieperiode gemiddeld nog 0,4 procentpunt bedragen. Uit de opsplitsing van de potentiële werkgelegenheid blijkt dat dit toe te schrijven is aan een meer gematigde groei van de bevolking op arbeidsleeftijd⁷ (door de vergrijzing) en een iets kleinere bijdrage van de NAWRU.

Op basis van de berekening van de output gap (verschil tussen het effectief en het potentieel bbp in procent van dat laatste), werd de laatste conjuncturele piek bereikt in 2019. Door de huidige crisis heeft de output gap in 2020 een historisch dieptepunt bereikt (-6,1 %). De effectieve groei zou in 2021 en 2022 aanzienlijk hoger uitkomen dan de potentiële groei, waardoor de output gap vrijwel gedicht wordt tegen 2024.

⁵ Gemeten op basis van de bijdrage van de totale factorproductiviteit.

⁶ Tijdens de periode 2016–2019 bedroeg de groei van het potentieel bbp gemiddeld 1,4 % per jaar.

⁷ Volgens de regels van de referentiemethode van de Europese Unie voor de berekening van het potentieel bbp wordt de bevolking op arbeidsleeftijd bepaald door de leeftijds categorie 15-74 jaar.

2.4. Bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak

De meeste bedrijfstakken werden in de eerste helft van 2020 zwaar getroffen door de gezondheidscrisis; de verwerkende nijverheid en de bouw kenden de snelste en meest uitgesproken opleving.

De bruto toegevoegde waarde in volume van de bedrijfstakken (zonder 'overheid en onderwijs') daalde in 2020 met 6,9 %. De terugval was beperkter in de verwerkende nijverheid (-3,5 %) en de bouw (-4,7 %) dan in de marktdiensten (-8,0 %) (zie tabel E.1 in de statistische bijlage). De verwerkende nijverheid werd iets minder hard getroffen in de eerste helft van 2020 en hernam bovendien sterk in de tweede jaarhelft, in lijn met het snelle en krachtige herstel van de internationale handel. De bouw en de marktdiensten lieten een iets grotere daling optekenen in de eerste helft van 2020. De bouwsector kon in de tweede jaarhelft een inhaalbeweging maken dankzij de krachtige herneming van de investeringen. Het herstel van de toegevoegde waarde was daarentegen beperkter bij de marktdiensten, waarvan de activiteit het meest te lijden heeft onder de contactbeperkende maatregelen.

De groei van -8,0 % voor het jaar 2020 voor de totale marktdiensten verhuult grote verschillen tussen de bedrijfstakken die het HERMES-model⁸ onderscheidt: de tak 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' (-14,4 % door het uitstel van niet-dringende ingrepen in ziekenhuizen), 'handel en horeca' (-13,5 % als gevolg van de sluiting gedurende meerder maanden van hotels en restaurants en van zogenaamde 'niet-essentiële' handelszaken) en 'vervoer en communicatie' (-11,3 %, o.m. als gevolg van de zeer sterke achteruitgang van de luchtvaartactiviteit) werden veel zwaarder getroffen dan de takken 'krediet en verzekeringen' (-2,6 %; een tak waarin telewerken zeer goed mogelijk was) en 'overige marktdiensten' (-4,4 %). Die laatste tak omvat de diensten aan gezinnen en de zakelijke dienstverlening en is zeer heterogeen. Hij omvat zowel activiteiten die sterk te lijden hebben gehad (bv. 'kunst, amusement en recreatie') als andere die relatief onaangetaast zijn gebleven (bv. informaticadiensten).

De eerste beschikbare cijfers voor het eerste kwartaal van 2021 wijzen op een terugkeer naar een positieve (kwartaal-op-kwartaal)groei van de toegevoegde waarde van de marktdiensten (0,8 %). Dat is vergelijkbaar met de groei in de bouw (0,6 %). De industrie liet veruit de grootste stijging optekenen (2,1 %), wat de aanzienlijke en snelle opleving van de takken in deze groep bevestigt.

Over de gehele periode 2020-2022 (die zowel de schok van de gezondheidscrisis als het herstel omvat) zou de volumegroei van de toegevoegde waarde gecumuleerd over deze drie jaar meer uitgesproken zijn in de bouw (3,8 %) en de verwerkende nijverheid (3,9 %), waarbij deze laatste vooral wordt aangedreven door de tak 'intermediaire goederen' (6,3 %), die de farmaceutische en de chemische industrie omvat. De gecumuleerde groei voor de totale marktdiensten zou 0,7 % bedragen in de periode 2020-2022, waarbij ze in de loop van 2022 opnieuw hun precrisisniveau van 2019 zouden bereiken. Binnen de marktdiensten is 'handel en horeca' veruit de meest getroffen tak (-4,6 %), gevolgd door 'vervoer en communicatie' (-0,1 %). Daarna volgen respectievelijk 'gezondheidszorg en

⁸ De definities van de bedrijfstakken die onderscheiden worden in het HERMES-model zijn terug te vinden in bijlage 5.2.

maatschappelijke dienstverlening' (0,9 %), 'krediet en verzekeringen' (1,9 %) en 'overige marktdiensten (2,9 %).

In de periode 2023-2026 zou de groei van de verschillende bedrijfstakken opnieuw aanknopen met de in het verleden waargenomen tendensen en zou hun totale toegevoegde waarde gemiddeld met 1,4 % per jaar stijgen. De jaarlijkse groei van de toegevoegde waarde in de landbouw (0,6 %), de energiesector (0,8 %) en, in mindere mate, de verwerkende nijverheid (1,1 %) en de bouw (1,3 %) zou onder dat gemiddelde blijven.

De marktdiensten van hun kant zouden hun toegevoegde waarde in volume met 1,6 % per jaar zien toenemen, grotendeels – in termen van gewicht en dynamiek – gedragen door de HERMES-tak 'overige marktdiensten' (diensten aan gezinnen en zakelijke dienstverlening; 2,0 %), zoals in het recente verleden vaak het geval is geweest. Nadien volgen 'vervoer en communicatie' (1,6 %), 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' (1,2 %), 'krediet en verzekeringen' en 'handel en horeca' (beide 1,1 %).

Ten slotte zou de groei van de toegevoegde waarde van de niet-marktdiensten, die hoofdzakelijk overheidsdiensten en onderwijs omvatten, gemiddeld 1,2 % per jaar bedragen.

2.5. Inflatie

*De inflatie zou dit jaar aantrekken tot 1,5 %
door een energieprijstoename
en zich nadien stabiliseren op 1,7 %*

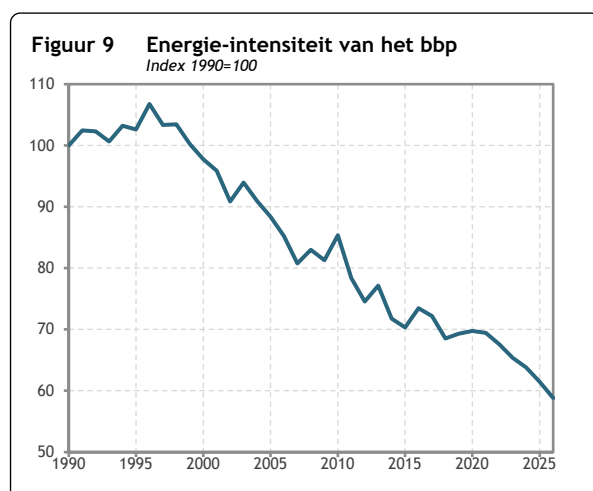
De pandemie veroorzaakte een daling van de energieprijzen, waardoor de inflatie in 2020 beperkt bleef tot 0,7 %. Naarmate de economische activiteit hernam, werd duidelijk dat de coronacrisis de internationale aanvoerketens heeft verstoord. Bovendien blijkt de vraag naar heel wat intermediaire goederen (bijv. halfgeleiders) hoger dan de wereldwijde productiecapaciteit. Door die schaarste situeren de prijzen van grondstoffen en halffabricaten zich momenteel op een hoog niveau. We gaan ervan uit dat deze situatie nog enige tijd aanhoudt zonder dat er ontsporingen optreden.

Tijdens de eerste helft van 2021 waren die prijsspanningen reeds duidelijk voelbaar in een aantal bedrijfstakken (industrie, bouw, groothandel), maar was dat minder het geval voor de consument. Die zag zijn energiefactuur toenemen, maar de onderliggende inflatie bleef vooralsnog beperkt. Vanaf midden 2021 zou de onderliggende inflatie echter versnellen naarmate de ondernemingen hun hogere kosten doorrekenen in de consumptieprijzen. Die bewegingen doen de consumptieprijsinflatie versnellen tot 1,5 % in 2021.

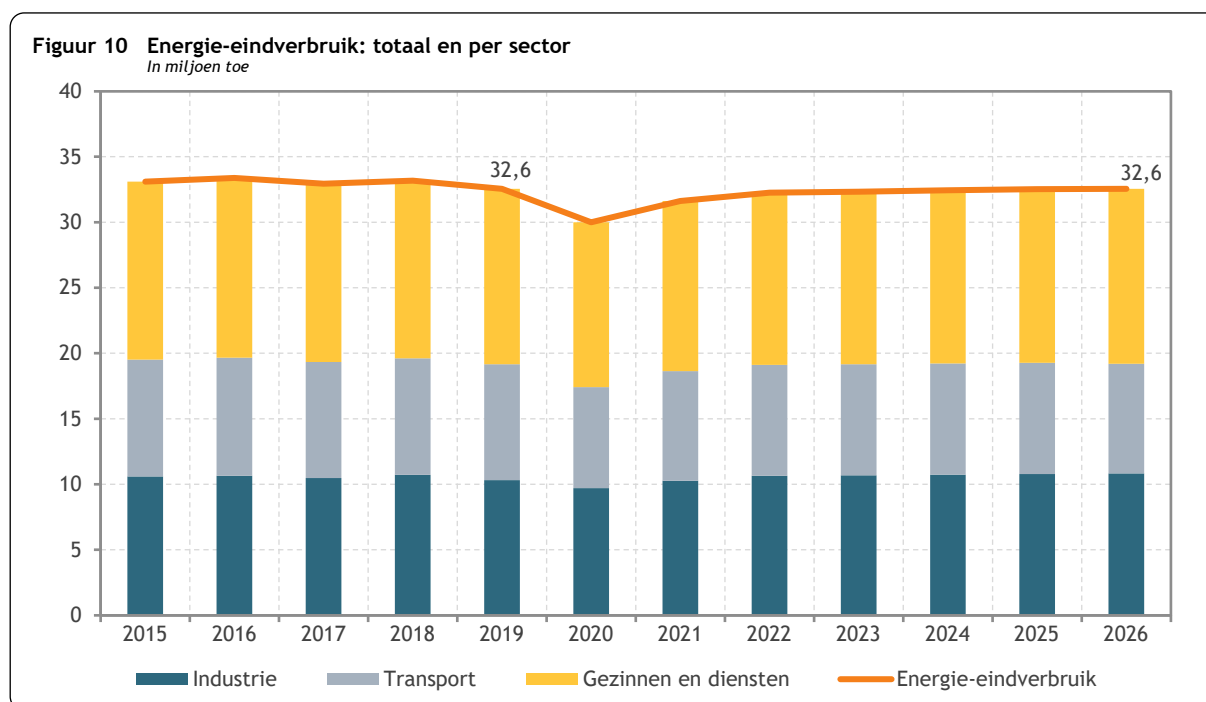
Terwijl de dynamiek van de grondstoffenprijzen eerder beperkt zou zijn vanaf 2022, komt de groei van de arbeidskosten per eenheid product wel op een hoger pad terecht. Daardoor zou de onderliggende inflatie nog enigszins aantrekken in 2022 en zich nadien op dat niveau handhaven. De consumptieprijsinflatie zou met een groei van gemiddeld 1,7 % tijdens de periode 2022-2026 nauw aanleunen bij het verloop van de onderliggende inflatie.

2.6. Energieverbruik

Energie-intensiteit en energie-eindverbruik

De evolutie van het totale energieverbruik wordt beïnvloed door verschillende elementen zoals de economische activiteit, technologische ontwikkelingen of overheidsmaatregelen. In deze vooruitzichten wordt het energieverbruik hoofdzakelijk bepaald door de economische activiteit en de relatieve prijzen. Niettemin wordt op een exogene manier ook met andere elementen rekening gehouden. De energie-intensiteit van het bbp⁹ zou verder dalen en daarmee zijn neerwaartse trend bevestigen, dankzij energiebesparende technologieën.

Na een relatief stabiel verloop in de jaren voorafgaand aan de coronacrisis viel het energie-eindverbruik¹⁰ in 2020 terug met ongeveer 8 % (zie figuur 10). De opsplitsing van dat eindverbruik per sector toont dat de grootste daling zich voordeed in het transport.¹¹ Na een snel herstel in 2021 en 2022,

⁹ De energie-intensiteit van het bbp stemt overeen met het bruto binnenlands energieverbruik uitgedrukt in miljoen ton olie-equivalent (Mtoe) gedeeld door het bbp in volume.

¹⁰ Het energie-eindverbruik is de hoeveelheid energie die door de eindverbruikers (industrie, huishoudens of diensten) wordt verbruikt. Dat is een nauwer concept dan het bruto binnenlands energieverbruik, dat alle energiebehoeften van de Belgische economie omvat, met inbegrip van de door de energiesector verbruikte energie of de distributieverliezen. Bij conventie omvat het bruto binnenlands energieverbruik wel de internationale luchtvaart, maar niet de internationale scheepsbunkers.

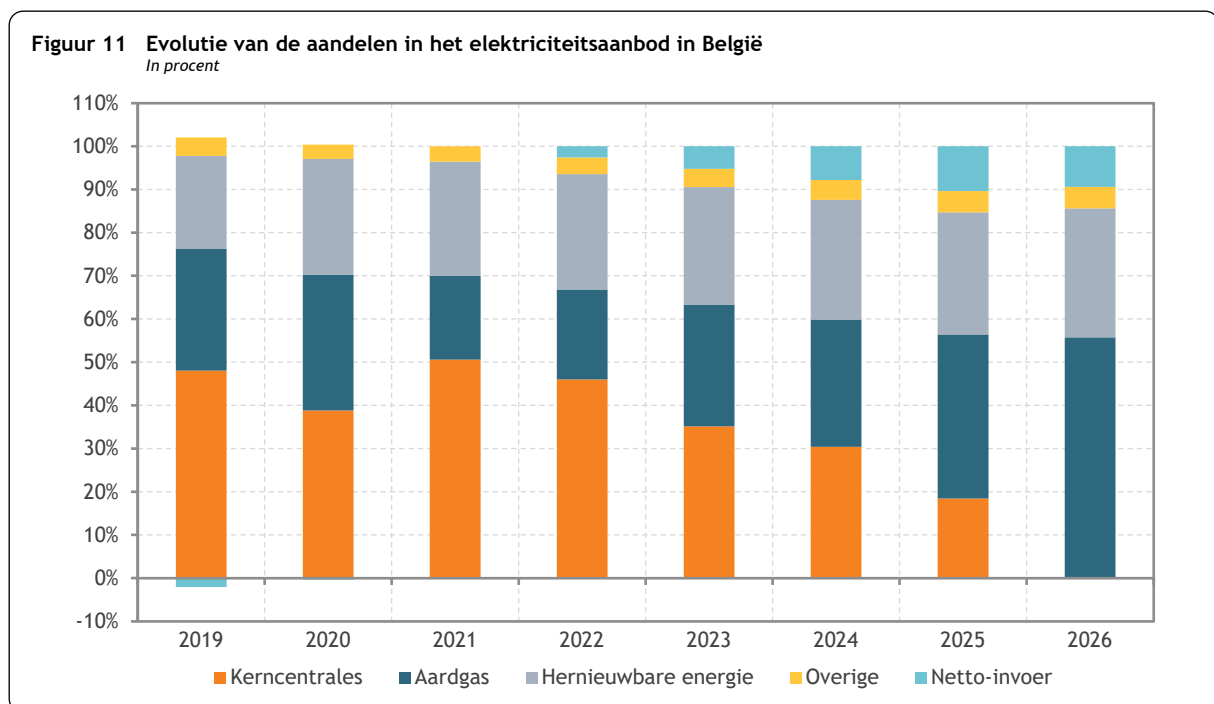
¹¹ Het verbruik van de sector transport omvat hier het verbruik van alle economische agenten voor de transportfunctie (inclusief het privévervoer van de gezinnen).

zou het energie-eindverbruik geleidelijk toenemen tot 32,6 miljoen ton olie-equivalent (Mtoe) in 2026 en daarmee hetzelfde niveau bereiken als in 2019.

Het elektriciteitsaanbod in België

De structuur van het elektriciteitsaanbod (exclusief pompcentrales) zou als volgt evolueren:¹²

- het aandeel van de kerncentrales in het elektriciteitsaanbod zou geleidelijk dalen overeenkomstig de wet over de geleidelijke uitstap uit kernenergie (28 juni 2015): van iets meer dan 51 % in 2021 (volledig operationeel park) tot 35 % in 2023 (stillegging van Doel 3 in oktober 2022 en sluiting van Tihange 2 in februari 2023), en tot 0 % in 2026 (geleidelijke stillegging van Doel 1, Doel 4, Tihange 3, Tihange 1 en Doel 2 in de loop van 2025);
- de verminderde elektriciteitsproductie door kerncentrales zou deels worden opgevangen door gasgestookte elektriciteitscentrales. De bijdrage van aardgas tot de elektriciteitsvoorziening zou daardoor stijgen van 19 % in 2021 tot 28 % in 2023. Met de stopzetting van alle kernreactoren eind 2025 zou dat aandeel 56 % bereiken in 2026;
- de netto-invoer zou de kernuitstap ook gedeeltelijk opvangen, met een bijdrage aan het elektriciteitsaanbod van ongeveer 9 % in 2026 (t.o.v. een nulbijdrage in 2021 en een bijdrage van 5 % in 2023);
- het aandeel van hernieuwbare energie in het elektriciteitsaanbod zou fors toenemen tot 30 % in 2026, vergeleken met 26 % in 2021 en 27 % in 2023.

¹² De evolutie van de structuur van het elektriciteitsaanbod is gebaseerd op de hypothesen en berekeningen van het Federaal Planbureau vertrekkend van de voorlopige cijfers voor het jaar 2020 van de DG Energie (FOD Economie), informatie over de beschikbaarheid van kernreactoren (REMIT, Elia) en het WAM-scenario ('with additional measures') van het Nationaal Energie-en Klimaatplan 2021-2030, dat in december 2019 bij de Europese Commissie werd ingediend.

2.7. Broeikasgasemissies

De totale broeikasgasemissies bedroegen 116,7 Mt CO₂-equivalenten in 2019 en worden voor 2020 op 108,2 Mt CO₂-equivalenten geraamd. Die daling van 7,2 % is toe te schrijven aan de daling van de activiteit als gevolg van de gezondheids crisis. De totale emissies zouden vervolgens stelselmatig stijgen. In 2023 en in 2026 is er een meer uitgesproken toename van de emissies door een hogere elektriciteitsproductie op basis van gascentrales als gevolg van de gefaseerde stopzetting van de kerncentrales. Niettemin zouden de totale emissies in 2026 ruim 17 % onder hun niveau van 1990 uitkomen.

Tabel 1 Evolutie van de totale broeikasgasemissies
Niveau in Mt CO₂-equivalenten, groeivoeten in procent

	1990 ^a	2005 ^a	2019 ^a	2020	Niveau						Groeivoeten	
					2021	2022	2023	2024	2025	2026	2019/ 1990	2026/ 1990
1. Energie	103,8	105,7	85,8	78,2	78,7	80,8	83,9	85,0	88,5	94,7	-17,4	-8,8
1A. Verbranding van brandstoffen	102,6	105,0	85,1	77,6	78,0	80,2	83,2	84,3	87,8	94,0	-17,0	-8,3
1A1. Transformatie-sector	31,3	30,5	22,2	20,5	17,9	19,0	22,1	23,1	26,6	33,1	-29,0	5,8
1A2. Industrie	18,6	15,2	13,2	12,5	12,7	13,1	13,1	13,2	13,2	13,3	-29,3	-28,7
1A3. Transport	20,6	26,4	25,4	22,1	24,0	24,3	24,3	24,2	24,2	23,8	23,1	15,4
1A4. Andere sectoren	26,6	31,4	24,0	22,2	23,1	23,5	23,4	23,5	23,5	23,5	-9,7	-11,6
1A5. Andere	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-59,2	-67,4
Statistische aanpassing	5,1	1,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	-95,3	-95,3
1B. Vluchtige emissies	1,2	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	-47,1	-46,6
2. Industriële processen	26,1	27,1	20,2	19,4	19,4	18,6	18,0	17,5	17,1	16,6	-22,6	-36,2
3. Landbouw	11,5	9,8	9,4	9,3	9,2	9,2	9,1	9,1	9,0	8,9	-18,7	-22,5
5. Afval	4,3	3,0	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	-69,4	-76,8
Totaal	145,7	145,6	116,7	108,2	108,6	109,7	112,2	112,6	115,6	121,2	-19,9	-16,8

a. Deze inventariswaarden werden in maart 2021 ingediend bij de Europese Commissie overeenkomstig artikel 3.1 van Beschikking 280/2004/EG inzake de monitoring van broeikasgasemissies. De energiegebonden CO₂-emissies werden endogeen door het HERMES-model berekend.

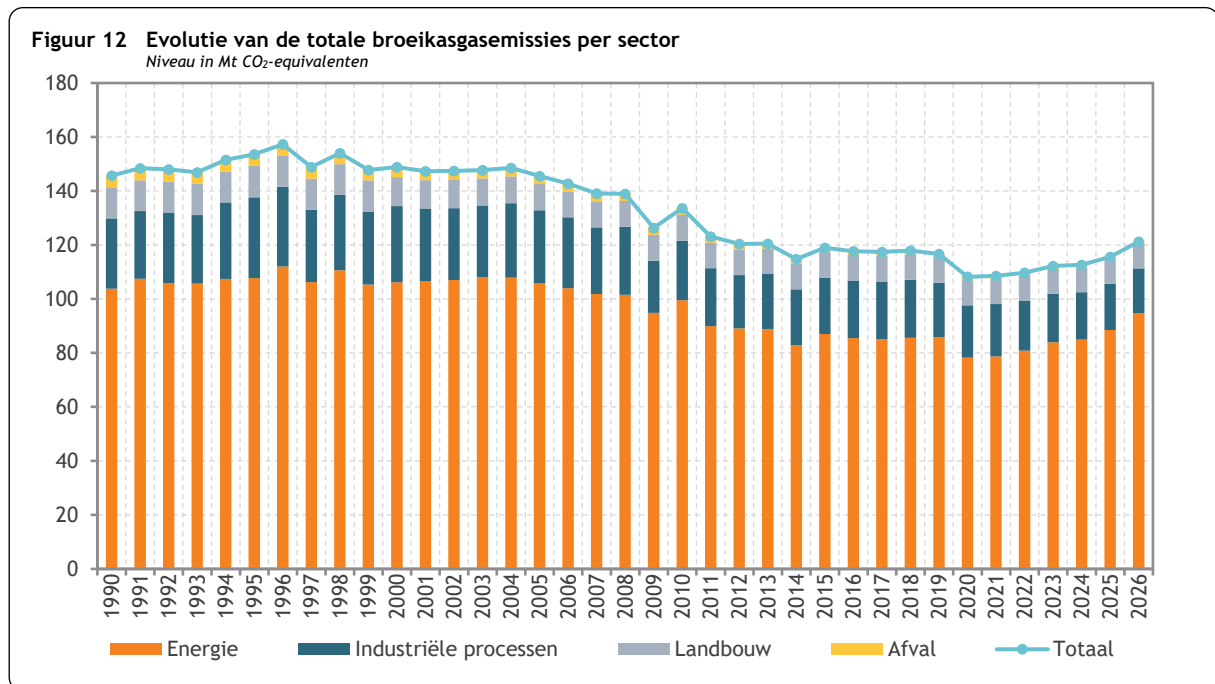
De energiegebonden emissies vertegenwoordigden in 2019 ongeveer driekwart van de totale broeikasgasemissies. Ze zouden in 2020 met bijna 9 % zijn gedaald omwille van de coronacrisis. Vervolgens zouden ze hernemen tot 94,7 Mt CO₂-equivalenten in 2026, d.i. ongeveer 9 % onder het niveau van 1990.

- De emissies van de energieproducerende industrieën ('transformatiesector' in tabel 1) worden in sterke mate bepaald door de elektriciteitsproductie van de thermische centrales. Hun verbeterde energie-efficiëntie¹³ en de sterke ontwikkeling van de productie van elektriciteit op basis van hernieuwbare energie hebben een neerwaartse invloed op de emissies. Niettemin zouden die in de projectieperiode stijgen door een toenemende productie op basis van gascentrales als gevolg van de geleidelijke uitstap uit kernenergie.
- De broeikasgasemissies van de industrie en de bouw ('industrie' in tabel 1) zouden slechts licht stijgen door het toenemend gebruik van aardgas en van hernieuwbare brandstoffen ten koste van de vloeibare en vaste brandstoffen. De doelstellingen voor de installaties die vallen onder het European Trading System (ETS) zouden de industriële uitstoot eveneens afremmen.

¹³ Deze verbetering is het gevolg van enerzijds het overschakelen van vaste (steen)kool en vloeibare brandstoffen op gasvormige brandstoffen (aardgas) en anderzijds technologische investeringen waardoor de centrales performanter geworden zijn.

- De emissies van de transportsector lagen in 2019 23 % hoger dan in 1990 als gevolg van de toegenomen vraag naar mobiliteit. Ze zouden in 2020 sterk gedaald zijn, maar in 2021 opnieuw stijgen in lijn met de herneming van de economie.
- De emissies van residentiële en niet-residentiële gebouwen ('andere sectoren' in tabel 1) lagen in 2019 ongeveer 10 % onder het niveau van 1990, vooral door de verschuiving van de energieconsumptie naar gasvormige brandstoffen en hernieuwbare energie maar ook door betere isolatie, strengere normen voor nieuwbouw en meer rendabele verwarmingsinstallaties. De emissies uit de verwarming van gebouwen zouden in 2020 afgenomen zijn ten gevolge van de coronacrisis en vooral door de weersomstandigheden (2020 was een relatief warm jaar). In de periode 2021-2026 zouden ze toenemen met jaarlijks gemiddeld 1 %.

De industriële procesemissies zijn hoofdzakelijk afkomstig van de fabricage van minerale producten, de chemische industrie, de ijzer- en staalindustrie en koel- en klimaatregelingsapparatuur. De procesemissies kenden een sterke daling in 2019 en 2020 en zouden verder afnemen in de projectieperiode.

3. Arbeidsmarkt

3.1. Arbeidskosten

De schommelingen in de laagverloonde arbeidsprestaties, de loonnorm 2021-2022 en de loonsubsidies bepalen de groei van de nominale arbeidskosten en de brutolonen vóór indexering in 2020-2022

In 2020-2022 worden de arbeidskosten gestuurd door de loonnorm 2021-2022, de nieuwe loonsubsidies vanaf 2020 (zie kader 1) en de impact van het aandeel van laagverloonden in het arbeidsvolume op de brutolonen en de werkgeversbijdragen in 2020-2021.

In 2020 stegen de nominale loonkosten per uur in de marktbedrijfstakingen vóór verrekening van de loonsubsidies met 4,2 %; na verrekening van de loonsubsidies stegen ze slechts met 3,5 %. De bruto-uurlonen vóór indexering stegen met 2,5 %, niet als gevolg van versnelde looninflatie op het niveau van de bedrijfstakingen, maar door een samenstellingseffect. De recessie trof immers vooral de laagverloonde arbeidsprestaties. Ook de stijging van de impliciete voet van de wettelijke werkgeversbijdragen (van 21,6 % tot 22,2 %,) droeg bij tot de stijging van de arbeidskosten.

In 2021 vertraagt de groei van de nominale loonkosten per uur tot 0,3 %; na verrekening van de loonsubsidies dalen de nominale arbeidskosten per uur met 0,2 %. Ondanks de loonnorm (0,1 % in 2021, 0,3 % in 2022¹⁴) en de federale en regionale sociale loonakkoorden (waarvan de impact gelijk is aan 0,3 % in 2021, 0,2 % in 2022) zouden de bruto-uurlonen vóór indexering in 2021 dalen met 0,1 % omdat de laagverloonde arbeidsprestaties zich herstellen van de daling in 2020 (een negatief samenstellingseffect van ongeveer 0,6 %). Een bijkomende factor is dat de impliciete voet van de wettelijke werkgeversbijdragen weer het niveau van 2019 benadert.

In 2022 is het samenstellingseffect van de werkgelegenheid op de gemiddelde lonen nagenoeg verdwenen en zijn de loonsubsidies eerder neutraal voor de evolutie van de arbeidskosten. De nominale loonkosten per uur stijgen met 1,8 %; ook na verrekening van de loonsubsidies stijgen de nominale arbeidskosten per uur met 1,8 %. De bruto-uurlonen vóór indexering stijgen met 0,4 %, hetgeen min of meer overeenkomt met de gezamenlijke invloed van de loonnorm en de sociale akkoorden.

Versnelling van de groei van de brutolonen vóór indexering in 2023-2026

In 2023-2026 evolueren de nominale arbeidskosten per uur (groei van gemiddeld 2,8 % per jaar) en de bruto-uurlonen vóór indexering (groei van gemiddeld 1,0 % per jaar) in lijn met de groei van de arbeidsproductiviteit (exclusief de sector van de dienstenchequebedrijven) en de dalende werkloosheidsgraad. Ook een inhaalbeweging als reactie op de eerder lage brutolonen in 2021-2022

¹⁴ Met de eenmalige bonus van maximaal 500 euro per voltijdsequivalent in 2021 werd geen rekening gehouden omdat de vage voorwaarden voor toekenning ervan een ex ante inschatting onmogelijk maken. De trapsgewijze verhoging van minimumlonen van 18- tot 20-jarigen in 2022-2024-2026 met de daaraan verbonden loonsubsidies kon niet meer in rekening worden gebracht.

ondersteunt de groei van de brutolonen voor indexering. Gemiddeld zou ongeveer een vijfde van de groei van de nominale arbeidskosten in 2023-26 te wijten zijn aan die late correcties.

De arbeidskosten per eenheid product hebben een fluctuerend verloop in 2020-2026: ze stegen met 3,4 % in 2020, zouden dalen met -1,5 % in 2021 en vervolgens stijgen aan gemiddeld 2,1 % per jaar in 2022-2026.

De parafiscale druk daalt dankzij bijkomende tijdelijke en permanente loonsubsidies

De impact van de recessie en het economisch herstel op het aandeel van laagverloonde (en dus ook parafiscaal laagbelaste) arbeid in de brutoloonmassa in 2020-2021 (relatieve daling resp. stijging) heeft gevolgen voor de impliciete werkgeversbijdragevoet in de marktbedrijfstakken¹⁵: die steeg van 30,1 % in 2019 tot 30,7 % in 2020 en daalt tot 30,2 % in 2021 en zal uiteindelijk uitkomen op 29,8 % in 2026. De impliciete wettelijke werkgeversbijdragevoet steeg van 21,6 % in 2019 tot 22,2 % in 2020 en zal dalen tot 21,7 % in 2021. Nadien zal de impliciete wettelijke werkgeversbijdragevoet geleidelijk stijgen tot 21,8 % in 2026 omdat de structurele bijdrageverminderingen voor de lage lonen geen gelijke tred houden met de brutolonen.

In 2020 steeg de impliciete loonsubsidievoet van 6,1 % in 2019 tot 6,7 % in 2020 omdat bestaande loonsubsidieprogramma's op kruissnelheid komen (kortingen op de doorgestorte bedrijfsvoorheffing ten gunste van de bouwsector en onderzoekers met bachelordiploma's, de subsidies 'Zorgpersoneelfonds') en ook onder impuls van een aantal tijdelijke crisismaatregelen ('Terugkeer uit tijdelijke werkloosheid', federale en gefedereerde aanmoedigingspremies voor de zorgsector, verhoogde loonsubsidie per gebruikte dienstencheque in de drie gewesten, 'Consumptiecheque zorgsector', 'Eindejaarspremie horeca').

In 2021 zal de impliciete loonsubsidievoet verder stijgen (tot 6,8 %), zowel als gevolg van tijdelijke maatregelen (de subsidies 'Vakantiegeld bedienden' en 'Hertewerkstelling', doelgroepverminderingen voor de reis-, evenementen- en hotelsector) als permanente maatregelen (de subsidies ingebed in de regionale en federale sociale akkoorden voor de zorgsector, de korting op de doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor werknemers in opleiding).

Na de stopzetting van de crisismaatregelen en als gevolg van de stagnatie van de activeringsvergoedingen zal de impliciete loonsubsidievoet uiteindelijk opnieuw dalen en zich stabiliseren op 6,5 %, in 2026, d.w.z. 40 basispunten hoger dan in 2019.

¹⁵ In de tekst wordt verwezen naar de bijdragevoeten voor de marktbedrijfstakken inclusief overheidsbedrijven. In de statistische bijlage worden de bijdragevoeten voor de marktbedrijfstakken exclusief overheidsbedrijven gerapporteerd.

Kader 1 Hypothesen m.b.t. de arbeidskosten

Nieuwe structurele maatregelen van kracht vanaf 2021

- De loonsubsidies ingebed in de sociale akkoorden voor de zorgsector (federaal niveau via de sociale zekerheid, Vlaams Gewest, Waals Gewest, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie) dekken twee luiken, nl. koopkrachtverhoging (loonbarema's) enerzijds en verbetering van de werkomstandigheden en extra personeel anderzijds. Het deel koopkrachtverhoging bestaat uit de verhoging van de brutolonen en de wettelijke werkgeversbijdragen die daarop worden geheven.
- Versterking van de sociale maribelsubsidie (hoger forfait).
- Versterking van de structurele vermindering voor beschutte werkplaatsen (verhoging van forfait en lageloongrens).
- Verhoging van de werkgeversbijdragevoet voor de financiering van de tijdelijke werkloosheidsuitkeringen van 0,10 % (2020) tot 0,14 % (2021).
- Korting op de doorstorting van de bedrijfsvoorheffing om de deelname aan opleidingsprogramma's voor werknemers te stimuleren.

Eenmalige maatregelen van kracht in 2020

- Vlaams Gewest, Waals Gewest, Brussel Hoofdstedelijk Gewest: tijdelijke verhoging van de subsidies per dienstencheque.
- Vlaams Gewest: tijdelijke verhoging van de loonsubsidies voor maatwerkbedrijven.
- Via de sociale zekerheid (gedeeltelijk ook in 2021), het Waals Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: financiering van een eenmalige aanmoedigingspremie (985 euro per vte) voor het personeel in de zorgsector.
- Federale uitgave: financiering van de eindejaarspremies voor werknemers in de horeca.
- Korting op de doorstorting van bedrijfsvoorheffing op de lonen van werknemers: 50 % vrijstelling op de bedrijfsvoorheffing op de stijging van de brutolonen in juni t.e.m. augustus in vergelijking met mei. Dit om de terugkeer van werknemers uit de tijdelijke werkloosheid naar effectieve werkgelegenheid te stimuleren.
- Federale uitgave: toekenning van consumptiecheques voor gezondheidswerkers (300 euro per vte).

Kader 1 Hypothesen m.b.t.de arbeidskosten (vervolg)**Eenmalige maatregelen van kracht in 2021**

- Via de sociale zekerheid: financiering van het vakantiegeld van bedienden.
- Federale doelgroepverminderingen voor de reis-, evenementen- en hotelsector.
- Federale uitgave: hertewerkstelling van werklozen of tijdelijke werklozen door bedrijven die zwaar geraakt werden door de gezondheids crisis.

Tabel 2 Nieuwe loonsubsidies
Miljoen euro, in prijzen en hoeveelheden van 2020, ex ante, aangekondigde budgetten tenzij anders vermeld

	niveau overheid	2020	2021	2022	2023	>=2024
Structureel						
Sociaal akkoord voor de zorgsector, federaal	3	0	350	600	600	600
Sociaal akkoord voor de zorgsector, Waals Gewest	4	0	100	150	200	260
Sociaal akkoord voor de zorgsector, Vlaams Gewest	4	0	527	577	577	577
Sociaal akkoord voor de zorgsector, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	4	0	4	4	4	4
Korting doorstorting bedrijfsvoorheffing 'Opleiding'	1	0	11	23	35	48
Sociale maribelsubsidie (hoger forfait) (*)	3	0	80	80	80	80
Structurele vermindering beschutte werkplaatsen (hoger forfait en hogere lagelooengrens) (*)	3	0	13	13	13	13
Tijdelijk						
Aanmoedigingspremie zorgsector, federaal	3	200	9	0	0	0
Aanmoedigingspremie zorgsector, Waals Gewest	4	70	0	0	0	0
Aanmoedigingspremie zorgsector, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	4	13	0	0	0	0
Aanmoedigingspremie zorgsector, Franse Gemeenschapscommissie	4	9	0	0	0	0
Consumptiecheque zorgsector, federaal	1	51	0	0	0	0
Eindejaarpremie horeca	1	167	0	0	0	0
Vakantiegeld bedienden	3	0	94	0	0	0
Federale doelgroepvermindering 'reis-, evenementen-, hotelsector'	3	0	39	0	0	0
Korting doorstorting bedrijfsvoorheffing 'Terugkeer uit tijdelijke werkloosheid' (**)	1	105	0	0	0	0
Hertewerkstelling door bedrijven die zwaar geraakt werden door de gezondheids crisis	1	0	235	0	0	0
Hogere producentenprijs dienstencheques (*)	4	51	0	0	0	0

(*) Eigen berekeningen; (**) FOD Financiën, geobserveerd; 'overheid': 1 = federale overheid, 2 = lokale overheden, 3 = sociale zekerheid, 4 = gefedereerde overheden.

3.2. Demografie en arbeidsaanbod

De bevolkingsvooruitzichten 2020-2070 werden begin januari 2021 gepubliceerd. Ze bevatten een actualisering van de hypothesen met betrekking tot de vruchtbaarheid, het sterftcijfer en de interne en internationale migratie. Naast de actualisering van de toekomstige demografische trends, steunen die vooruitzichten op een scenario dat eind 2020 werd vastgelegd. In dat scenario is de epidemie in 2021 onder controle dankzij het vaccinatieplan van de regering en maatregelen om de epidemie in te dijken.

De oversterfte (alle oorzaken) in 2020 wordt, op basis van de voorlopige sterftestatistieken die eind december beschikbaar waren, geraamd op 16 000 personen (dat wil zeggen 14 % oversterfte in 2020). Om de verspreiding van het virus tegen te gaan, werden ook maatregelen genomen die de internationale mobiliteit beperkten. Bij hypothese daalt het internationaal migratiesaldo sterk in 2020 (halvering), en ook in 2021, weliswaar in mindere mate (-25 %). Ervan uitgaande dat 50 % van de in 2020 en 2021 niet-gerealiseerde migratiebewegingen worden uitgesteld tot de periode 2022- 2026, wordt het internationaal migratiesaldo in deze periode versterkt. Daarnaast leidt de gezondheids crisis tot bijkomende onzekerheid over de toekomstige ontwikkeling van onze samenleving. Dit zou leiden tot een vertraging van het herstel van de vruchtbaarheid, die sinds 2010 afneemt. Ze blijft onder 1,6 tijdens de komende vijf jaren.

Tabel 3 Hypothesen demografie en beroepsbevolking
Groei in procent; bijdragen in procentpunt

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Groei totale bevolking								
- 31 december op 1 januari	0,54	0,07	0,26	0,46	0,43	0,40	0,38	0,37
- jaargemiddeld	0,51	0,30	0,17	0,36	0,44	0,42	0,39	0,37
Groei bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar)								
- 31 december op 1 januari	0,27	-0,11	0,05	0,22	0,19	0,11	0,11	0,05
- jaargemiddeld	0,24	0,08	-0,03	0,13	0,20	0,15	0,11	0,08
Groei arbeidsaanbod (15 jaar en meer)								
- totaal (1+2)	0,90	0,19	0,31	0,43	0,31	0,23	0,48	0,58
- bijdrage demografie (1)	0,14	-0,04	-0,19	-0,06	0,00	-0,04	-0,06	-0,06
- bijdrage aanbodgedrag (2), waarvan:	0,74	0,22	0,49	0,48	0,31	0,26	0,53	0,63
- 15-24 jaar	0,05	-0,28	0,11	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00
- 25-49 jaar	0,17	0,08	0,00	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02
- 50-64 jaar	0,46	0,41	0,32	0,29	0,24	0,18	0,22	0,28
- 65-74 jaar	0,06	0,01	0,06	0,07	0,05	0,05	0,30	0,34

Als gevolg van de impact van COVID-19 op het sterftcijfer en op de internationale verplaatsingen, zou het aantal bijkomende inwoners in 2020 8 000 bedragen, vergeleken met een jaarlijks gemiddelde toename van 52 500 in de afgelopen 30 jaar. In 2021 zal de bevolkingstoename weer enigszins aantrekken (+30 000 bijkomende inwoners). Die gematigde groei in 2021 wordt verklaard door de impact van de gezondheids crisis op het internationaal migratiesaldo en, in mindere mate, op de vruchtbaarheid en de overlijdens. De bevolkingsgroei over de periode 2022-2026 wordt ondersteund door het gedeeltelijke herstel van de internationale migratie die tijdens de pandemie niet is gerealiseerd.

Merk op dat de daling van het migratiesaldo zou geresulteerd hebben in een negatieve groei van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) in 2020 (-0,11 %). Gemeten over de loop van het jaar, zou de groei in 2021 net positief worden (+0,05 %), in jaargemiddelden daalt hij dan (-0,03 %). Van 2022 tot 2026

wordt ook in jaargemiddelden de groei opnieuw positief. Over de hele projectieperiode neemt de bevolking op arbeidsleeftijd toe met 47 000 personen.

Onder invloed van de coronacrisis vertraagde de toename van de beroepsbevolking vorig jaar drastisch, van +49 000 personen in 2019 tot +10 000 personen in 2020. Enerzijds werd de demografische bijdrage aan de groei van de beroepsbevolking vorig jaar licht negatief, onder impuls van de negatieve schok op de internationale migratie. Anderzijds daalde de bijdrage van wijzigingen in de activiteitsgraden in alle leeftijdsklassen, maar veruit het meest bij jongeren. De coronaschok ging immers gepaard met onmiddellijke werkgelegenheidsverliezen in erg specifieke categorieën (zoals interim- en studentenarbeid) en trof daarbij een populatie die slechts beperkt toegang had tot werkloosheidsuitkeringen en zich genoodzaakt zag tijdelijk de arbeidsmarkt te verlaten.

De negatieve schok op de activiteitsgraden bij jongeren wordt in de loop van dit en volgend jaar goedge maakt. De bijdrage in de oudere leeftijdsklassen blijft zowel dit jaar (+0,38 ppt) als in 2022 (+0,36 ppt) vrijwel op peil. Globaal klimt de bijdrage van wijzigingen in de activiteitsgraden tot +0,49 ppt dit jaar en +0,48 ppt in 2022. Ook de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd zal – na de minder sterke migratie uit de coronaperiode – een inhaalbeweging maken, maar die laat langer op zich wachten en is onvolledig. In jaargemiddelden neemt de bijdrage van de demografie dit jaar nog af tot -0,19 ppt en blijft zij ook in 2022 nog negatief (-0,06 ppt). Al bij al trekt de toename van de beroepsbevolking dit jaar aan tot +17 000 personen en in 2022 tot +24 000 personen.

In 2023 wordt de bijdrage van demografische wijzigingen neutraal. De versnelling van de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd is dan net voldoende om de negatieve structureffecten te compenseren, die veroorzaakt worden door het toenemend gewicht van leeftijdsklassen met gemiddeld lagere activiteitsgraden. Vanaf 2024 vertraagt de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd stelselmatig en wordt de bijdrage van de demografie opnieuw licht negatief, van -0,04 ppt in 2024 tot -0,06 ppt in 2026. De activiteitsgraden in de jongste leeftijdsklassen zouden zich vanaf 2023 stabiliseren, in de klasse 25-49 jaar valt de bijdrage terug op +0,02 ppt per jaar. De bijdrage van de klasse 50-64 jaar verzwakt tijdens de jaren 2023-2024 (tot slechts +0,18 ppt in 2024), naarmate de eindeloopbaanmaatregelen op het vlak van SWT (Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag) en vervroegd pensioen op kruissnelheid komen. Onder dat geheel van invloeden vertraagt de toename van de beroepsbevolking in 2023 tot +17 000 personen en in 2024 tot +13 000 personen. Tijdens de jaren 2025-2026 geeft het optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd tot 66 jaar een nieuwe impuls aan de toename van de activiteitsgraden op oudere leeftijd en trekt de bijdrage van de klasse 65-74 jaar aan tot gemiddeld 0,25 ppt per jaar. De toename van het arbeidsaanbod versnelt in 2025 tot +27 000 personen en in 2026 tot +32 000 personen.

De toename van de beroepsbevolking is op middellange termijn iets minder uitgesproken dan tijdens de afgelopen zes jaar: +130 000 personen (een gemiddelde groei van 0,39 % per jaar) tegenover +162 000 personen (0,50 % groei per jaar). Die stijging wordt nu nog uitsluitend verklaard door wijzigingen in de activiteitsgraden. Hun bijdrage tot de groei van het arbeidsaanbod ligt iets hoger dan tijdens de afgelopen zes jaar (+0,45 ppt versus +0,38 ppt per jaar), maar is onvoldoende om de afname van de demografische bijdrage (-0,07 ppt versus +0,12 ppt per jaar) te compenseren.

3.3. Werkgelegenheid en werkloosheid

De schok op de marktactiviteit werd grotendeels opgevangen door aanpassingen aan de arbeidsduur, maar ook door direct verlies van tijdelijke jobs, dat inmiddels alweer grotendeels is goedge maakt

Het uitbreken van de pandemie had als gevolg dat de activiteit in de marktsector tijdens het tweede kwartaal van vorig jaar 17 % lager lag dan in het vierde kwartaal van 2019. De schok op de activiteit werd tijdens die periode in de eerste plaats opgevangen door een bijzonder sterke inzinking van de arbeidsduur (-17,1 %), die mogelijk werd gemaakt door de soepele toegang tot steunmaatregelen voor zowel loontrekkenden (tijdelijke werkloosheid) als zelfstandigen (overbruggingsrecht). Dat ondernemingen zo vlot afstand konden doen van overtollig geworden arbeidsuren kan verklaren waarom de productiviteit per uur toenam in die periode (+1,4 %).

De sterke bufferrol die de arbeidsduur vervulde, kon echter niet verhinderen dat ook de marktwerkgelegenheid vrijwel onmiddellijk en aanzienlijk getroffen werd bij het uitbreken van de gezondheids crisis (krimp met -1,3 %). Dat substantieel verlies aan werkgelegenheid was sterk geconcentreerd in drie specifieke niches met vooral tijdelijke arbeidscontracten: interimarbeid, studentenarbeid en horecamedewerkers. Vaste banen en zelfstandige arbeid bleven veel meer afgeschermd van de gevolgen van de economische schok dankzij de steunmaatregelen.

Na afloop van de eerste lockdown veerde de activiteit fors op (+13,8 % in het derde kwartaal), maar dat was in nog sterkere mate het geval voor de arbeidsduur (+17,8 %¹⁶), naarmate een groot deel van de tijdelijk werklozen het werk hervatte of opnieuw meer uren ging presteren. De herneming van de arbeidsduur in het derde kwartaal ging gepaard met een terugval van de productiviteit per uur (-3,7 %). Dat de marktwerkgelegenheid licht groeide in dat kwartaal (+0,2 %), was te danken aan de forse herneming van de interimarbeid.

In het vierde kwartaal onderging de marktsector de gevolgen van de heropflakking van de gezondheids crisis en groeide de activiteit nauwelijks (+0,5 %), terwijl terug meer beroep werd gedaan op tijdelijke werkloosheid en de arbeidsduur daardoor opnieuw afnam (-2,5 %). De daling van de arbeidsduur was veel minder uitgesproken dan tijdens het begin van de crisis en nog meer toegespitst op bedrijfstakken die het directe gevolg van de inperkingsmaatregelen ondervinden.

De productiviteit maakte haar terugval uit het derde kwartaal gedeeltelijk goed (+2,4 %), terwijl de groei van de marktwerkgelegenheid versnelde tot 0,7 %, opnieuw sterk ondersteund door de herneming van interim- en studentenarbeid, terwijl ook de groei van het aantal zelfstandigen opvallend versnelde.

Rekening houdend met een bijzonder gunstig startniveau, kromp de werkgelegenheid in de markt takken vorig jaar uiteindelijk slechts in beperkte mate (jaargemiddeld -0,2 % of -7 000 personen), terwijl ook de arbeidsproductiviteit slechts licht afnam (-0,1 %). De schok op de activiteit (-6,9 %) werd dus grotendeels opgevangen door de inzinking van de gemiddelde arbeidsduur (-6,7 %).

¹⁶ Die groei is niet voldoende om de oorspronkelijke inzinking van de arbeidsduur volledig te compenseren, want er wordt nu vertrokken van een veel lager startniveau.

De arbeidsmarkt krijgt tijdens het najaar nog af te rekenen met de naweeën van de coronacrisis, zodat de toename van de marktwerkgelegenheid volgend jaar beperkter blijft

Ondanks het behoud van de meeste inperkingsmaatregelen, trok de groei van de marktactiviteit aan tot 1 % tijdens het eerste kwartaal van dit jaar. De arbeidsduur bleef nagenoeg stabiel omdat nog steeds ruim beroep werd gedaan op tijdelijke werkloosheid in de meest getroffen bedrijfstakken. De werkgelegenheidsgroei viel terug tot +0,2 %, maar werd negatief beïnvloed door een hernieuwde terugval van de studentenarbeid.

De geleidelijke heropening van de economie zou gepaard gaan met een versnelling van de groei van de activiteit tijdens het tweede en derde kwartaal van dit jaar (tot respectievelijk 1,6 % en 1,3 %). Dat gaat gepaard met een forse toename van het arbeidsvolume, die echter voornamelijk zou putten uit de afbouw van de tijdelijke werkloosheid, zodat de gemiddelde arbeidsduur sterk herneemt (0,8 % groei per kwartaal), terwijl de groei van de marktwerkgelegenheid in aantal personen bescheiden blijft (0,2 % per kwartaal).

Daarna valt de groei van de marktactiviteit terug op een vrij stabiele 0,6 % per kwartaal. De arbeidsduur trekt echter verder aan, naarmate het beroep op de steunmaatregelen afgebouwd wordt. Die inhaalbeweging zou alsnog gepaard gaan met een beperkte krimp van de marktwerkgelegenheid (-0,2 % in zowel het laatste kwartaal van dit jaar als in het eerste kwartaal van volgend jaar), die nu echter in grotere mate vaste banen zou treffen en het gevolg zou zijn van bedrijfssluitingen en -herstructureringen in de nasleep van de gezondheidscrisis. Ook de groei van de zelfstandige werkgelegenheid zou in die periode stilvallen. Vanaf het tweede kwartaal van volgend jaar zou dan – bij een stabiele groei van de activiteit en een arbeidsduur die naar zijn precrisisniveau terugkeert – aangeknoopt worden bij een geleidelijk aantrekkende groei van de marktwerkgelegenheid, die tegen het vierde kwartaal zou klimmen tot 0,3 %.

In jaargemiddelden bedraagt de groei van de marktwerkgelegenheid dit jaar nog 0,7 % (+30 000 personen), maar volgend jaar slechts 0,1 % (+4 000 personen), gezien het hierboven geschetste kwartaalprofiel. Einde 2022 zou de marktwerkgelegenheid 0,4 % hoger liggen dan vlak vóór het uitbreken van de crisis.

De corona-impact op de werkgelegenheid is het grootst in de takken ‘handel en horeca’ en ‘overige marktdiensten’, maar laat ook sporen na in de verwerkende nijverheid en in de tak ‘transport en communicatie’

Op korte termijn werd de werkgelegenheid veruit het sterkst getroffen in de takken ‘handel en horeca’ en ‘overige marktdiensten’. In de eerste tak gingen niet alleen arbeidsplaatsen verloren in de horeca maar ook in zowel de detailhandel, de groothandel als in de handel en reparatie van voertuigen. De tweede tak bevat bij conventie alle interimjobs en het gros van de studentenjobs, die onmiddellijk getroffen werden na de uitbraak van de gezondheidscrisis. Daarnaast stelt men echter ook een achteruitgang van de werkgelegenheid of minstens een gevoelig verlies aan dynamiek vast in een groot aantal segmenten van zowel de zakelijke dienstverlening (advies op het vlak van bedrijfsbeheer,

reclamewezen en marktonderzoek, verhuur en lease, arbeidsbemiddeling, reiniging van gebouwen) als de persoonlijke dienstverlening (reisbureaus, sport en recreatie, lichaamsverzorging).

Ook in de verwerkende nijverheid, in de tak 'transport en communicatie', bij de dienstencheque-werkgelegenheid en in mindere mate in de bouwnijverheid was sprake van een tragere werkgelegenheids groei in vergelijking met de – gunstige - jaren 2017-2019. Het beeld binnen de verwerkende nijverheid is weliswaar gemengd, met takken die zwaarder lijken geraakt te zijn (metaalverwerking; vervaardiging van kapitaalgoederen) en takken die tot dusver nauwelijks of geen negatieve invloed hebben ondervonden (farmaceutische industrie). Die heterogeniteit geldt minstens even sterk in de tak 'transport en communicatie': de werkgelegenheidsevolutie bij de overheidsbedrijven werd er tot dusver nauwelijks beïnvloed door de crisis, terwijl het private wegvervoer en de 'opslag en vervoersondersteunende activiteiten' net bij de meest getroffen bedrijfstakken horen.

In de overige markt takken presteerde de werkgelegenheid vorig jaar vrijwel even goed ('gezondheidszorg') of beter ('landbouw', 'energie', 'krediet en verzekeringen') dan in de periode net voor de coronacrisis.

Zoals vermeld verwachten we in het najaar nog een uitgesteld negatief effect op de marktwerkgelegenheid. Er bestaat dus nog steeds veel onzekerheid over het uiteindelijke verlies aan werkgelegenheidscreatie die de coronaperiode zal veroorzaken hebben en a fortiori over de verdeling daarvan over de bedrijfstakken. We gaan er van uit dat ook tegen 2022 de 'handel en horeca' en de 'overige marktdiensten' de sterkst getroffen bedrijfstakken zouden blijven. Gecumuleerd over de jaren 2020-2022 zou de werkgelegenheid in de eerste tak krimpen met 45 000 personen (in vergelijking met een toename van 9 000 personen tijdens de jaren 2017-2019) en in de tweede tak slechts toenemen met 31 000 personen (gevoelig minder dan de +104 000 arbeidsplaatsen in de periode 2017-2019). Ook in de verwerkende nijverheid en in de tak 'transport en communicatie' staan de gecumuleerde verliezen over die periode (respectievelijk -14 000 en -4 000 personen) in sterk contrast met de toenames (van respectievelijk 11 000 en 14 000 personen) die precorona nog werden opgetekend, terwijl ook de groei in de dienstenchequewerkgelegenheid halveert (+5 000 personen versus +10 000 personen).

In de bouwnijverheid zou de groei van de werkgelegenheid dit en volgend jaar versnellen, zodat de werkgelegenheidstoename over de periode 2020-2022 (+13 000 personen) vergelijkbaar is met die uit de jaren 2017-2019. In de 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' (+42 000 personen) zouden nu zelfs licht meer arbeidsplaatsen gecreëerd worden, terwijl er in de tak 'krediet en verzekeringen' (-3 000 personen) slechts half zo veel banen zouden sneuvelen. Ten slotte zou ook de toename van de werkgelegenheid in de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' tijdens de periode 2020-2022 (+13 000 personen) vrijwel halveren in vergelijking met de periode 2017-2019, zoals uiteengezet in kader 2.

Kader 2 Hypothesen voor de overheidswerkgelegenheid

De werkgelegenheidsgroei in de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' vertraagde in de jaren na de financiële crisis, viel zelfs volledig stil in 2015, maar versnelde sindsdien aanzienlijk, tot 1 % per jaar in de periode 2017-2019 (+25 200 personen gecumuleerd over die drie jaar). Die ommekeer gebeurde onder impuls van de lokale administratie (+5 600 personen) en de administratie in de gemeenschappen en gewesten (+6 000 personen), terwijl de krimp in de federale administratie (-800 personen) afzwakte. De werkgelegenheid in het onderwijs bleef in die periode even sterk groeien als tijdens de 15 jaar daarvoor (+16 000 personen op drie jaar), die op Landsverdediging bleef onverminderd dalen (-2 300 personen).

De toename van de overheidswerkgelegenheid verzwakte vorig jaar enigszins, van +8 800 tot +6 100 personen. Enerzijds verminderde de groei in de overheidsadministratie (over alle beleidsniveaus heen) van +2 800 tot +1 200 personen. Anderzijds verzwakte de toename van het onderwijspersoneel enigszins (van +6 300 tot +4 900 personen). Sinds 2019 is de groei van de schoolbevolking immers op een aanzienlijk lager peil komen te liggen. Zelfs na verrekening van de maatregelen van de Franse en Vlaamse Gemeenschap ter verhoging van de omkaderingsgraad, zorgt dat uiteindelijk voor een beperktere toename van het aantal leerkrachten. Zo verzwakt de toename van het onderwijspersoneel tot +2 600 personen dit jaar en zou tijdens de jaren 2022-2026 nog een gemiddelde jaarlijkse toename van +2 000 personen worden opgetekend.

De werkgelegenheidsgroei in de administratie versnelt dit jaar licht (tot +2 500 personen), rekening houdend met de vorig jaar opgelopen vertraging in de aanwervingen. Zij wordt op middellange termijn structureel ondersteund door aanwervingen bij de lokale overheid (+1 400 personen per jaar), terwijl de werkgelegenheid bij de gemeenschappen en gewesten stabiel blijft en bij de federale overheid enkel tijdens de jaren 2022-2024 nog sprake is van een lichte afname (-500 personen per jaar). Op Landsverdediging daalt de werkgelegenheid verder in uitvoering van het 'Strategisch Plan', maar die afname (-200 personen per jaar) is nu minder uitgesproken dan in het recente verleden.

Globaal genomen zou de toename van de werkgelegenheid in de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' dit jaar afzakken tot +4 800 personen en volgend jaar tot +2 500 personen, om tijdens de periode 2023-2026 gemiddeld +3 200 personen per jaar te bedragen. Op middellange termijn bedraagt de stijging 20 300 personen, gevoelig minder dan tijdens de jongste zes jaar (+34 600 personen).

De groei van de werkgelegenheid in de markt takken herneemt fors in 2023, maar vermindert nadien geleidelijk aan kracht

Van 2023 tot 2026 zou de groei van de activiteit in de markt takken gemiddeld 1,4 % per jaar bedragen, maar een geleidelijk aflopend profiel kennen (van 1,6 % in 2023 tot 1,3 % in 2026). De groei van de arbeidsproductiviteit per uur kent daarentegen – in lijn met de versneld groeiende uurloonkosten – een licht oplopend profiel (van 0,5 % in 2023 tot 0,7 % in 2026), zodat het arbeidsvolume gevoelig aan dynamiek inboet op middellange termijn (van 1,2 % groei in 2023 tot 0,6 % in 2026).

De gemiddelde arbeidsduur neemt in jaargemiddelden nog licht toe in 2023 (+0,1 %) omdat de coronaschok op de arbeidsduur slechts volledig ongedaan wordt gemaakt in de loop van 2022. De groei van de marktwerkgelegenheid versnelt aanzienlijk in 2023 (van 0,1 % tot 1,1 %), maar ook dat heeft

vooral te maken met het profiel voor de werkgelegenheidsgroei dat we voorzien in de loop van 2022 (afname in het begin van het jaar, gevolgd door een herneming). Nadien zou de werkgelegenheidsgroei – bij een vrijwel constante gemiddelde arbeidsduur – stelselmatig afzakken, tot 0,6 % in 2026. Gemiddeld groeit de marktwerkgelegenheid met 0,8 % tijdens de jaren 2023-2026, wat slechts de helft is van het groeitempo in de jaren 2017-2019, toen niet alleen de marktactiviteit sterker groeide, maar ook de productiviteitsgroei uiterst zwak was.

In de tak 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' groeit de werkgelegenheid even sterk als in pre-coronatijden, in de tak 'handel en horeca' worden de coronaverliezen lang niet goedgehaakt

In de bouwnijverheid ligt de groei van de activiteit tijdens de periode 2023-2026 slechts even hoog als tijdens de coronajaren 2020-2022, in de verwerkende nijverheid ligt hij zelfs licht lager. In die laatste tak blijven dan ook arbeidsplaatsen verloren gaan (-14 000 personen gecumuleerd over vier jaar), terwijl de toename van de werkgelegenheid in de bouwnijverheid beperkt zou blijven tot 4 000 personen.

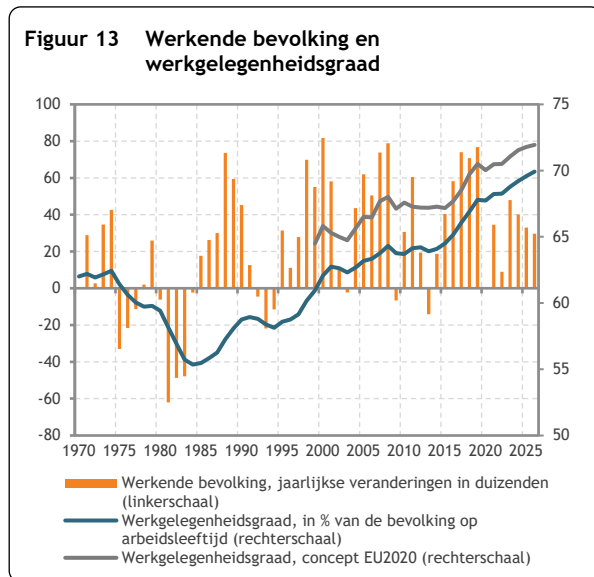
De werkgelegenheidsgroei in de tak 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' komt ongeschonden uit de coronaperiode en versnelt nog in 2023, om daarna slechts licht af te zakken. Dat levert van 2023 tot 2026 53 000 bijkomende arbeidsplaatsen op. Naast de tak 'krediet en verzekeringen' (waar het verlies aan arbeidsplaatsen beperkt zou blijven tot 2 000 personen tijdens die vier jaar) is – op het aggregatieniveau van ons macro-economisch model – die tak daarmee de enige die op middellange termijn een groei aanhoudt voor de werkgelegenheid die gelijke tred houdt met het tempo uit de periode 2017-2019 (2 % per jaar).

In de tak 'overige marktdiensten' trekt de werkgelegenheidsgroei vanaf 2023 aan tot gemiddeld 1,5 % per jaar (goed voor 74 000 extra arbeidsplaatsen gecumuleerd over de periode 2023-2026), al is dat slechts de helft van de groei in de periode 2017-2019, toen de activiteit veel sterker toenam. De dienstenchequewerkgelegenheid neemt toe met 11 000 personen, wat iets dichter aansluit bij precoronatempo.

In de takken 'handel en horeca' en 'transport en communicatie' wordt terug aangeknoopt met een – eerder bescheiden – positieve werkgelegenheidsgroei (wat respectievelijk 7 000 en 3 000 bijkomende arbeidsplaatsen oplevert). Vooral in de 'handel en horeca' zijn die extra jobs ruimschoots onvoldoende om de werkgelegenheidsverliezen uit de periode 2020-2022 goed te maken. In beide takken is de groei van de activiteit nochtans minstens even hoog als in de precoronajaren, maar dat levert nu minder extra banen op gezien de hogere productiviteitsgroei. In de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' groeit de werkgelegenheid iets minder sterk dan tijdens de periode 2020-2022 (eveneens +13 000 personen, maar dan op vier jaar tijd; zie kader 2).

De stijging van de werkgelegenheidsgraad wordt afgeremd tijdens de coronajaren, maar herneemt vanaf 2023

De werkende bevolking nam tijdens de periode 2014-2019 toe met 339 000 personen, maar bleef vorig

jaar stabiel: de lichte krimp in de marktwerkgelegenheid werd net gecompenseerd door een toename van de werkgelegenheid bij de overheid. Aangezien de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd ook vertraagde, daalde de administratieve werkgelegenheidsgraad¹⁷ slechts met 0,1 procentpunt (van 67,8 % tot 67,7 %). Tijdens de jaren 2021-2022 verzwakt de groei van de overheidswerkgelegenheid enigszins. Het groeiprofiel van de werkende bevolking wordt echter vooral bepaald door de evolutie van de marktwerkgelegenheid: aantrekkende groei dit jaar (+35 000 personen), verzwakking volgend jaar (+9 000 personen). In 2023 neemt de werkzame

bevolking opnieuw sterker toe (+48 000 personen), om vervolgens geleidelijk te verzwakken (tot +30 000 personen in 2026) onder invloed van de slinkende groei in de marktwerkgelegenheid, terwijl de werkgelegenheid bij de overheid vrijwel constant toeneemt. Over de gehele middellange termijn (periode 2021-2026) stijgt de werkende bevolking met 194 000 personen.

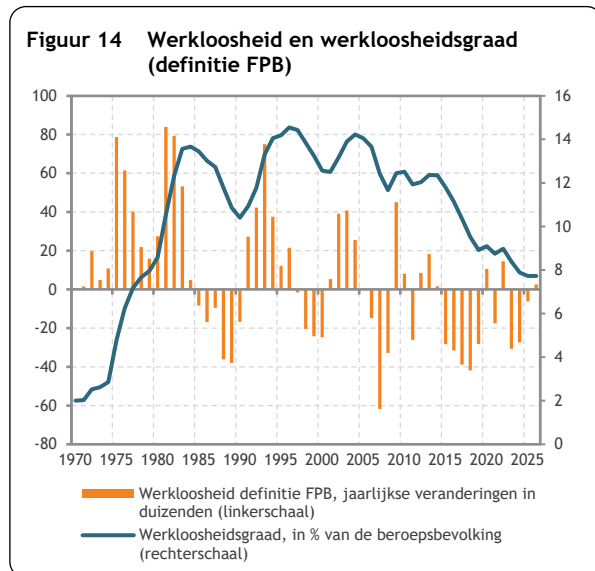
De administratieve werkgelegenheidsgraad stijgt dit jaar tot 68,2 %, stabiliseert zich vrijwel volgend jaar, maar klimt vervolgens onafgebroken. De toename is het sterkst in 2023 (+0,5 procentpunt), maar zwakt nadien geleidelijk af (tot +0,3 procentpunt in 2026), zodat de graad uiteindelijk uitkomt op 69,9 % in 2026. De werkgelegenheidsgraad volgens het concept EU2020¹⁸ viel vorig jaar sterker terug (van 70,5 % tot 70,0 %), compenseert dat in 2021 en zou, na een stabilisatie in 2022, klimmen tot 71,9 % tegen 2026. De stijging van de EU2020-graad vertraagt gevoeliger naar het einde van de periode, omdat geen rekening wordt gehouden met de sterke toename van het aantal werkende personen van 65 jaar en ouder, een probleem dat nog acuter wordt met het optrekken van de pensioenleeftijd naar 66 jaar in 2025. De evolutie van het administratief concept is dan enigszins geflatteerd omdat 64 jaar wordt gebruikt als bovengrens voor de bevolking op arbeidsleeftijd.

¹⁷ Verhouding tussen totale werkende bevolking (van 15 jaar en meer) volgens de nationale rekeningen en bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

¹⁸ Bron: Enquête naar de arbeidskrachten, leeftijdscategorie: 20-64 jaar.

De werkloosheidsgraad zou slechts heel beperkt oplopen tijdens de coronajaren, daalt sterk tijdens de jaren 2023-2024, maar stabiliseert zich naar het einde van de projectieperiode

Tussen 2014 en 2019 daalde de werkloosheid (administratieve definitie) met 169 000 personen en nam

de werkloosheidsgraad af van 12,3 % tot 8,9 %, het laagste niveau sinds de jaren zeventig. Aan die evolutie komt een abrupt einde met het uitbreken van de coronacrisis, die leidde tot onmiddellijk werkgelegenheidsverlies. Dat vertaalde zich in een tijdelijke afname van de beroepsbevolking, maar ook in fors oplopende werkloosheid in maart en april vorig jaar (+40 000 werkzoekenden op die twee maanden). In de rest van het jaar daalde de werkloosheid echter, zodat de jaargemiddelde toename in 2020 beperkt bleef tot +11 000 personen, bij een bijzonder zwakke groei van de beroepsbevolking. De werkloosheidsgraad steeg licht tot 9,1 %. Ook dit jaar is de werkloosheid tot

dusver ononderbroken blijven dalen, zodat de oorspronkelijke toename uit de periode maart-april 2020 inmiddels volledig ongedaan is gemaakt (observatie voor mei 2021).

De hapering in de werkgelegenheidsgroei die we verwachten tijdens het najaar van 2021 en het voorjaar van 2022 zou, bij een aantrekkende groei van de beroepsbevolking, tot een tijdelijke toename van de werkloosheid leiden, vooraleer vanaf het tweede kwartaal 2022 een meer structurele daling wordt ingezet. In jaargemiddelden daalt de werkloosheid met 18 000 personen dit jaar, om volgend jaar met 15 000 personen toe te nemen. De werkloosheidsgraad valt terug tot 8,7 % dit jaar, maar herneemt tot 9,0 % volgend jaar. De coronaperiode zou dus uiteindelijk gepaard gaan met een uiterst beperkte stijging van de werkloosheidsgraad. Tijdens de periode 2023-2024 trekt de groei van de werkende bevolking aan, terwijl de groei van de beroepsbevolking verzwakt. De werkloosheid daalt fors tijdens die periode (met respectievelijk 31 000 en 27 000 personen) en de werkloosheidsgraad valt op twee jaar tijd terug tot 7,9 %. Vanaf 2025 doen de effecten van de pensioenhervorming zich gevoelen en versnelt de groei van de beroepsbevolking, terwijl de werkgelegenheidsgroei afzwakt, zodat de afname van de werkloosheid stilvalt (-6 000 personen in 2025, +3 000 personen in 2026) en de werkloosheidsgraad zich op het einde van de projectieperiode stabiliseert op 7,7 %.

4. Overheidsfinanciën

4.1. Inleiding

a. Algemeen

Het uitgangspunt voor de projectie van de overheidsfinanciën zijn de voorlopige rekeningen voor 2020 die in april 2021 door het INR zijn gepubliceerd, aangevuld met meer recente informatie. Voor 2021 en de middellange termijn wordt de projectie bepaald door het macro-economisch kader van deze vooruitzichten, een analyse van de begrotingsbeslissingen van de verschillende beleidsniveaus en een aantal hypothesen.

Het macro-economisch kader is grondig herzien ten opzichte van de versie van februari 2021 van de Economische vooruitzichten 2021-2026. Met name het economisch herstel in 2021 lijkt sterker te zijn dan verwacht, wat, bij voor het overige gelijkblijvende omstandigheden, gunstig is voor de overheidsfinanciën. Het verwachte overheidstekort voor 2021 valt echter hoger uit dan in de vooruitzichten van februari, rekening houdend met de begrotingsbeslissingen die intussen zijn genomen, of het nu gaat om maatregelen voor het beheer van de gezondheids crisis, investeringsplannen of structurele maatregelen.

Voor de middellange termijn houdt de projectie eveneens rekening met de meerjarenbegrotingen van de verschillende entiteiten, met name voor de discretionaire uitgaven. De fiscale maatregelen en andere initiatieven die voor de middellange termijn zijn aangekondigd, worden in aanmerking genomen voor zover de modaliteiten ervan voldoende gedefinieerd zijn. Niet-gedefinieerde maatregelen, zoals de 'variabele inspanning' die op federaal niveau wordt overwogen, worden niet opgenomen. Er kon ook geen rekening worden gehouden met de budgettaire implicaties van sommige beslissingen die bij de afsluiting van deze vooruitzichten nog in voorbereiding waren (herziening van het belastingstelsel voor bedrijfswagens, financiering van het raamakkoord dat begin juni tussen de sociale partners is gesloten).

Bepaalde uitgaven worden door macro-economische of demografische determinanten bepaald via een specifieke modellering. De structurele determinanten van die uitgaven houden rekening met de bestaande wetgeving. Dit betreft met name de meeste categorieën van sociale uitgaven in geld, alsook de sociale uitgaven in natura, zowel van de sociale zekerheid (gezondheidszorg) als van de gefedereerde entiteiten (overige zorg aan personen).

De bestaande wetgeving wordt toegepast voor de overdrachten tussen de overheden (bijvoorbeeld de overdrachten van de Bijzondere Financieringswet (BFW)). Voor de overdrachten van de federale overheid aan de sociale zekerheid worden voor de periode na 2021 de volgende technische hypothesen gehanteerd: de alternatieve financiering omvat nog steeds de 'taxshift'-bedragen; de evenwichtsdotatie wordt in 2022 aangepast om het vorderingensaldo van de sociale zekerheid in evenwicht te brengen en wordt nadien constant gehouden in reële termen.

b. Gezondheidscrisis, terugkeer naar normale activiteit en relanceplannen

Drie punten in verband met de gezondheidscrisis en de uitweg uit de crisis vallen aan te stippen. Het eerste betreft de eenmalige maatregelen voor het beheer van de gezondheidscrisis en de ondersteuning van de getroffen economische actoren. De projectie houdt rekening met de geldigheidsduur van deze maatregelen zoals gekend op 2 juni 2021, en anticipeert niet op mogelijke verlengingen. Wat de in de begrotingen voorziene ‘coronaprovisies’ betreft, houdt de projectie er enkel rekening mee ten belope van hun werkelijke toewijzing via maatregelen die op 2 juni 2021 gekend waren. De projectie omvat de uitgaven van het vaccinatieprogramma door de federale overheid, het RIZIV en de gefedereerde entiteiten, maar houdt geen rekening met een gedeeltelijke financiering van de uitgaven van de gefedereerde entiteiten door de federale overheid.

Het tweede punt betreft de terugkeer naar een normale activiteit van de overheden op het vlak van aan- en verkoop van goederen en diensten en ontvangsten uit dividenden. Deze drie aggregaten (exclusief de aankopen in het kader van de coronacrisis) kennen in 2020 een – soms aanzienlijke – daling ten opzichte van 2019. De projectie gaat ervan uit dat de ontvangsten uit de verkoop van goederen en diensten en uit dividenden in 2021 zullen toenemen, maar nog niet zullen terugkeren naar het niveau van een normaal jaar. Een terugkeer naar de waarden van 2019 wordt verwacht in 2022 voor de verkoop van goederen en diensten en in 2023 voor de dividenden. De projectie van de aankoop van goederen en diensten is meer gebaseerd op de begrotingen 2021, met uitzondering van die van de lagere overheid, waarvoor is uitgegaan van een terugkeer naar het normale niveau in 2022.

Het derde punt betreft de relanceplannen van de verschillende beleidsniveaus. De projectie omvat de uitgaven in het kader van het nationaal plan voor herstel en veerkracht (Recovery and Resilience Plan, RRP) en de financiering daarvan via dotaties door de gelijknamige Europese faciliteit, volgens de uitsplitsing in de tijd en per economische uitgavencategorie zoals vastgesteld in Federaal Planbureau (2021).¹⁹ Om technische redenen is ervan uitgegaan dat de uitgaven van het RRP de finale uitgaven zijn van de entiteiten die de verschillende projecten initiëren, ook al zullen sommige uitgaven in werkelijkheid bestaan uit investeringssubsidies aan andere beleidsniveaus (hoofdzakelijk aan de lagere overheid). De projectie houdt ook rekening met de bredere relanceplannen van de federale regering en de gewesten die uit eigen middelen worden gefinancierd.

Bij het afsluiten van deze vooruitzichten waren alle modaliteiten van deze plannen nog niet bekend. Er moest dus een aantal hypothesen worden gemaakt over de uitsplitsing in de tijd en per economische categorie.

De uitsplitsing naar economische uitgavencategorie is gebaseerd op die van het RRP voor plannen die meer in het verlengde liggen van RRP -projecten, en op een uitsplitsing uit de begrotingen voor plannen die meer een uitbreiding zijn van eerder gestarte plannen. Ook werd aangenomen dat de plannen geen

¹⁹ Federaal Planbureau (2021), *Macro-economische en budgettaire effecten van het ontwerp van nationaal plan voor herstel en veerkracht - Rapport aan de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investerings*, rapport 12401 (C1.001/D1.001) https://www.plan.be/publications/publication-2106-nl-macro-economische_en_budgettaire_effecten_van_het_ontwerp_van_nationaal_plan_voor_herstel_en_veerkracht_rapport_aan_de_staatsecretaris

kredietverleningen en participaties of publiek-private partnerschappen omvatten die buiten de perimeter van de overheidssector vallen.

De uitsplitsing in de tijd van de relanceplannen buiten het kader van het RRP is, afhankelijk van het geval, geïnspireerd op die van het RRP of, wanneer de plannen er minder verband mee lijken te houden, verondersteld relatief lineair te zijn over de periode 2021-2026. Deze hypothesen impliceren een bepaalde onderbenutting van de budgettaire kredieten in 2021, maar dat neemt niet weg dat de totale overheidsinvesteringen sterk geconcentreerd lijken in 2021 en 2022. Deze hypothese wordt aangehouden ondanks gerechtvaardigde vragen over het realisme van het zeer ambitieuze uitvoeringstempo dat de regeringen beogen.

4.2. De gezamenlijke overheid

4.2.1. Een tekort van meer dan 5 % van het bbp houdt aan op middellange termijn

Het jaar 2020 eindigt met een uitzonderlijk hoog overheidstekort: naast het aanzienlijke tekort dat reeds vóór het uitbreken van de gezondheidscrisis voorspeld was, komen er nog de kosten van de crisisbeheersingsmaatregelen, de steun aan de getroffen economische actoren en de werking van de automatische stabilisatoren tijdens een zware recessie. Het overheidstekort daalt weliswaar in 2021 ten opzichte van 2020, maar blijft hoog ondanks de opleving van de economische activiteit: de kosten van de crisisbeheersing zijn nog steeds aanzienlijk, naast de kosten die voortvloeien uit het over het algemeen expansieve begrotingsbeleid van de verschillende beleidsniveaus. De versterking van de economische activiteit in 2022 en het uitdoven van de coronamaatregelen doen het tekort verder afnemen. De verbetering van het vorderingensaldo wordt onderbroken in 2023, wanneer de economische groei zich normaliseert: het tekort vertoont dan opnieuw een licht opwaartse trend tot het einde van de projectieperiode.

Tabel 4 Rekening van de gezamenlijke overheid
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	50,1	50,7	50,1	50,0	50,1	50,1	50,1	50,1
Fiscale en parafiscale ontvangsten	43,0	43,6	43,1	43,0	43,1	43,2	43,3	43,4
Overige ontvangsten	7,1	7,1	7,0	7,0	7,0	6,9	6,8	6,7
Uitgaven	52,1	60,0	57,8	55,0	55,1	55,5	55,5	55,7
Werkingskosten	16,4	17,7	17,1	16,7	16,6	16,6	16,5	16,5
Sociale uitkeringen	24,6	28,5	27,7	26,5	26,9	27,3	27,5	27,8
Overige primaire lopende uitgaven	5,7	8,2	7,1	6,2	6,2	6,1	6,1	6,0
Investerings	2,6	2,8	3,1	3,0	3,2	3,2	3,0	2,9
Overige kapitaaluitgaven	0,7	0,9	1,1	1,2	1,0	1,0	1,0	1,0
Rentelasten	2,0	2,0	1,6	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4
Vorderingensaldo	-1,9	-9,3	-7,7	-5,0	-5,0	-5,3	-5,4	-5,6
Entiteit I	-1,7	-7,0	-5,6	-3,8	-3,7	-4,0	-4,1	-4,3
Entiteit II	-0,2	-2,3	-2,0	-1,2	-1,3	-1,4	-1,3	-1,2

Tegen 2026 bedraagt het tekort 5,6 % van het bbp, wat een aanzienlijke niveauperandering is ten opzichte van de tekorten van 1 à 2 % (exclusief eenmalige maatregelen) in de laatste jaren vóór de gezondheidscrisis. Deze niveauperandering is gedeeltelijk het gevolg van het feit dat het bbp een achterstand heeft opgelopen door de recessie in 2020 en ondanks het economisch herstel in 2021-2022, terwijl een reeks uitgaven, met name leeftijdsgerelateerde uitgaven, blijven toenemen. Maar het is

vooral het gevolg van een meer expansief begrotingsbeleid, als reactie op het aanvoelen dat een dergelijke koers noodzakelijk is om de relance te bevorderen en bepaalde sociale maatregelen structureel te consolideren, binnen een overigens tijdelijk versoepeld Europees normatief kader.

De indicatieve nominale doelstellingen die in het stabiliteitsprogramma 2021-2024 van België (30 april 2021) worden vooropgesteld, worden in de omstandigheden van deze vooruitzichten niet gehaald, behalve in 2021 (omdat de huidige voorziene economische groei in 2021 beduidend hoger is dan in het scenario van het stabiliteitsprogramma²⁰). Tegen 2024 bedraagt het verschil ten opzichte van de indicatieve doelstelling 1,7 % van het bbp, of ongeveer 9 miljard euro. Het is verrassend vast te stellen dat, wanneer wordt gekeken naar enkele van de laatste jaargangen van de vooruitzichten van het FPB van vóór de crisis, dat verschil in de grootteorde ligt van de verschillen die doorgaans vóór de crisis werden gerapporteerd. Maar toen werden de verschillen gemeten ten opzichte van een budgettaire evenwichtsdoelstelling op middellange termijn; nu worden ze gemeten ten opzichte van de indicatieve doelstelling van een tekort van 3,7 % van het bbp. Dat bevestigt de hierboven gestelde diagnose van een algemene verandering in de omvang van de tekorten.

Tabel 5 Verschillen met de indicatieve doelstellingen van het stabiliteitsprogramma inzake nominaal tekort
In procent van het bbp

	2021	2022	2023	2024
Indicatieve doelstellingen van het stabiliteitsprogramma				
Gezamenlijke overheid	-7,7	-4,5	-4,0	-3,7
Entiteit I	-6,3	-3,4	-2,9	-2,7
Entiteit II	-1,4	-1,1	-1,0	-1,0
Verschillen met de indicatieve doelstellingen van het stabiliteitsprogramma				
Gezamenlijke overheid	0,0	0,6	1,1	1,7
Entiteit I	-0,7	0,4	0,8	1,3
Entiteit II	0,6	0,1	0,3	0,4

Volgens een ruwe schatting²¹ zou met een extra jaarlijkse economische groei van bijna 1 procentpunt in de periode 2022-2024 het verschil van 1,7 % van het bbp in 2024 gedicht kunnen worden zonder dat nieuwe budgettaire besparingen op het vlak van ontvangsten of uitgaven nodig zijn. Ondanks de onzekerheidsmarges die inherent zijn aan elk macro-economisch vooruitzicht, lijkt een dergelijke verhoging ten opzichte van de economische groei van deze vooruitzichten weinig waarschijnlijk, hoewel niets onmogelijk is.

Tabel 4 aan het begin van dit deel bevat enkele grote aggregaten van de overheidsrekening, die een indicatie geven van de samenstelling van de tekorten. De ratio van de ontvangsten ten opzichte van het bbp is zeer stabiel, behalve in 2020, waarin het hoge niveau hoofdzakelijk is toe te schrijven aan de heffingen op arbeidsinkomens, die de daling van het bbp helemaal niet hebben gevolgd (als gevolg van het behoud van de werkgelegenheid, kenmerkend voor de productiviteitscyclus en versterkt door de

²⁰ Merk op dat het voordeel van deze herziening in budgettair opzicht sneller ten goede komt aan Entiteit I dan aan Entiteit II: de federale overheid concentreert het grootste deel van de belastingontvangsten die conjunctuurgevoelig zijn; de betere conjunctuur in 2021 zal in 2022 een positieve impact hebben op het afrekeningssaldo van de overdrachten van de BFW naar de gewesten en gemeenschappen.

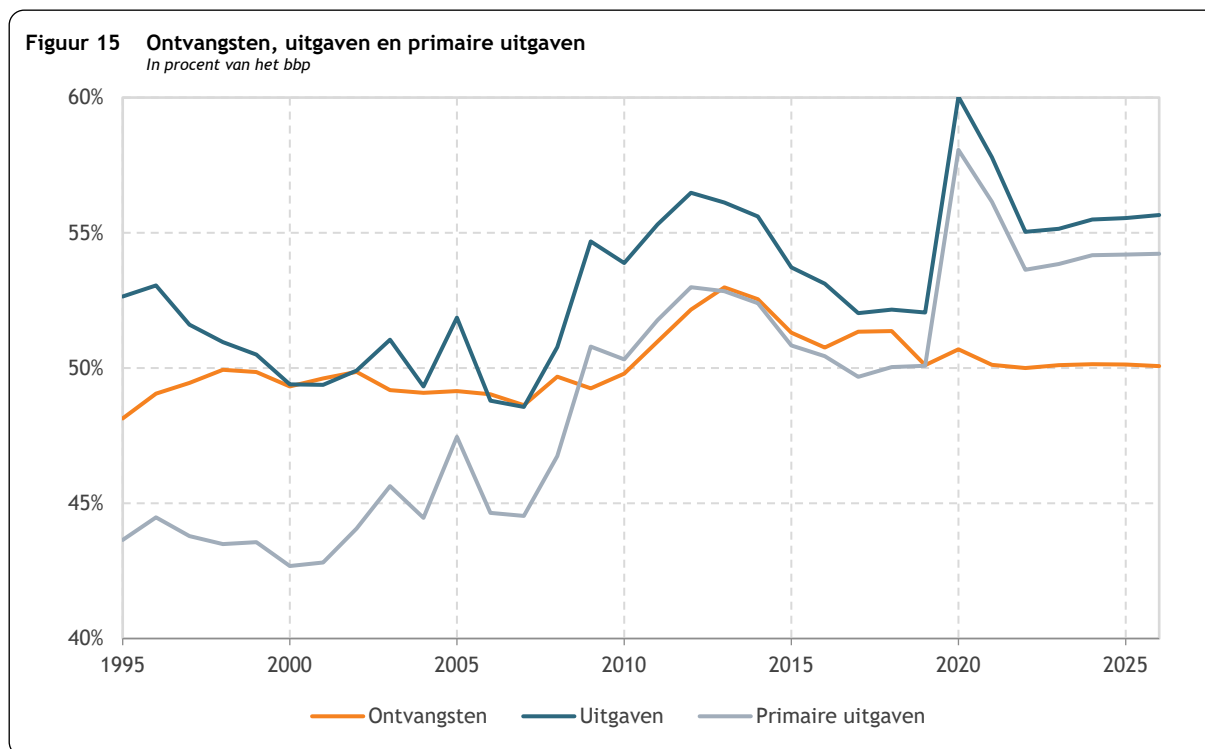
²¹ Door de budgettaire semi-elasticiteit toe te passen die wordt gebruikt in de methode 'stabiliteitspact' voor de raming van de cyclische component van de tekorten.

overheidsmaatregelen gericht op de instandhouding van de werkgelegenheid). Deze stabiliteit op middellange termijn – ondanks bepaalde samenstellingseffecten (die besproken zullen worden in afdeling 4.3) – wordt verklaard door het feit dat, in dit stadium van de legislatuur geen belangrijke fiscale impulsen of hervormingen zijn opgenomen in projectiehypothesen.

Het recordniveau van de ratio van de uitgaven ten opzichte van het bbp in 2020 wordt uiteraard verklaard door een noemereffect en de uitgaven voor crisisbeheersing. In 2022-2023 zal de ratio dalen, maar niet terugkeren naar het pre-crisisniveau. Bovendien hervat de uitgavenratio op middellange termijn een licht opwaartse tendens onder genormaliseerde economische omstandigheden. Die tendens is vooral toe te schrijven aan de structurele determinanten van de leeftijdsgerelateerde sociale uitgaven en de gezondheidsuitgaven, waardoor deze sneller stijgen dan het bbp, en aan de beslissingen over de herwaardering van bepaalde uitkeringen (minimumpensioenen en andere). De overheidsinvesteringen en andere kapitaaluitgaven zijn vrij hoog, vooral in de eerste jaren van de projectie, wat verband houdt met de relanceplannen en in het volgende deel (4.2.2) aan bod zal komen.

Een blik op de evolutie van de laatste twee decennia suggereert dat de blijvende impact van de gezondheids crisis op de uitgavenratio het klikeffect reproduceert dat na de grote recessie van 2008-2009 werd waargenomen: de uitgavenratio was toen sterk gestegen en pas vijf jaar later, vanaf 2013-2014, deed zich een daling voor. Die daling was eerst het gevolg van het afzwakken van de steunmaatregelen voor financiële instellingen, een negatief verschil tussen de indexeringen en de groei van de bbp-deflator in een context van een verbeterende ruilvoet. Vervolgens speelde de restrictievere begrotingskoers, in een poging te voldoen aan de vereisten van het Europese toezicht (een restrictievere koers die ook tot uiting kwam in een stijging van de ratio van de fiscale ontvangsten, althans tot de uitvoering van de 'taxshift').

De superpositie van de curves in figuur 15 suggereert een opeenvolging van verschillende informele begrotingsdoelstellingen per deelperiode: een doelstelling van een begrotingsevenwicht in de aanloop naar de grote recessie van 2008-2009 (toen de curve van de ontvangsten die van de uitgaven benaderde), een doelstelling van een primair saldo in evenwicht na de grote recessie (toen de curve van de ontvangsten die van de primaire uitgaven benaderde), en nu wellicht, na de huidige gezondheids crisis, de doelstelling om het tekort, over een nog niet nader bepaalde horizon, dicht bij de drempel van 3 % te brengen (in afwachting van een waarschijnlijke herziening van de regels van het stabiliteits- en groeipact).

4.2.2. De relanceplannen leiden tot een aanzienlijke toename van de overheidsinvesteringen

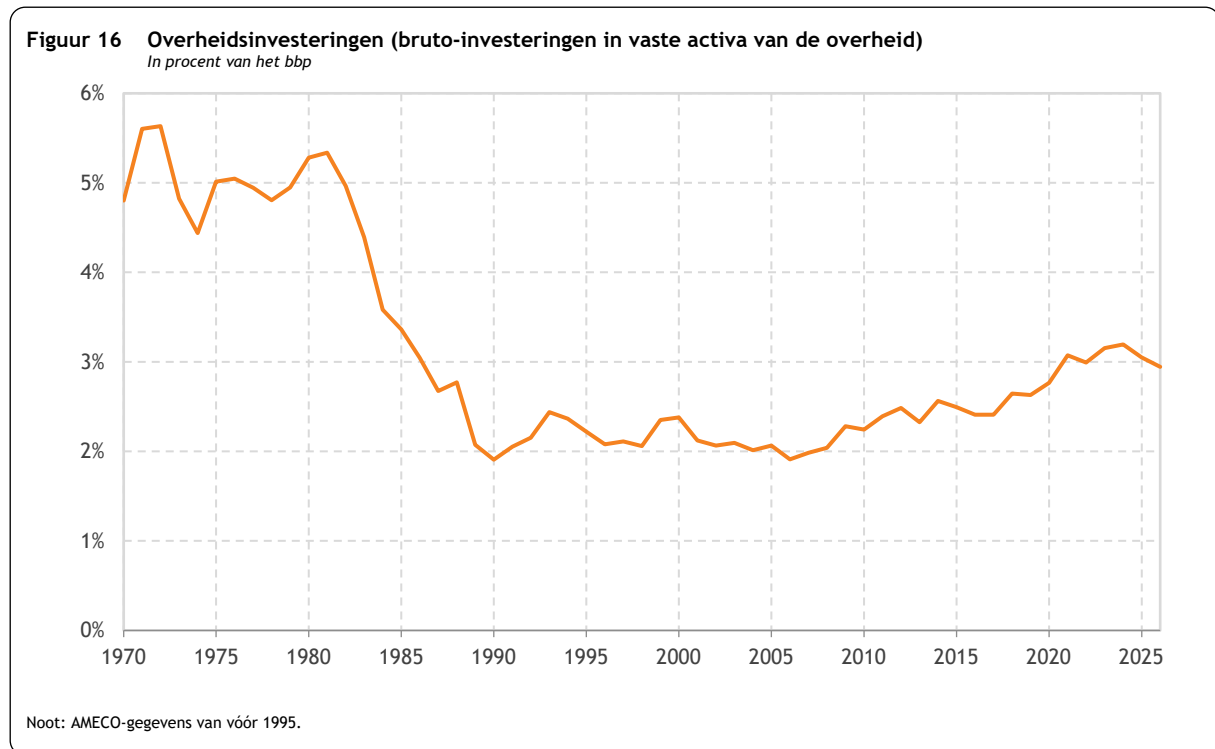
In dit deel worden de door de verschillende regeringen aangekondigde relanceplannen in perspectief geplaatst ten opzichte van de overige kapitaaluitgaven van de overheid en ten opzichte van het historisch verloop van de investeringen in de afgelopen decennia. De relanceplannen nemen voornamelijk de vorm aan van overheidsinvesteringen en investeringsbijdragen aan bedrijven en, in mindere mate, van investeringsbijdragen aan huishoudens en lopende uitgaven. Figuur 16 en figuur 17 hebben betrekking op de overheidsinvesteringen zoals gedefinieerd door het ESR, namelijk de uitgaven voor bruto-investeringen in vaste activa van de overheid. Figuur 18 betreft de overige kapitaaluitgaven van de overheid, die voor een groot deel bestaan uit investeringsbijdragen aan bedrijven.

a. Overheidsinvesteringen

De overheidsinvesteringen bedroegen in de jaren 70 nog 5 % van het bbp, liepen in de jaren 80 sterk terug als gevolg van budgettaire consolidatiemaatregelen die werden genomen uit vrees voor een ontsprende schuld. Het dieptepunt in 1990 markeerde het begin van twee decennia van stagnerende investeringen op een laag niveau. Rond 2010 begon zich een trendbreuk af te tekenen, die de komende jaren aanzienlijk versterkt zal worden door de relanceplannen.

Gegeven de hypothesen van de projectie, zouden de overheidsinvesteringen in 2024 een piek bereiken van 3,2 % van het bbp, een ratio die sinds 1985 niet meer werd opgetekend. We herinneren eraan dat de federale regering de ambitie heeft om de overheidsinvesteringen (van de gezamenlijke overheid) tegen

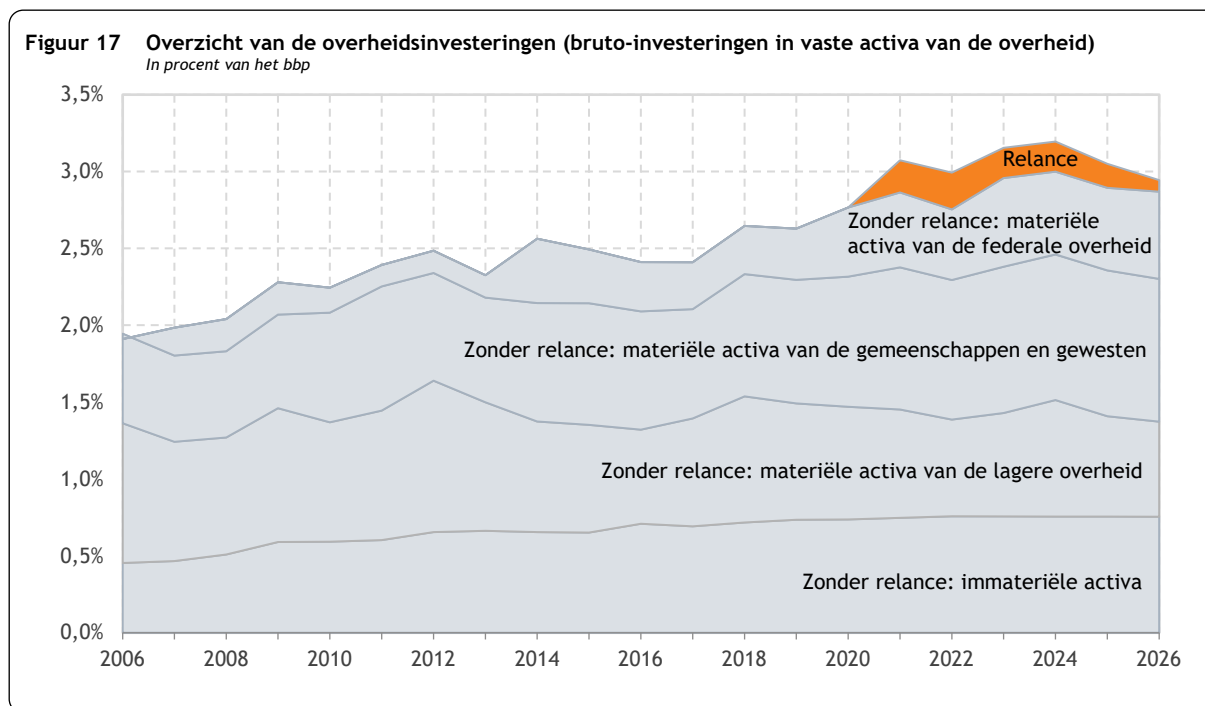
2030 op te trekken tot 4,0 %²², met een tussentijdse doelstelling van 3,5 % van het bbp in 2024.²³ Deze tussentijdse doelstelling zou dus niet meer veraf liggen, op voorwaarde uiteraard dat de plannen worden uitgevoerd.

Figuur 17 geeft een overzicht van de overheidsinvesteringen, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de investeringen die onder de benaming ‘relanceplan’ vallen en de overige overheidsinvesteringen. De benaming ‘relanceplan’ omvat de regionale versies van deze term (relanceplan ‘Vlaamse Veerkracht’, ‘Plan de relance de la Wallonie’, ‘Brussels Relance- en herontwikkelingsplan’) en de federale projecten. Deze relanceplannen omvatten het RRP en andere nieuwe initiatieven die niet in het RRP zijn opgenomen (of uitbreidingen van sommige RRP-projecten). Het gaat onder meer om investeringen in openbare gebouwen en gemeenschapsinfrastructuur, mobiliteitsinfrastructuur en de digitalisering van overheidsdiensten. Zoals ze zijn voorgesteld door de regeringen bevatten deze relanceplannen ten dele reeds eerder geplande projecten (dit is met name het geval voor het Waalse plan). Het zou dan ook onjuist zijn te stellen dat de projectie van de investeringen beperkt zou zijn gebleven tot het gearceerde deel van de figuur indien de relanceplannen (oranje deel) niet zouden zijn aangekondigd.

²² Bron: Federaal Regeerakkoord van 30 september 2020.

²³ Bron: Presentatie door de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investerings tijdens de perstoelichting van de evaluatie van het nationaal plan voor herstel en veerkracht op 16 april 2021.

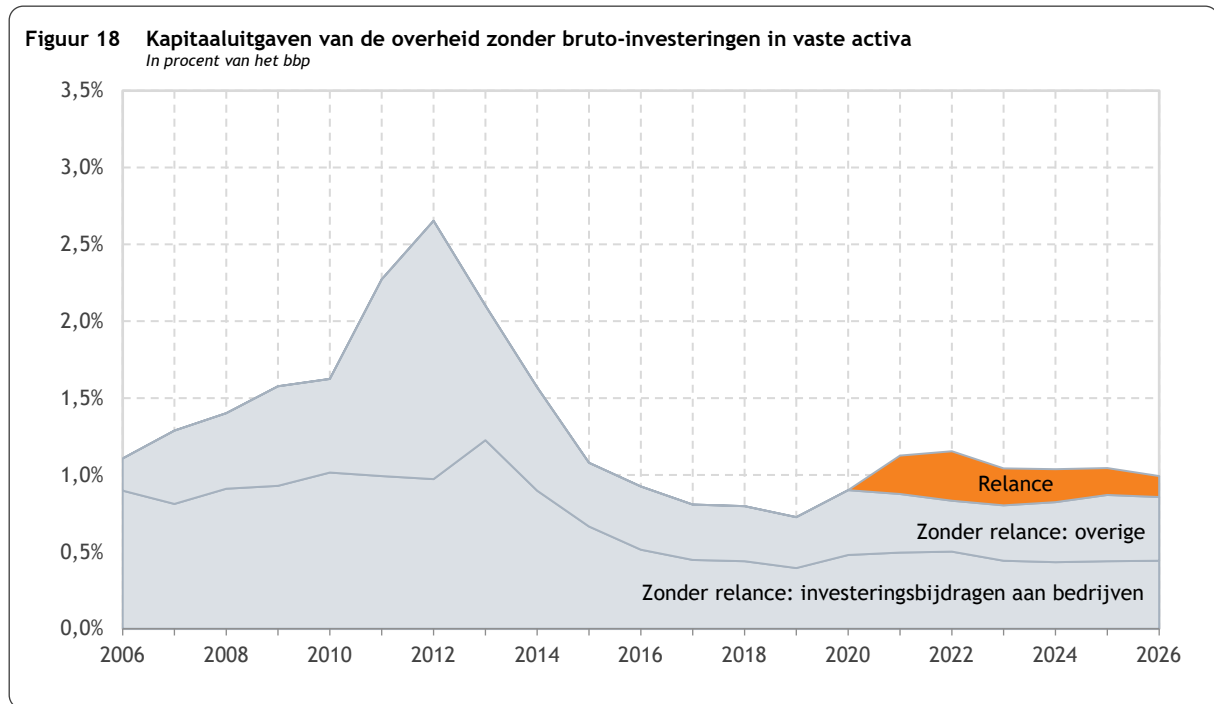
De overheidsinvesteringen kunnen worden opgedeeld in materiële en immateriële activa. De netto-aankoop van immateriële vaste activa heeft vooral betrekking op O&O-uitgaven (vooral door universiteiten, die het ESR consolideert met de gemeenschappen) en vertegenwoordigt ongeveer drie tiende van de totale investeringen. Zij zijn de laatste jaren zeer licht gestegen.

Ook de netto-aankoop van materiële vaste activa door de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten is de laatste jaren sneller gestegen dan het bbp. Op het niveau van de drie gewesten, gaat het vanaf 2018 vooral om investeringen in mobiliteit en infrastructuur, zoals het Oosterweelproject in Vlaanderen en de investeringen in tunnels en de verdere uitbouw van de (pre)metro in het Brusselse Gewest. Voor de gemeenschappen gaat het voornamelijk om investeringen in scholenbouw. Voor de federale overheid is deze toename vooral toe te schrijven aan de herindeling van Infrabel (en dus haar investeringen) in de overheidssector vanaf 2014, maar ook aan een versnelling van de investeringen door Defensie vanaf 2019. De netto-aankoop van materiële activa door de lagere overheid is daarentegen gemiddeld over de verkiezingscyclus licht gedaald.

Figuur 17 toont de oorzaak van de (reeds in figuur 16 zichtbare) vertraging van de overheidsinvesteringen op het einde van de projectieperiode, na een piek in 2024: de daling van de investeringen van de lagere overheid na de gemeenteraadsverkiezingen van 2024 en de tijdelijke aard van de momenteel besliste relanceplannen, alsook hun concentratie in het begin van de periode.

b. Overige kapitaaluitgaven

Overheidsinvesteringen zijn niet de enige kapitaaluitgaven van de overheid. De overige kapitaaluitgaven, waarvan de evolutie is weergegeven in figuur 18, omvatten hoofdzakelijk investeringsbijdragen en andere kapitaaloverdrachten aan huishoudens en bedrijven. Het deel dat betrekking heeft op de relanceplannen wordt hiervan onderscheiden.

In tegenstelling tot de overheidsinvesteringen zijn de investeringsbijdragen aan bedrijven de laatste jaren trendmatig afgenomen. Dit is enerzijds het gevolg van de herindeling van Infrabel in de overheidssector vanaf 2014 (de aan deze onderneming toegekende investeringssteun is dus een overheidsinvestering in ESR-termen geworden) en anderzijds van een vermindering van de investeringsbijdragen voor ziekenhuisinfrastructuur als gevolg van de zesde staatsvorming en de gewijzigde subsidiëring van deze materie door de gefedereerde entiteiten.

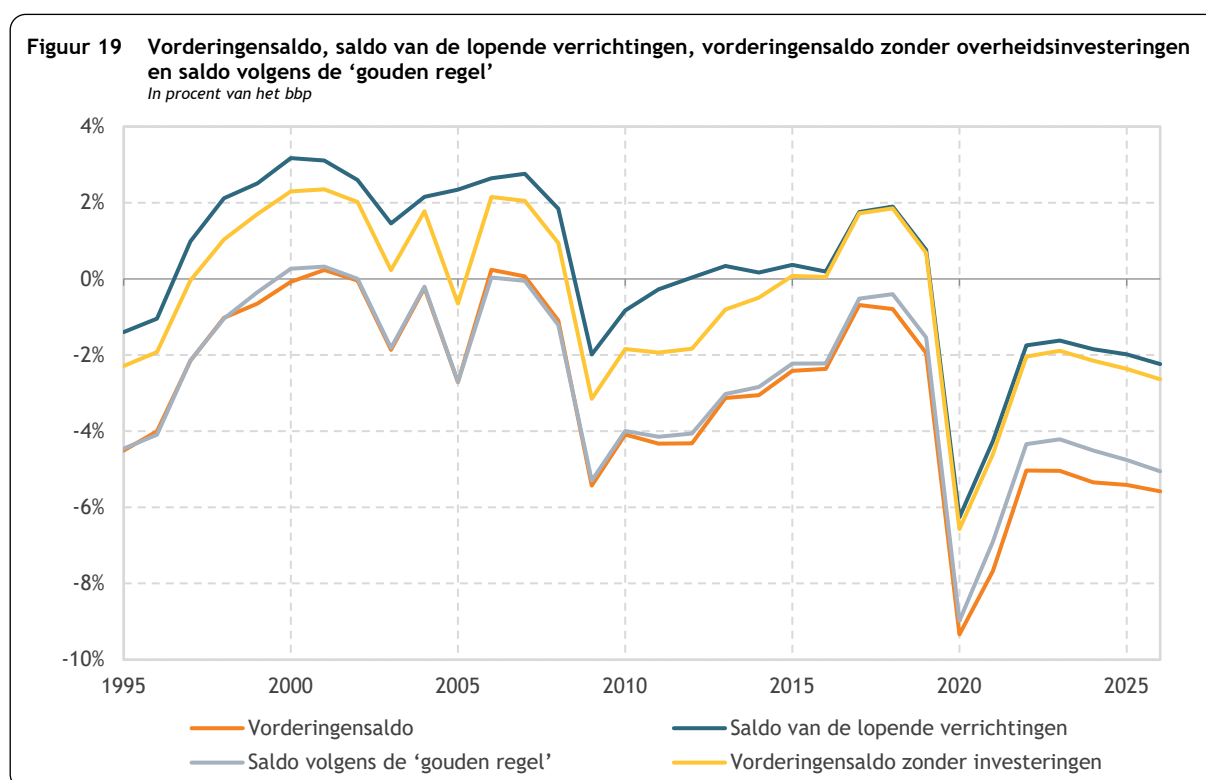
De overige kapitaaluitgaven waren bijzonder hoog in het begin van de jaren 2010, na de interventies ten gunste van de gemeentelijke holding in 2011 en Dexia in 2012. Sindsdien zijn ze betrekkelijk stabiel gebleven.

Uit figuur 18 blijkt dat de relanceplannen een aanzienlijk deel uitmaken van de kapitaaluitgaven exclusief investeringen in de projectie. De relanceplannen omvatten de investeringsbijdragen aan de sector van de ondernemingen, zowel privé (projectfinanciering i.v.m. waterstof, windenergie, laadinfrastructuur, enz.), semi-publiek (renovatie van sociale woningen, NMBS-stations, kinderdagverblijven, sport- en culturele infrastructuur, sanering van bedrijventerreinen, enz.) als investeringsbijdragen aan de gezinnen (isolatie van woningen). De hierboven gemaakte opmerking over de overheidsinvesteringen geldt ook voor de overige kapitaaluitgaven: het zou onjuist zijn ervan uit te gaan dat hun evolutie in de projectie beperkt zou zijn gebleven tot het gearceerde deel van de figuur als er geen relanceplannen waren aangekondigd, aangezien deze ook reeds eerder geplande projecten omvatten.

4.2.3. Als de ‘gouden regel’ zou worden opgelegd, zou hij niet worden nageleefd bij constant beleid

Het vorderingensaldo in ESR-termen is een belangrijke indicator omdat die het verband legt met de nominale stijging van de schuld. Maar ook andere concepten van saldi kunnen een bijzonder licht werpen op de evolutie van de overheidsfinanciën.

Het saldo van de lopende verrichtingen²⁴ omvat geen kapitaalontvangsten of -uitgaven. Een iets ruimer concept is het vorderingensaldo zonder de investeringen, waarbij alleen de uitgaven voor bruto-investeringen in vaste activa van de overheid niet in het vorderingensaldo worden opgenomen. De saldi volgens deze twee concepten blijven in de projectieperiode grotendeels negatief, wat contrasteert met de voorgaande periode: in de afgelopen twintig jaar is het saldo van de lopende verrichtingen slechts drie keer negatief geweest (van 2009 tot 2011). Het relatieve parallelisme tussen deze twee concepten en het ESR-vorderingensaldo in figuur 19 wijst erop dat het vooral de lopende verrichtingen en niet de kapitaalverrichtingen of investeringen zijn die het grootste deel van de evolutie van het tekort in de afgelopen jaren en in de projectieperiode verklaren. A fortiori is de bijdrage van de relanceplannen aan het tekort gering, temeer daar een deel ervan met Europese dotaties wordt gefinancierd.

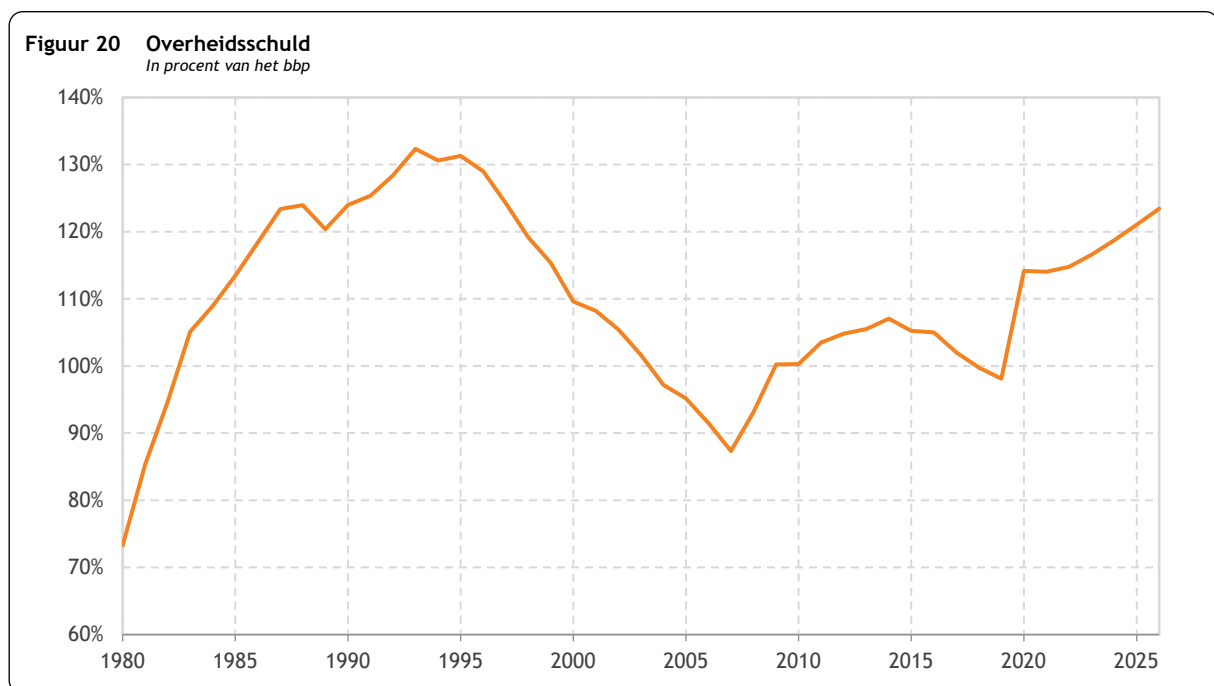
Het saldo volgens de ‘gouden regel’ is een concept waarbij de investeringen in het vorderingensaldo niet worden geboekt op het moment dat zij worden geproduceerd, zoals in het ESR het geval is, maar volgens de afschrijving van deze investeringen in de economische betekenis, d.w.z. naar gelang van de waardevermindering of het verbruik van kapitaal. In de economische literatuur worden bepaalde voordelen toegeschreven aan het in aanmerking nemen van dit type saldo in een normatieve context,

²⁴ In ESR-terminologie: brutospaaren.

met name omdat het evenwicht van het saldo volgens de ‘gouden regel’ in een stationaire toestand leidt tot een convergentie tussen de overheidsschuld en de kapitaalvoorraad van de overheid. In de afgelopen twintig jaar was het saldo volgens de ‘gouden regel’ vrijwel gelijk aan het vorderingensaldo (sinds 2010 en tijdens pieken van de cyclus van de lagere overheid is er een verschil waargenomen, maar dat is bescheiden). Dit betekent dat de overheidsinvesteringen de afschrijvingen compenseerden zonder tot een aanzienlijke toename van de kapitaalvoorraad te leiden. In de projectieperiode is het saldo volgens de ‘gouden regel’ erg deficitair (4,3 % van het bbp in 2022, 5,1 % in 2026), doch minder dan het vorderingensaldo: de geplande investeringen overtreffen duidelijk de afschrijvingen van het bestaande kapitaal en maken dus een aanzienlijke toename van de kapitaalvoorraad mogelijk, wat in contrast staat met de voorgaande periode.

4.2.4. De overheidsschuld is niet gestabiliseerd

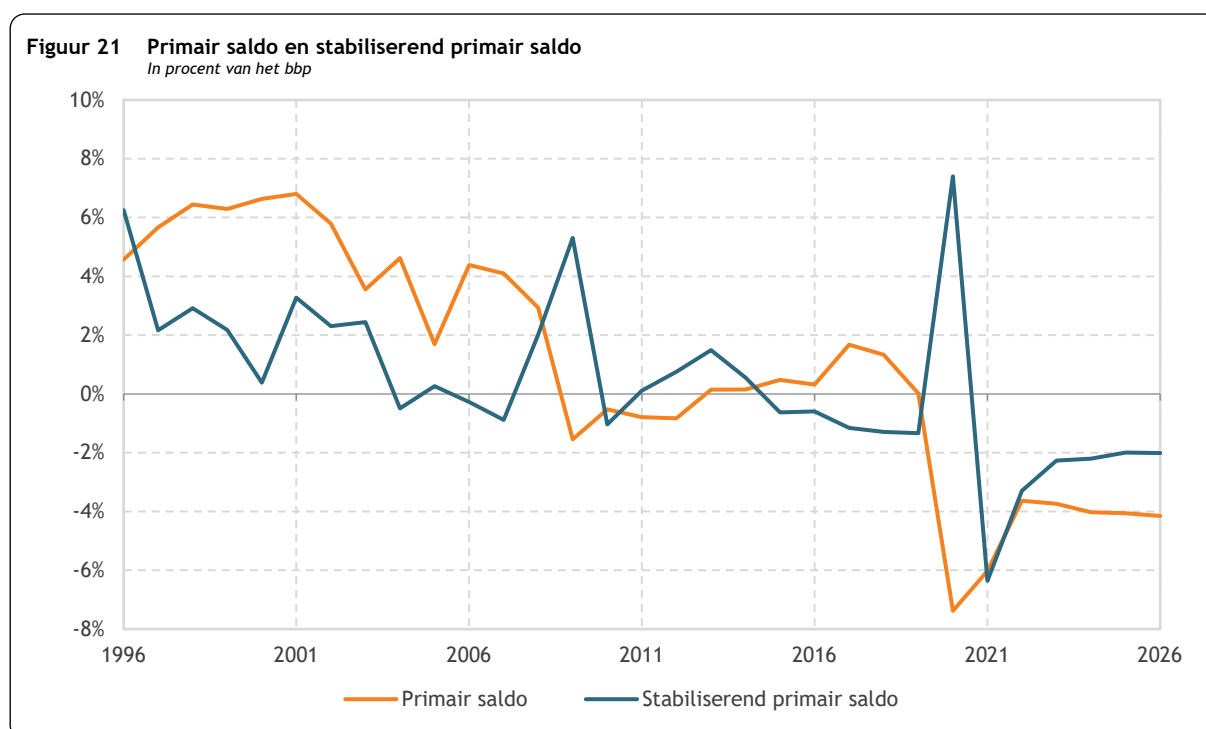
De schuldgraad van de overheid is in 2020 met 16 procentpunt toegenomen als gevolg van het grote overheidstekort en de daling van het bbp, de noemer van de schuldgraad. Ondanks de heropleving van de economische activiteit, blijft de schuldgraad in 2021 ongewijzigd, als gevolg van de omvang van het tekort. Op middellange termijn stijgt de schuldgraad met ongeveer twee procentpunt van het bbp per jaar.

Sinds 2015 is de gemiddelde rente die op de overheidsschuld wordt betaald, lager dan de nominale economische groei (behalve in 2020). De rente-groeidynamiek is dus bevorderlijk voor een daling van de schuldgraad: het is onmogelijk dat de rentelasten leiden tot een opwaartse spiraal van de schuldgraad, en het is zelfs mogelijk de schuld te stabiliseren met een negatief primair saldo. In de projectie is het primair tekort (ongeveer 4 % van het bbp op middellange termijn) echter groter dan het

primair tekort dat nodig is om de schuld te stabiliseren (ongeveer 2 % van het bbp).²⁵ Met andere woorden, de omvang van het primair tekort verhindert dat de Belgische overheidsschuld voordeel kan halen uit het fenomeen dat soms het ‘omgekeerde rentesnieuwbaaleffect’ wordt genoemd.

In een alternatief scenario, waarin vanaf 2023 een primair saldo wordt bereikt dat nagenoeg in evenwicht is, zoals in het vorige decennium het geval was, zou de schuldgraad met ongeveer twee procentpunt per jaar dalen. De Hoge Raad van Financiën stelt een middenweg voor, om zo ruimte te laten voor herstel en investeringen. In het advies ter voorbereiding van het stabiliteitsprogramma 2021-2024 verklaart de Raad dat ‘de overheidsschuldgraad dient gestabiliseerd en vervolgens aanhoudend afgebouwd te worden’. Volgens de hypothesen van de huidige vooruitzichten, zou deze aanbeveling niet worden gevolgd.

4.3. Evolutie per deelsector

4.3.1. Federale overheid

Het saldo van de federale overheid is in 2020 sterk achteruitgegaan door een combinatie van de impact van de economische crisis, de tijdelijke steunmaatregelen van de regering en de extra kosten ten gevolge van de coronacrisis, vooral op het gebied van gezondheidszorg (aanvullende financiering van het RIZIV en het ten laste nemen van de kosten voor beschermingsmiddelen en testen).

²⁵ Het schuldgraad-stabiliserend primair saldo of de groei-rentedynamiek wordt benaderd als het verschil tussen de gemiddelde rente betaald op de schuld en de nominale bbp-groei, vermenigvuldigd met de schuldgraad van voorgaande jaar.

In 2021 verbetert het vorderingensaldo van de federale overheid, waarbij de gunstige factoren zwaarder doorwegen dan de ongunstige. De belangrijkste gunstige factoren zijn de weerslag van de versnelde inkohiering van de personenbelasting van 2020, de aanhoudende stijging van de vennootschapsbelasting in de context van het economisch herstel en de vermindering van de financieringsbehoeften van de sociale zekerheid als gevolg van het verminderde gebruik van de stelsels van de tijdelijke werkloosheid en het overbruggingsrecht.

De voornaamste factoren die de verbetering van het saldo in 2021 temperen, zijn de opeenvolgende verlengingen van bepaalde steunmaatregelen, de uitvoering van nieuwe maatregelen die gericht zijn op de zwaarst getroffen sectoren en de aankoop van vaccins. Naast de aankoop van vaccins wordt de sterke stijging van de uitgaven voor sociale uitkeringen in 2021 verklaard door een tijdelijke verhoging van de socialebijstandsuitkeringen. De stijging van de investeringen wordt deels verklaard door het federale deel in het RRP (gefinancierd uit Europese fondsen), maar ook door een toename van de investeringen van Defensie ten gevolge van de gelijktijdige uitvoering van de strategische visie en de in het verleden aangegane verbintenissen (A400M-vliegtuigen), een investering in materieel van het wetenschappelijk beleid (onderzoeksschip Belgica) en een geprogrammeerde toename van de investeringen door de Regie der Gebouwen. De rentelasten dalen opnieuw in 2021.

Het tekort neemt verder af in de periode 2022-2023. De ontvangsten worden ondersteund door de btw-verhoging als gevolg van het herstel van de consumptie van de huishoudens en het wegvallen van de in 2021 toegestane verlaagde tarieven in de horeca, maar ook door een terugkeer naar een normaal niveau van de verkopen van goederen en diensten en van de dividenden. De primaire uitgaven dalen in procent van het bbp door de afloop van de tijdelijke coronasteunmaatregelen en de uitzonderlijke uitgaven (beschermingsmiddelen, vaccins). De normalisering van de gezondheidssituatie komt ook tot uiting in een vermindering van de overdrachten aan de sociale zekerheid. Daartegenover staat een toename van de kapitaaluitgaven, met het optrekken van de investeringen van Defensie in het kader van de strategische visie in 2023.

In de periode 2024-2026 stabiliseert het tekort zich op ongeveer 3,4 % van het bbp, of 1,5 procentpunt meer dan in 2019. De ontvangsten stabiliseren zich op het pre-crisisniveau, en de uitgaven op een hoger niveau dan vóór de crisis. Dit is gedeeltelijk toe te schrijven aan de overdrachten aan de sociale zekerheid, die in de periode 2020-2022 zijn toegenomen, die naast de tijdelijke uitgaven in verband met COVID, ook verscheidene structurele maatregelen financieren, zoals het Zorgpersoneelsfonds, de herwaardering van de geestelijke gezondheidszorg en het sociaal akkoord voor de zorgsector. Vanaf 2023 zullen deze overdrachten globaal min of meer gelijk evolueren met de economische groei. Het niveau van de kapitaaluitgaven (investeringen en overdrachten aan bedrijven) blijft gedurende de gehele projectieperiode op een aanzienlijk hoger niveau dan in het verleden.

De rentelasten, die tot 2022 hebben bijgedragen tot de verbetering van het vorderingensaldo, blijven tot 2026 stabiel in procent van het bbp tegen de achtergrond van een toenemende marktrente en schuldgraad.

Tabel 6 Rekening van de federale overheid
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	24,6	24,2	24,8	24,5	24,6	24,5	24,4	24,4
Fiscale en parafiscale ontvangsten	21,9	21,6	22,2	21,9	22,0	21,9	21,9	21,8
Overdrachten van de overheid	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Overige ontvangsten	2,1	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Uitgaven	26,6	31,4	30,1	28,3	28,0	28,0	27,8	27,8
Werkingskosten	3,1	3,3	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1
Sociale uitkeringen	1,3	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Overige finale primaire lopende uitgaven	2,4	3,1	2,9	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6
Investerings	0,5	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7
Overige finale kapitaaluitgaven	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
Overdrachten aan de overheid	17,3	20,9	20,0	18,9	18,7	18,6	18,6	18,5
Rentelasten	1,8	1,8	1,5	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
Vorderingsaldo	-1,9	-7,2	-5,4	-3,8	-3,5	-3,4	-3,4	-3,4

4.3.2. Sociale zekerheid

De pandemie heeft een grote impact gehad op de rekeningen van de sociale zekerheid in 2020 en 2021. De sociale zekerheid heeft haar stabiliserende rol vervuld met als gevolg een aanzienlijke stijging van haar uitgaven voor de werkloosheid en het overbruggingsrecht (deels automatisch, maar ook als gevolg van de uitbreidingen die tijdens de crisis beslist zijn). De financieringsbehoefte in verband met deze crisisuitgaven werd gedekt door de federale overheid, die belangrijke financiële steun verleende via de evenwichtsdotatie. Het beheer van de pandemie heeft ook aanleiding gegeven tot uitzonderlijke RIZIV-uitgaven, die werden gedekt door een speciale subsidie van de federale overheid. In de projectie wordt ervan uitgegaan dat het saldo van de sociale zekerheid opnieuw in evenwicht zal zijn in 2022 (via de technische hypothese van een aangepaste evenwichtsdotatie in 2022; zie afdeling 4.1), maar dat het in de daaropvolgende jaren snel verslechtert als gevolg van de dynamiek van de uitgaven voor sociale uitkeringen (met name de pensioenen). Het saldo bedraagt -0,9 % van het bbp aan het einde van de projectieperiode (uitgaande van de technische hypothese dat de evenwichtsdotatie, buiten de inflatie, ongewijzigd blijft na 2022).

In 2020 kenden de ontvangsten van de sociale zekerheid een uitzonderlijke stijging met 13 % (zie tabel 8) als gevolg van de verhoging van de evenwichtsdotatie van 3,0 miljard euro tot 14,1 miljard euro om de overeenkomstige stijging van de uitgaven en de daling van de andere ontvangsten als gevolg van de pandemie op te vangen. In 2021 is de impact van de crisis op die andere ontvangsten en op de uitgaven minder groot dan in 2020, maar nog steeds aanzienlijk. Na een lichte nominale daling in 2020 nemen de sociale bijdragen in 2021 slechts matig toe, terwijl de alternatieve financiering sterk stijgt om de uitzonderlijke groei van de gezondheidsuitgaven te compenseren (zie hieronder). De federale overheid moet nog steeds in belangrijke mate tussenkomen met een evenwichtsdotatie van 9,4 miljard euro, maar globaal genomen dalen de overdrachten van de federale overheid aan de sociale zekerheid ten opzichte van 2020.

Tabel 7 Rekening van de sociale zekerheid
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	21,3	25,4	23,7	22,9	23,0	23,1	23,1	23,2
Fiscale en parafiscale ontvangsten	14,0	14,6	14,1	14,2	14,4	14,5	14,6	14,6
Overdrachten van de overheid	7,1	10,6	9,5	8,5	8,5	8,5	8,4	8,5
Overige ontvangsten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Uitgaven	21,1	25,2	24,0	22,9	23,2	23,6	23,9	24,1
Werkingskosten	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Sociale uitkeringen	17,7	20,9	20,2	19,3	19,6	20,0	20,2	20,5
Overige finale primaire lopende uitgaven	0,7	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8	0,9	0,8
Investerings	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige finale kapitaaluitgaven	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten aan de overheid	2,2	2,4	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3
Rentelasten	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	0,2	0,2	-0,2	0,0	-0,3	-0,5	-0,7	-0,9

Op middellange termijn groeien de ontvangsten uit de sociale bijdragen in overeenstemming met de dynamiek van de arbeidsmarkt. De groei van de alternatieve financiering blijft vrij sterk, meer specifiek de aanvullende alternatieve financiering van de gezondheidszorg, gezien de norm van 2,5 %. Merk op dat de evenwichtsdotatie 5,4 miljard euro zou bedragen in 2022 om het saldo van de sociale zekerheid in evenwicht te brengen.

Tabel 8 Dynamiek van de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid (in ESR-termen)
Nominale jaarlijkse groei

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2023-2026
Ontvangsten, waaronder:	13,0	0,6	0,7	3,5	3,6	3,2	3,4	3,4
Sociale bijdragen	-1,3	3,5	5,6	4,1	3,8	3,6	3,5	3,6
Overdrachten van de federale overheid	42,0	-3,6	-6,5	2,4	3,1	2,5	3,2	2,9
Uitgaven, waaronder:	13,5	2,3	-0,3	4,6	4,7	4,0	4,1	4,3
Sociale uitkeringen, waaronder:	11,8	4,4	-0,6	4,9	5,0	4,3	4,2	4,5
Pensioenen	4,5	5,7	5,8	6,2	6,3	4,2	4,3	4,9
Gezondheidszorg	-1,2	15,4	1,1	4,3	4,3	4,3	4,0	4,2
Werkloosheid en overbruggingsrecht	122,5	-22,9	-38,8	-3,9	-2,2	1,7	3,6	1,0
Ziekte- en invaliditeitsuitkeringen	8,4	6,4	6,9	6,2	5,4	6,4	4,4	5,4
p.m.: indexering van de sociale uitkeringen	1,7	0,7	1,7	1,8	1,8	1,8	2,0	1,9

De pandemie veroorzaakt een grote schok voor de sociale uitkeringen, hoofdzakelijk in drie sectoren: de werkloosheid, het overbruggingsrecht en de gezondheidszorg.

Wat de gezondheidszorg betreft, wordt het jaar 2020 gekenmerkt door een daling van de sociale uitkeringen in natura, als gevolg van de stopzetting van niet-urgente zorg gedurende verscheidene maanden. De federale regering heeft de ziekenhuissector voorschotten verstrekt om hun financiële verliezen te compenseren. Deze voorschotten worden in het ESR beschouwd als uitgaven van de sociale zekerheid, maar ze worden geregistreerd als subsidies en niet als sociale uitkeringen. Het beheer van de pandemie heeft in 2020 weliswaar extra specifieke uitgaven gegenereerd, maar die compenseerden absoluut niet het verlies aan prestaties in de ziekenhuissector. De uitkeringen in natura zijn dus licht gedaald in 2020. In 2021 is er naast een bijzonder hoge begrotingsdoelstelling (+7,5 % ten opzichte van de doelstelling voor 2020), een toename van de uitzonderlijke uitgaven in het kader van de beheersing en bestrijding van de pandemie (die buiten de begrotingsdoelstelling worden gehouden). Dat leidt tot een zeer sterke groei van de sociale uitkeringen in natura in 2021. Door het wegvallen van de uitkeringen ten gevolge van de pandemie, neemt de groei van de gezondheidssector in 2022 af. Op middellange termijn keert de sector terug naar zijn structurele dynamiek (gemiddelde jaarlijkse nominale groei van 4,2 %).

Na een sterke stijging in 2020 dalen de werkloosheidsuitgaven in 2021, dankzij de daling van de tijdelijke werkloosheid (ondanks de voortzetting van de steunmaatregelen op dit gebied tot 30 september 2021) en het economisch herstel. In 2022 dalen de uitgaven voor tijdelijke werkloosheid verder en keren zij terug naar het niveau van vóór de crisis en stijgen de uitgaven voor volledig uitkeringsgerechtigde werkloosheid slechts matig. Als gevolg daarvan bereiken de werkloosheidsuitgaven in 2022 terug het niveau van 2019 (in procent van het bbp). Zij dalen verder in 2023 en 2024 en blijven daarna stabiel op ongeveer 1,1 % van het bbp. De uitgaven voor overbruggingsrecht, die gewoonlijk zeer laag zijn, exploderen in 2020 en 2021 als gevolg van de steun aan zelfstandigen die gedwongen zijn te stoppen met werken. Vanaf 2022 keren die uitgaven terug naar het niveau van vóór de crisis.

De pensioensector kent een stevige groei. De pensioenuitgaven stijgen sterk tussen 2022 en 2024 als gevolg van een hoge eigen dynamiek, die versterkt wordt door bepaalde overheidsmaatregelen (verhoging van het minimumpensioen, verhoging van de plafonds). De gemiddelde jaarlijkse nominale groei bereikt 4,8 % tussen 2023 en 2026.

Na de turbulentie van de COVID-19-crisis kan worden geconcludeerd dat het verschil tussen de groeidynamiek van de uitkeringen (gemiddeld 4,3 % per jaar in nominale termen) en die van de ontvangsten (3,4 %), ondanks de veronderstelde neutralisering van het saldo in 2022 door de evenwichtsdotatie, vanaf 2023 een tekort doet ontstaan dat tot aan het einde van de projectieperiode alleen maar groter wordt.

4.3.3. Gemeenschappen en gewesten

a. Geheel van de gemeenschappen en gewesten

De financiën van de gemeenschappen en gewesten zijn in 2020 aanzienlijk verslechterd als gevolg van de daling van de overdrachten uit de Bijzondere Financieringswet (BFW) en de steunmaatregelen van de verschillende gefedereerde entiteiten aan de door de gezondheids crisis getroffen sectoren. De verslechtering van de regionale financiën werd evenwel afgezwakt door de aanzienlijke versnelling van de inkohiering van de personenbelasting.

Het vorderingensaldo van de gefedereerde entiteiten verbetert licht in 2021. De corona-steunmaatregelen zijn immers minder omvangrijk dan in 2020, terwijl de ontvangsten uit de BFW gunstig beïnvloed worden door de heropleving van de economische activiteit en een aanzienlijk afrekeningssaldo. Anderzijds dalen de ontvangsten uit de personenbelasting door de weerslag van de versnelde inkohiering en de vertraagde impact van de recessie van 2020 op de regionale opcentiemen op de personenbelasting. Bovendien hebben verschillende gefedereerde entiteiten een relanceplan opgestart, wat leidt tot meer kapitaaluitgaven.

Tabel 9 Rekening van de gemeenschappen en gewesten
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	19,3	19,7	19,5	19,4	19,2	19,1	19,1	19,0
Fiscale en parafiscale ontvangsten	5,0	5,2	4,8	4,8	4,8	4,9	4,9	4,9
Overdrachten van de overheid	11,0	11,0	11,2	11,1	10,9	10,9	10,8	10,8
Overige ontvangsten	3,4	3,5	3,5	3,6	3,5	3,4	3,3	3,3
Uitgaven	19,5	22,1	21,5	20,6	20,5	20,4	20,3	20,2
Werkingskosten	7,7	8,4	8,1	7,9	7,8	7,8	7,8	7,7
Sociale uitkeringen	4,9	5,4	5,1	5,0	5,0	5,0	5,0	5,1
Overige finale primaire lopende uitgaven	2,5	3,5	3,0	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4
Investeringskosten	1,4	1,4	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6
Overige finale kapitaaluitgaven	0,4	0,5	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Overdrachten aan de overheid	2,4	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Rentelasten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Vorderingensaldo	-0,2	-2,4	-2,0	-1,2	-1,3	-1,2	-1,2	-1,2

De verbetering van de regionale financiën zet zich in 2022 door dankzij een aanhoudend economisch herstel, het eenmalige karakter van de steunmaatregelen van 2021 en een gunstig afrekeningssaldo van de BFW. Op middellange termijn stabiliseert het vorderingstekort zich. De ontvangsten uit de BFW en de meeste uitgavencategorieën- met als opmerkelijke uitzondering de uitgaven voor gezondheidszorg- nemen af in procent van het bbp, terwijl de ontvangsten uit de personenbelasting voordeel halen uit de dynamiek van de aanslagbasis en van de maatregelen op het vlak van woonsparen die door de verschillende gewesten zijn genomen.

Tabel 10 Vorderingensaldo van de gefedereerde entiteiten
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vorderingensaldo, waarvan:	-0,2	-2,4	-2,0	-1,2	-1,3	-1,2	-1,2	-1,2
Vlaamse Gemeenschap	0,1	-1,3	-0,8	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4
Franse Gemeenschap	-0,1	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Waal Gewest	-0,1	-0,5	-0,6	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest en GGC	-0,1	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2

De rekeningen van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest, evenals de geconsolideerde rekeningen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, vertonen een tekort in de projectieperiode. Uitgedrukt in procent van het bbp of in euro's vertoont de rekening van de Vlaamse Gemeenschap aan het eind van de huidige legislatuur en in 2026 het grootste tekort. De gefedereerde entiteiten hebben echter niet dezelfde budgettaire omvang, gelet op hun respectieve bevolkingsaantallen en de verdeling van de bevoegdheden tussen gemeenschappen en gewesten. Wanneer het vorderingensaldo wordt uitgedrukt in procent van een indicator die de budgettaire omvang weerspiegelt, zoals de totale ontvangsten of uitgaven, heeft de Vlaamse Gemeenschap het kleinste tekort.

b. Vlaamse Gemeenschap

De rekening van de Vlaamse Gemeenschap vertoont in 2020 een fors tekort van -5,7 miljard, voornamelijk door het grote pakket aan coronasteunmaatregelen, de impact van de crisis op de gewestelijke belastingen en de daling van de ontvangen middelen uit de BFW.

De herneming van de economische activiteit doet de ontvangsten uit de BFW evenals de opbrengsten uit de gewestbelastingen toenemen in 2021 (wat de daling van de inkomsten uit personenbelasting

compenseert, zie deel 4.3.3.a). Desondanks blijven de Vlaamse financiën sterk negatief in 2021 (-3,7 miljard euro), vooral door de verderzetting van een aantal bestaande steunmechanismen als door nieuwe (relance-)maatregelen. Zo is het aanhoudend hoog niveau van de finale primaire lopende uitgaven in 2021 onder meer het gevolg van het Vlaams Beschermingsmechanisme ter ondersteuning van de bedrijven en het nieuwe Vlaamse Intersectoraal Akkoord (VIA6) voor de zorgsector. De sterke stijging van de overheidsinvesteringen in 2021 daarentegen is vooral te wijten aan de opstart van het relanceplan ‘Vlaamse Veerkracht’, waarvan in de periode 2021-2026, per hypothese, gemiddeld de helft van de geplande uitgaven betrekking heeft op investeringen. Merk op dat slechts een deel van het Plan Vlaamse Veerkracht nl. 2,2 miljard van de 4,3 miljard aan geplande uitgaven gefinancierd wordt door de Europese dotaties en dat bijgevolg enkel het zelf gefinancierde deel een impact heeft op het saldo. Ook de overige kapitaaluitgaven, meer specifiek de investeringsbijdragen aan bedrijven en gezinnen nemen toe door dit relanceplan²⁶, evenals door de invoering van de retroactieve investeringspremie voor zonnepanelen. De toename van de overdrachten aan de overheid, (hoewel beduidend lager dan in 2020²⁷), is onder meer het gevolg van de middelen die het Vlaams Gewest toekent aan de gemeenten ter financiering van de infrastructuur en het programmamanagement van de vaccinatiecentra.

Door het punctueel karakter van de genomen coronamaatregelen in de periode 2020-2021 en door toenemende opbrengsten uit de personenbelasting, neemt het tekort verder af in 2022. Op middellange termijn schommelt het Vlaamse vorderingensaldo rond -2,6 miljard euro. Die evolutie is vooral het gevolg van de dynamiek van de overheidsinvesteringen en kapitaaluitgaven van het relanceplan (deze die niet door Europese dotaties worden gefinancierd), en de uitgaven voor het Oosterweelproject. Daarnaast spelen ook de jobbonus, de herfinanciering van de zorgsector en de vrij dynamische gezondheidzorguitgaven. De tussenkomst van de Vlaamse overheid in de responsabiliseringsbijdrage voor pensioenen en voor het vrijwaren van openruimte op het niveau van de lagere overheid, die op middellange termijn kruissnelheid zijn, dragen ook bij tot het vorderingentekort. In 2026 daalt dit tekort (tot -2,3 miljard euro), voornamelijk door het zo goed als wegvallen van de uitgaven van het Plan Vlaamse Veerkracht.

Tabel 11 Rekening van de Vlaamse Gemeenschap
In miljard euro

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	54,1	52,2	55,8	58,0	59,0	60,7	62,4	64,2
Fiscale en parafiscale ontvangsten	15,0	14,7	14,6	15,1	15,7	16,3	17,0	17,7
Overdrachten van de overheid	29,8	28,2	31,0	32,1	32,7	33,6	34,6	35,6
Overige ontvangsten	9,3	9,3	10,2	10,8	10,6	10,8	10,9	11,0
Uitgaven	53,7	57,9	59,5	60,3	61,6	63,3	65,1	66,5
Werkingskosten	20,9	21,7	22,4	22,9	23,5	24,1	24,7	25,3
Sociale uitkeringen	14,8	15,2	15,6	16,0	16,6	17,2	17,8	18,4
Overige finale primaire lopende uitgaven	6,7	8,8	7,5	6,8	6,9	7,0	7,1	7,3
Investeringen	3,9	3,9	5,0	5,3	5,5	5,6	5,7	5,6
Overige finale kapitaaluitgaven	1,1	1,4	2,0	2,1	1,8	1,7	1,9	1,7
Overdrachten aan de overheid	5,9	6,5	6,7	6,8	7,1	7,3	7,5	7,8
Rentelasten	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
Vorderingensaldo	0,4	-5,7	-3,7	-2,3	-2,6	-2,6	-2,6	-2,3

²⁶ Per hypothese heeft ongeveer 40 % van het relanceplan ‘Vlaamse Veerkracht’ betrekking op investeringsbijdragen aan bedrijven en gezinnen.

²⁷ In 2020 is de uitgavengroei op het niveau van de lagere overheid vooral te wijten aan de financiering van de corona-uitgaven en de tussenkomst ten belope van 50 % van de responsabiliseringsbijdrage voor pensioenen en de overdracht voor openruimte door de Vlaamse overheid (86 miljoen in 2020, oplopend tot 260 miljoen op het einde van de projectieperiode).

c. Franse Gemeenschap

Het vorderingensaldo van de Franse Gemeenschap kent een sterke achteruitgang in 2020: het tekort neemt toe van -0,3 miljard euro in 2019 tot -1,7 miljard in 2020. Aan de ontvangstenzijde is er een aanzienlijke daling van de overdrachten van de BFW en een terugval van andere ontvangsten zoals onder meer de reclame-inkomsten van de RTBF. Op het niveau van de uitgaven, is er een stijging van de lonen, de overdrachten aan izw's en de subsidies aan niet-financiële vennootschappen, ten gevolge van de door de Franse Gemeenschap verleende steun aan de sectoren onderwijs (inclusief correctief onderwijs of remedial teaching), cultuur, jeugdwelzijn en sport om de negatieve effecten van de gezondheidscrisis voor deze sectoren te beperken. De investeringsuitgaven dalen echter in 2020.

In 2021 bedraagt het vorderingensaldo -1,0 miljard euro, een aanzienlijke verbetering ten opzichte van 2020. Deze verbetering is toe te schrijven aan de minder omvangrijke coronasteunmaatregelen dan in 2020, en aan de economische heropleving, die resulteert in een toename van de ontvangsten uit de BFW. De ontvangsten uit de BFW worden ook ondersteund door een positief afrekeningssaldo. De verbetering van het vorderingensaldo wordt afgezwakt door de stijging van de overige uitgaven, in het bijzonder de lonen en de investeringen, met name van de RTBF en in scholenbouw.

Op middellange termijn verslechtert het vorderingensaldo omdat de ontvangsten van de BFW trager stijgen dan de uitgaven, met name de loonuitgaven, de toename van de responsabiliseringsbijdragen voor pensioenen en de kosten van de verdere uitvoering van het 'Pacte d'excellence'.

Tabel 12 Rekening van de Franse Gemeenschap
In miljard euro

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	20,2	19,2	20,7	21,4	21,7	22,2	22,7	23,3
Fiscale en parafiscale ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten van de overheid	16,5	15,6	17,1	17,6	17,8	18,3	18,7	19,2
Overige ontvangsten	3,7	3,6	3,6	3,8	3,9	4,0	4,0	4,1
Uitgaven	20,5	20,9	21,7	22,2	22,7	23,3	23,8	24,5
Werkingskosten	9,5	9,7	10,1	10,3	10,6	10,9	11,1	11,4
Sociale uitkeringen	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	3,2
Overige finale primaire lopende uitgaven	0,7	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
Investeringen	1,1	1,0	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5
Overige finale kapitaaluitgaven	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten aan de overheid	6,5	6,5	6,7	6,8	6,9	7,0	7,2	7,3
Rentelasten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Vorderingensaldo	-0,3	-1,7	-1,0	-0,8	-1,0	-1,1	-1,1	-1,2

d. Waals Gewest

De financiën van het Waals Gewest zijn in 2020 aanzienlijk achteruitgegaan als gevolg van de steunmaatregelen om de impact van gezondheidscrisis te beperken en door de daling van de overdrachten uit de BFW en de akkoorden van Sainte-Emilie, alsook van bepaalde fiscale en niet-fiscale ontvangsten (bijvoorbeeld de dividenden met betrekking tot participaties of de omzet van de Waalse vervoersmaatschappij). De versnelde inkohiering van de personenbelasting, waardoor de ontvangsten uit de opcentiemen op de personenbelasting eenmalig toenamen, heeft de achteruitgang enigszins getemperd.

In 2021 neemt het vorderingentekort verder toe door de uitvoering van het Waalse relanceplan, dat slechts gedeeltelijk wordt gefinancierd met overdrachten van de Europese Unie, door de eerste schijf van het sectorale akkoord in de sociale sector en de gezondheidssector en de weerslag van de versnelde inkohiering in 2020. De Waalse financiën worden daarentegen positief beïnvloed door het herstel van de economische activiteit, die leidt tot een stijging van de ontvangsten uit de overdrachten in het kader van de BFW en de Sainte Emilie-akkoorden, alsook van bepaalde niet-fiscale ontvangsten. Bovendien speelt ook het positief afrekeningssaldo van de BFW en de Sainte Emilie-akkoorden. Merk op dat op het moment van het afsluiten van de projectie de steunmaatregelen aan de door de crisis getroffen sectoren en de maatregelen en de uitgaven in verband met contact-tracing en vaccinatie vergelijkbaar zijn met de uitgaven in 2020.

De Waalse financiën verbeteren beduidend in 2022, voornamelijk als gevolg van het wegvallen van de uitgaven in 2021 in verband met de gezondheids crisis, en stabiliseren zich daarna. Aan het eind van de periode worden ze gunstig beïnvloed door de groei van de opcentiemen op de personenbelasting in een context van groei van de reële belastbare inkomens per hoofd en, tot 2025, van het verwacht positief effect van het mechanisme van de groenestroomcertificaten op het saldo. Anderzijds wegen de dynamiek van de gezondheidsuitgaven, het geleidelijk op kruissnelheid komen van het sectorale akkoord en de geleidelijke verdwijning vanaf 2025 van het overgangsmechanisme van de BFW (dat in het kader van de zesde staatshervorming is voorzien) op de Waalse financiën.

Tabel 13 Rekening van het Waals Gewest
In miljard euro

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	14,8	14,5	15,1	15,8	16,3	16,7	17,0	17,1
Fiscale en parafiscale ontvangsten	6,3	6,5	6,4	6,7	6,9	7,1	7,4	7,6
Overdrachten van de overheid	7,1	6,8	7,3	7,5	7,5	7,7	7,8	7,9
Overige ontvangsten	1,4	1,3	1,4	1,7	1,8	1,9	1,8	1,6
Uitgaven	15,3	16,8	18,1	17,6	18,0	18,4	18,7	19,0
Werkingskosten	3,2	3,0	3,1	3,1	3,2	3,3	3,3	3,4
Sociale uitkeringen	4,4	4,7	4,8	4,9	5,0	5,2	5,3	5,5
Overige finale primaire lopende uitgaven	3,1	4,4	4,4	3,6	3,7	3,7	3,8	3,8
Investerings	0,7	0,6	0,8	0,9	1,0	1,1	1,0	0,9
Overige finale kapitaaluitgaven	0,7	0,7	1,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Overdrachten aan de overheid	2,8	3,0	3,3	3,0	3,1	3,1	3,2	3,3
Rentelasten	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Vorderingensaldo	-0,5	-2,2	-3,0	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,9

e. Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Net als de andere gefedereerde entiteiten is de geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in 2020 verslechterd als gevolg van de maatregelen die zijn genomen in het kader van de coronapandemie (en de financiering van de maatregelen van de andere Gemeenschapscommissies) en de daling van de ontvangsten krachtens de BFW. De impact op de ontvangsten werd echter afgezwakt door de snellere inkohiering van de personenbelasting en de inning van een uitzonderlijke opbrengst uit de registratierechten.

In 2021 verslechtert het vorderingensaldo van de geconsolideerde rekening onder impuls van nieuw Brussels beleid, waaronder de relancemaatregelen, die slechts gedeeltelijk door de EU worden gefinancierd in het kader van het RRP. Opgemerkt zij dat de kosten van de tijdelijke uitgaven voor de

pandemie in 2021 vergelijkbaar zijn met die in 2020. De ontvangsten van de geconsolideerde entiteit nemen echter toe dankzij de overdrachten van de federale overheid krachtens de BFW; een stijging die wordt getemperd door de weerslag van de hogere belastingontvangsten in 2020 (personenbelasting en registratierechten).

In 2022 verbetert het vorderingensaldo door het eenmalige karakter van de 'dringende' steun- en relancemaatregelen die de geconsolideerde entiteit in 2021 heeft genomen. Het saldo blijft echter negatief en stabiliseert zich op het niveau van 2022 op middellange termijn, door het behoud van kredieten voor 'strategische en reguliere investeringen' en voor de uitvoering van andere beleidsinitiatieven (op het gebied van mobiliteit, huisvesting, klimaat, werkgelegenheid/opleiding, relance). De stabilisering volgt ook uit een dynamische evolutie van de ontvangsten uit de personenbelasting (met name als gevolg van de afschaffing van de woonbonus) die wordt tenietgedaan door een stijging van de uitgaven voor gezondheidszorg.

Tabel 14 Geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
In miljard euro

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	6,2	6,2	6,5	6,7	6,8	7,0	7,1	7,3
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,3	2,5	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9
Overdrachten van de overheid	3,1	3,0	3,2	3,2	3,3	3,3	3,4	3,5
Overige ontvangsten	0,8	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Uitgaven	6,8	7,5	8,1	7,8	8,0	8,2	8,3	8,6
Werkingskosten	2,2	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9
Sociale uitkeringen	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5
Overige finale primaire lopende uitgaven	1,0	1,3	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Investeringen	0,7	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Overige finale kapitaaluitgaven	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Overdrachten aan de overheid	1,3	1,4	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5
Rentelasten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Vorderingensaldo	-0,6	-1,3	-1,6	-1,2	-1,2	-1,2	-1,3	-1,3

4.3.4. Lagere overheid

De rekening van de lagere overheid vertoont een overschot van 0,1 % van het bbp in 2020. Dit positief saldo is toe te schrijven aan de daling van de investeringen, de aankoop van goederen en diensten en de rentelasten, alsook aan de gematigde evolutie van de lonen, die de belangrijkste uitgavenpost vormen. De ontvangsten worden in 2020 gedreven door de versnelde inkohiering van de personenbelasting, die de daling van de ontvangsten uit eigen lokale belastingen als gevolg van de economische vertraging en de via de gemeentebelastingen georganiseerde steunmaatregelen verhult.

In 2021 is de rekening van de lagere overheid deficitair ten belope van 0,1 % van het bbp. Deze achteruitgang is op het niveau van de uitgaven toe te schrijven aan een sterke stijging van de aankoop van goederen en diensten, na hun daling in 2020. Een deel van deze stijging is echter toe te schrijven aan de werkingskosten van de vaccinatiecentra, die gefinancierd worden door de gemeenschappen en gewesten en dus geen impact hebben op het saldo. Ook de overdrachten aan huishoudens en izw's en de leefloonuitgaven nemen toe als gevolg van de COVID-19-crisis. Ten slotte wordt de groei van de loonuitgaven in 2021 getemperd door het feit dat de eerste indexering in 20 maanden pas in december 2021 plaatsvindt. Wat de kapitaaluitgaven betreft, nemen de investeringen opnieuw toe na de periode van inactiviteit tijdens de eerste lockdown in 2020. Aan de ontvangstenzijde is er, naast een sterke

stijging van de overdrachten van de gemeenschappen en gewesten in het kader van de gezondheids crisis, een toename van de opbrengst uit verkopen (vergunningen, retributies, licenties) van de gemeenten en provincies, maar eveneens een daling van de ontvangsten uit de opcentiemen op de personenbelasting, uitgaande van een stabiel inkohieringstempo.

In 2022 is het vorderingensaldo van de lagere overheid zo goed als in evenwicht. Het saldo wordt positief beïnvloed door het wegvallen van de door steden en gemeenten genomen en zelf gefinancierde (dus niet door overdrachten van andere beleidsniveaus) maatregelen ter ondersteuning van de economische activiteit. Bovendien bereiken de investeringen in 2022 het dieptepunt in hun verkiezingscyclus. Anderzijds blijven de leefloonuitgaven stijgen in lijn met de demografie en de moeilijkheid, vooral voor mensen die tijdens de crisis tot de regeling zijn toegetreden, om uit die preciaire situaties te stappen.

In 2023 en 2024 vertoont de rekening van de lagere overheid opnieuw een tekort, dat toe te schrijven is aan een toename van de sociale bijstandsuitkeringen en de traditionele investeringspiek aan het einde van de gemeentelijke legislatuur. De daling van de investeringen in 2025 en 2026 verklaart het profiel van het vorderingensaldo aan het einde van de projectieperiode. Tegen 2026 zou de rekening van de lagere overheid nagenoeg in evenwicht zijn.

Tabel 15 Rekening van de lagere overheid
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ontvangsten	6,9	7,5	7,1	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,1	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Overdrachten van de overheid	3,3	3,8	3,6	3,4	3,5	3,5	3,5	3,4
Overige ontvangsten	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Uitgaven	6,9	7,4	7,2	6,9	7,0	7,0	6,9	6,9
Werkingskosten	5,0	5,4	5,3	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
Sociale uitkeringen	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Overige finale primaire lopende uitgaven	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
Investeringen	0,8	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8	0,7	0,6
Overige finale kapitaaluitgaven	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Overdrachten aan de overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Rentelasten	0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Vorderingensaldo	0,0	0,1	-0,1	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,0

5. Bijlagen

5.1. Statistische bijlage

	Kerncijfers voor de Belgische economie	54
Tabel A.1	Internationale omgeving en financiële indicatoren	56
Tabel A.2	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen	56
Tabel A.3	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume	56
Tabel A.4	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën.....	57
Tabel A.5	Beschikbaar inkomen, besparingen en vorderingensaldo: ramingen tegen lopende prijzen.....	57
Tabel A.6	Potentieel bbp en output gap.....	57
Tabel B.1	Situatie op de arbeidsmarkt.....	58
Tabel B.2	Situatie op de arbeidsmarkt - detail.....	59
Tabel B.3	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten	60
Tabel B.4	Arbeidslastenverlaging voor de marktbedrijfstakingen	61
Tabel C.1	Rekening van de particulieren	62
Tabel C.2	Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren.....	63
Tabel C.3	Rekening van de ondernemingen.....	63
Tabel C.4	Verrichtingen met het buitenland.....	64
Tabel C.5	Verdeling van het nationaal inkomen.....	64
Tabel C.6	Evenwicht tussen besparingen en investeringen	65
Tabel D.1	Rekening van de overheid	66
Tabel D.1.bis	Rekening van de overheid	67
Tabel D.2	Rekening van de federale overheid	68
Tabel D.3	Rekening van de gemeenschappen en gewesten.....	69
Tabel D.4	Rekening van de lagere overheid.....	70
Tabel D.5	Rekening van de wettelijke-sociale-verzekeringsinstellingen	71
Tabel D.6	Detail van de sociale uitkeringen	72
Tabel E.1	Bruto toegevoegde waarde in volume	74
Tabel E.2	Structuur van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen.....	74
Tabel E.3	Investeringen in volume	74
Tabel E.4	Binnenlandse werkgelegenheid	75
Tabel E.5	Arbeidsproductiviteit per uur in de marktbedrijfstakingen	76
Tabel E.6	Nominale arbeidskosten per hoofd in de marktbedrijfstakingen	76
Tabel F.1	Energiebalans.....	77
Tabel F.2	Broeikasgasemissies	77

Kerncijfers voor de Belgische economie
Groeivoeten, tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Bbp en zijn componenten									
(in volume, tenzij anders vermeld)									
- Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.9	1.5	-8.7	4.5	6.4	1.9	1.8	1.5	1.4
- Consumptieve bestedingen van de overheid	1.2	1.7	0.6	5.5	-0.7	1.4	1.5	1.5	1.3
- Bruto-investeringen	3.4	3.4	-6.8	10.0	1.2	2.4	1.7	1.1	1.4
. Ondernemingen	2.8	3.2	-7.8	8.7	2.1	2.1	1.7	1.9	2.2
. Overheid	11.1	1.2	-0.2	17.4	0.2	7.0	2.7	-3.4	-2.3
. Woongebouwen	1.5	5.2	-6.9	10.0	-1.0	0.7	0.9	1.1	1.0
- Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (bijdrage tot de bbp-groei in procentpunt)	0.3	-0.4	0.0	-1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Totale binnenlandse vraag	2.4	1.5	-6.0	5.1	3.3	1.9	1.7	1.4	1.4
- Uitvoer van goederen en diensten	0.6	1.0	-4.6	5.7	5.9	3.3	3.0	3.0	3.1
- Invoer van goederen en diensten	1.3	0.8	-4.3	5.1	6.4	3.7	3.2	3.1	3.2
- Netto-uitvoer (bijdrage tot de bbp-groei in procentpunt)	-0.5	0.2	-0.3	0.5	-0.4	-0.3	-0.2	-0.1	-0.2
- Bbp	1.8	1.7	-6.3	5.5	2.9	1.5	1.4	1.3	1.2
- Bbp tegen lopende prijzen	3.5	3.4	-5.3	7.5	4.3	3.2	3.1	2.9	2.9
- Reëel bruto nationaal inkomen per capita	0.6	2.2	-6.8	4.6	2.6	0.9	0.8	0.7	0.6
Prijzen en rentevoeten									
- Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2.1	1.4	0.7	1.5	1.7	1.7	1.7	1.7	1.8
- Gezondheidsindex	1.8	1.5	1.0	1.1	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8
- Ruilvoet	-0.9	0.8	0.1	-0.8	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
- Bbp-deflator	1.6	1.7	1.1	1.9	1.3	1.7	1.6	1.6	1.7
- Nominale langetermijnrente (10 jaar, niveau in %)	0.7	0.2	-0.1	0.1	0.3	0.6	0.9	1.2	1.6
- Nominale kortetermijnrente (3 maand, niveau in %)	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.3	0.0	0.3	0.6
Werkgelegenheid, werkloosheid en productiviteit									
- Beroepsbevolking, definitie FPB									
. in duizendtallen	5416.5	5465.1	5475.2	5492.3	5515.8	5533.1	5545.8	5572.6	5604.8
. wijziging in duizendtallen	28.9	48.6	10.2	17.1	23.5	17.3	12.7	26.8	32.2
. wijziging in %	0.5	0.9	0.2	0.3	0.4	0.3	0.2	0.5	0.6
- Totale werkgelegenheid									
. in duizendtallen	4818.1	4893.7	4893.0	4927.6	4936.5	4984.5	5024.6	5057.6	5087.3
. wijziging in duizendtallen	69.7	75.6	-0.7	34.6	8.9	48.0	40.1	33.0	29.7
. wijziging in %	1.5	1.6	-0.0	0.7	0.2	1.0	0.8	0.7	0.6
- Werkgelegenheidsgraad, concept EU2020 (a)	69.7	70.5	70.0	70.5	70.5	71.1	71.5	71.8	71.9
- Werkloosheid, definitie FPB									
. in duizendtallen	515.6	487.4	498.0	480.5	495.0	464.3	436.9	430.7	433.3
. wijziging in duizendtallen	-41.8	-28.2	10.6	-17.5	14.6	-30.7	-27.4	-6.2	2.6
- Werkloosheidsgraad, definitie FPB (in %)	9.5	8.9	9.1	8.7	9.0	8.4	7.9	7.7	7.7
- Productiviteit per uur (marktbedrijfstacken)	0.3	0.6	-0.1	1.6	-0.3	0.5	0.6	0.7	0.7
Inkomens									
- Reëel uurloon (marktbedrijfstacken)	0.2	1.1	2.9	-0.7	0.3	1.0	1.0	1.1	1.1
- Loonkosten per eenheid product (marktbedrijfstacken)	1.4	1.8	4.1	-1.1	2.0	2.2	2.1	2.1	2.1
- Loonquote (marktbedrijfstacken) (b)	58.4	58.5	60.2	58.3	58.7	59.1	59.4	59.7	59.9
- Rendabiliteitsgraad van de ondernemingen (c)	43.0	42.9	42.3	43.9	43.4	43.0	42.8	42.5	42.3
- Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	1.1	3.1	1.4	1.7	0.6	1.7	1.6	1.3	1.4
- Spaarquote van de particulieren (d)	11.6	13.0	21.8	19.6	14.9	14.8	14.6	14.5	14.4
Overheidsfinanciën									
- Vorderingsaldo									
. in miljard euro	-3.7	-9.3	-42.1	-37.2	-25.5	-26.3	-28.8	-30.0	-31.8
. in % van het bbp	-0.8	-1.9	-9.3	-7.7	-5.0	-5.0	-5.3	-5.4	-5.6
waarvan (beleidsniveaus):									
- Federale overheid	-0.2	-1.9	-7.2	-5.4	-3.8	-3.5	-3.4	-3.4	-3.4
- Sociale zekerheid	-0.0	0.2	0.2	-0.2	-0.0	-0.3	-0.5	-0.7	-0.9
- Gemeenschappen en gewesten	-0.4	-0.2	-2.4	-2.0	-1.2	-1.3	-1.2	-1.2	-1.2
- Lagere overheid	-0.1	0.0	0.1	-0.1	-0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.0
- Schuld (in % van het bbp)	99.8	98.1	114.1	114.0	114.8	116.6	118.7	121.0	123.4

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verrichtingen met het buitenland									
- Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland									
. in miljard euro	-3.5	1.5	-3.8	-4.2	-5.1	-7.7	-10.0	-11.9	-14.1
. in % van het bbp	-0.8	0.3	-0.8	-0.9	-1.0	-1.5	-1.9	-2.1	-2.5
Energieverbruik en broeikasgasemissies									
Energie-eindverbruik	0.7	-1.9	-7.8	5.4	2.1	0.2	0.4	0.3	0.1
Broeikasgasemissies (miljoen ton CO ₂ -equivalenten)	117.9	116.7	108.2	108.6	109.7	112.2	112.6	115.6	121.2

(a) Volgens concept EU2020 (bron: enquête naar de arbeidskrachten, leeftijdscategorie 20-64 jaar)

(b) Aandeel arbeidskosten incl. zelfstandigen in % van de toegevoegde waarde

(c) Bruto-exploitatieoverschot van de ondernemingen in % van hun toegevoegde waarde

(d) Besparingen in % van het beschikbaar inkomen

A. Macro-economische resultaten

Tabel A.1 Internationale omgeving en financiële indicatoren
Groeivoeten - tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Volume buitenlandse afzetmarkten van België	4.4	2.0	-9.2	8.2	6.7	3.7	3.4	3.3	3.2
Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)	1.5	-0.5	1.1	0.9	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro) (2)	118.1	112.0	114.1	121.8	123.5	123.5	123.5	123.5	123.5
Wereldhandelsprijzen									
Goederen excl. energie (in euro) (3)	-3.7	1.9	0.4	-2.5	0.9	1.7	1.6	1.6	1.6
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	70.9	64.3	41.8	65.9	64.6	65.5	66.3	67.1	67.9
Rentevoeten eurogebied (peil)									
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (2)	-0.3	-0.4	-0.4	-0.5	-0.5	-0.2	0.1	0.4	0.7
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	1.1	0.4	0.0	0.1	0.4	0.7	1.0	1.4	1.7

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijnkoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

Tabel A.2 Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Consumptieve bestedingen van de particulieren	238247	244755	224861	238415	258065	267422	276888	285939	295133
Consumptieve bestedingen van de overheid	105855	109691	112727	120385	121606	125615	129951	134165	138588
Bruto vaste kapitaalvorming	109299	115072	107700	120343	123517	128711	132938	136614	140861
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	74354	77671	71774	79169	81987	84982	87758	90950	94543
b. Overheidsinvesteringen	12181	12518	12480	14908	15146	16473	17206	16901	16788
c. Investerings in woongebouwen	22765	24883	23446	26266	26383	27256	27974	28763	29531
Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	8233	3752	3898	5129	3445	3998	4596	5265	5958
Totaal van de nationale bestedingen	461634	473269	449186	484273	506633	525746	544374	561983	580541
Uitvoer van goederen en diensten	382087	389709	363523	396444	424593	444651	464170	484917	507060
Invoer van goederen en diensten	383301	386775	361530	395529	425191	448091	469972	492710	517203
Bruto binnenlands product	460419	476203	451178	485188	506035	522306	538572	554190	570398

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

Tabel A.3 Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.9	1.5	-8.7	4.5	6.4	1.9	1.8	1.5	1.4
Consumptieve bestedingen van de overheid	1.2	1.7	0.6	5.5	-0.7	1.4	1.5	1.5	1.3
Bruto vaste kapitaalvorming	3.4	3.4	-6.8	10.0	1.2	2.4	1.7	1.1	1.4
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	2.8	3.2	-7.8	8.7	2.1	2.1	1.7	1.9	2.2
b. Overheidsinvesteringen	11.1	1.2	-0.2	17.4	0.2	7.0	2.7	-3.4	-2.3
c. Investerings in woongebouwen	1.5	5.2	-6.9	10.0	-1.0	0.7	0.9	1.1	1.0
Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (2)	0.3	-0.4	0.0	-1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Totaal van de nationale bestedingen	2.4	1.5	-6.0	5.1	3.3	1.9	1.7	1.4	1.4
Uitvoer van goederen en diensten	0.6	1.0	-4.6	5.7	5.9	3.3	3.0	3.0	3.1
Invoer van goederen en diensten	1.3	0.8	-4.3	5.1	6.4	3.7	3.2	3.1	3.2
Netto-uitvoer (2)	-0.5	0.2	-0.3	0.5	-0.4	-0.3	-0.2	-0.1	-0.2
Bruto binnenlands product	1.8	1.7	-6.3	5.5	2.9	1.5	1.4	1.3	1.2

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

Tabel A.4 Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2.1	1.3	0.7	1.5	1.7	1.7	1.7	1.7	1.8
Consumptieve bestedingen van de overheid	2.1	1.9	2.1	1.2	1.7	1.8	1.9	1.8	2.0
Bruto vaste kapitaalvorming	2.0	1.8	0.4	1.6	1.4	1.8	1.6	1.7	1.7
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	1.6	1.2	0.2	1.5	1.4	1.6	1.6	1.7	1.7
b. Overheidsinvesteringen	2.2	1.5	-0.1	1.7	1.4	1.6	1.7	1.7	1.7
c. Investeringen in woongebouwen	3.6	3.9	1.2	1.8	1.5	2.5	1.7	1.7	1.7
Totaal van de nationale bestedingen	2.4	1.0	1.0	2.6	1.3	1.9	1.8	1.8	1.9
Uitvoer van goederen en diensten	2.6	1.0	-2.2	3.2	1.1	1.4	1.4	1.4	1.5
Invoer van goederen en diensten	3.5	0.1	-2.3	4.1	1.0	1.6	1.6	1.7	1.7
Ruilvoet	-0.9	0.8	0.1	-0.8	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
Bruto binnenlands product	1.6	1.7	1.1	1.9	1.3	1.7	1.6	1.6	1.7
<i>Pro memorie:</i>									
Deflator van de totale finale vraag	2.5	1.0	-0.5	2.9	1.2	1.6	1.6	1.6	1.7
Bijdrage van:									
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	0.9	0.9	0.6	1.1	0.7	0.9	0.9	0.8	0.9
(a1) Loonkosten per product	0.4	0.5	1.2	-0.4	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5
(a2) Netto indirecte belastingen per product	0.1	0.1	-0.7	0.5	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0
(a3) Winstmarges per product (2)	0.4	0.3	0.1	0.9	0.1	0.2	0.3	0.3	0.3
(b) Invoerkosten	1.6	0.1	-1.1	1.8	0.5	0.8	0.8	0.8	0.8

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

Tabel A.5 Beschikbaar inkomen, besparingen en vorderingensaldo: ramingen tegen lopende prijzen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	460419	476203	451178	485188	506035	522306	538572	554190	570398
Saldo van de primaire inkomens van/naar het buitenland	4491	5932	3968	4172	4444	4626	4818	5023	5231
2. Bruto nationaal inkomen	464910	482136	455147	489360	510479	526932	543390	559212	575629
Verbruik van vaste activa	86590	90007	92780	95938	99709	104090	108176	112559	117072
3. Netto nationaal inkomen	378320	392128	362367	393422	410770	422842	435214	446654	458556
Saldo van de inkomensoverdrachten van/naar het buitenland	-6664	-7260	-9666	-9173	-8875	-8816	-8942	-9026	-9111
4. Netto nationaal beschikbaar inkomen	371656	384868	352702	384249	401895	414026	426272	437628	449446
Nationale consumptie	344102	354446	337588	358800	379671	393036	406839	420104	433721
5. Netto nationale besparingen	27484	30351	15041	25377	22152	20918	19361	17451	15652
Investeringen in vaste activa	109299	115072	107700	120343	123517	128711	132938	136614	140861
Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	8233	3752	3898	5129	3445	3998	4596	5265	5958
Saldo van de kapitaaltransacties met het buitenland	134	680	-118	1061	1528	1158	977	608	219
6. Vorderingensaldo van de totale economie	-3324	2214	-3894	-3096	-3573	-6543	-9021	-11260	-13876

Tabel A.6 Potentieel bbp en output gap

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Output gap (in % van het potentieel bbp)	0.8	1.1	-6.1	-2.2	-0.5	-0.3	-0.1	-0.1	-0.1
Effectieve bbp-groei (in %)	1.8	1.7	-6.3	5.5	2.9	1.5	1.4	1.3	1.2
Potentiële bbp-groei" (in %)	1.4	1.5	1.0	1.2	1.1	1.3	1.3	1.3	1.2
Bijdragen in procentpunt tot de potentiële bbp-groei									
Kapitaalvoorraad	0.6	0.6	0.4	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.5
Totale factorproductiviteit	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.4
Potentiële werkgelegenheid (in uren)	0.6	0.6	0.4	0.4	0.3	0.5	0.5	0.4	0.4

B. Arbeidsmarkt

Tabel B.1 Situatie op de arbeidsmarkt
Duizendtallen, jaargemiddelden

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
I Totale bevolking (II+III)	11403.7	11462.0	11496.7	11515.9	11557.5	11608.8	11657.3	11703.0	11746.8
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7325.4	7342.7	7348.3	7345.9	7355.7	7370.6	7381.6	7389.7	7395.5
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5987.3	5997.0	6021.4	6023.6	6041.6	6075.7	6111.5	6130.4	6142.0
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoeslag (niet werkzoekend)	65.7	47.1	32.0	22.1	15.1	10.5	8.4	8.4	8.6
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5416.5	5465.1	5475.2	5492.3	5515.8	5533.1	5545.8	5572.6	5604.8
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4818.1	4893.7	4893.0	4927.6	4936.5	4984.5	5024.6	5057.6	5087.3
(a) Loon- en weddetrekkenden	3126.8	3179.6	3158.7	3174.8	3176.7	3211.5	3239.7	3260.7	3279.1
(b) Zelfstandigen	804.4	818.9	833.1	847.0	851.5	861.5	870.8	879.6	887.9
(c) Overheidsadministratie	886.9	895.3	901.2	905.8	908.3	911.5	914.1	917.3	920.3
V. Grensarbeid (saldo)	82.8	83.9	84.3	84.3	84.3	84.3	84.3	84.3	84.3
VI. Werkloosheid (concept FPB)	515.6	487.4	498.0	480.5	495.0	464.3	436.9	430.7	433.3
(a) Niet-werkende werkzoekenden (1)	496.0	477.3	494.6	480.0	494.6	463.9	436.6	430.4	432.9
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoeslag	8.8	9.9	10.6	11.3	14.7	16.3	17.0	17.5	17.5
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (2)	19.5	10.1	3.3	0.5	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3
Werkloosheidsgraad (VI/III)	9.5	8.9	9.1	8.7	9.0	8.4	7.9	7.7	7.7
Activiteitsgraad (III/I.bis)	73.9	74.4	74.5	74.8	75.0	75.1	75.1	75.4	75.8
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	66.9	67.8	67.7	68.2	68.3	68.8	69.2	69.6	69.9
<i>Pro memorie</i>									
Werkloosheidsgraad (Eurostatstandaard)	6.0	5.4	5.6	5.6	5.8	5.4	5.1	5.0	5.0

(1) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

Tabel B.2 Situatie op de arbeidsmarkt - detail
Duizendtallen, jaargemiddelden

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
I. Totale bevolking (II+III)	11403.7	11462.0	11496.7	11515.9	11557.5	11608.8	11657.3	11703.0	11746.8
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7325.4	7342.7	7348.3	7345.9	7355.7	7370.6	7381.6	7389.7	7395.5
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5987.3	5997.0	6021.4	6023.6	6041.6	6075.7	6111.5	6130.4	6142.0
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	125.7	108.1	87.9	79.3	73.3	69.4	67.5	67.7	67.9
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen of mantelzorg	0.8	0.8	0.6	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3
- Vrijgestelden om reden van studies	20.8	19.2	16.7	17.2	17.2	17.2	17.2	17.2	17.2
- Volledige loopbaanonderbreking en tijdskrediet (2)	19.2	19.8	18.6	19.0	19.8	20.0	20.1	20.2	20.3
** Gewone loopbaanonderbreking (2)	2.2	2.2	2.0	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8
** Thematische verloven	12.9	13.4	12.5	13.1	14.0	14.2	14.3	14.4	14.4
** Tijdskrediet	4.1	4.2	4.1	4.1	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
- Werkloosheid met bedrijfstoelage (niet werkzoekend)	65.7	47.1	32.0	22.1	15.1	10.5	8.4	8.4	8.6
- Volledig werklozen in beroepsopleiding	19.2	21.2	20.0	20.6	20.9	21.3	21.4	21.5	21.5
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5416.5	5465.1	5475.2	5492.3	5515.8	5533.1	5545.8	5572.6	5604.8
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4818.1	4893.7	4893.0	4927.6	4936.5	4984.5	5024.6	5057.6	5087.3
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	333.3	321.1	311.3	294.2	290.3	285.7	280.3	276.8	274.4
- Deelt. IGU (3) + onvrijw. deelt. met uitkering	35.8	33.6	31.8	31.5	30.3	30.1	29.9	29.8	29.7
- Activering	62.0	57.8	46.1	44.9	46.1	44.8	44.5	44.3	43.9
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen	0.7	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1
** Plan 'activa' (4)	45.7	45.8	38.1	40.0	42.0	41.5	41.9	42.5	42.9
** Herintegratie oudere werklozen	12.6	9.0	6.2	4.6	3.8	3.1	2.4	1.6	0.9
** Doorstromingsprogramma	3.1	2.5	1.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
** Eerste werkervaring	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Gedeeltelijke loopbaanonderbreking en tijdskrediet (2)	235.4	229.6	233.3	217.7	213.7	210.6	205.7	202.6	200.7
** Gewone loopbaanonderbreking (2)	57.0	51.5	45.3	40.6	38.6	38.2	37.2	35.7	33.9
** Thematische verloven	71.1	74.9	97.1	87.7	89.5	90.9	91.8	92.4	92.9
** Tijdskrediet (5)	107.3	103.2	90.9	89.4	85.6	81.5	76.7	74.5	73.9
- Deelt. bruggepensioneerden	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
V. Grensarbeid (saldo)	82.8	83.9	84.3	84.3	84.3	84.3	84.3	84.3	84.3
VI. Werkloosheid (concept FPB)	515.6	487.4	498.0	480.5	495.0	464.3	436.9	430.7	433.3
(a) Niet-werkende werkzoekenden (6)	496.0	477.3	494.6	480.0	494.6	463.9	436.6	430.4	432.9
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoelage	8.8	9.9	10.6	11.3	14.7	16.3	17.0	17.5	17.5
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (1)	19.5	10.1	3.3	0.5	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3
<i>p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)</i>	24.4	22.8	23.3	23.7	23.0	21.7	21.4	21.3	21.3
<i>p.m. Tijdelijke werkloosheid (1)(7) (budgettaire eenheden)</i>	19.2	19.4	202.0	98.0	20.8	19.6	18.5	18.3	18.3
<i>p.m. UVW-WZ (1)(8) - jaarlijkse verandering</i>	-26.2	-19.0	7.9	0.0	9.6	-24.1	-20.6	-4.9	2.0
<i>p.m. Werkloosheid met bedrijfstoelage / voltijds brugpensioen (totaal)</i>	74.5	57.1	42.6	33.4	29.8	26.8	25.4	25.9	26.1
<i>p.m. Leefloon (of equivalent)</i>	155.7	157.7	164.2	169.5	181.1	180.2	179.3	182.1	181.2

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Exclusief Vlaams zorgkrediet

(3) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantieuitkering (IGU) genieten

(4) Inclusief SINE, startbonus en stagebonus

(5) Inclusief crisistijdskrediet

(6) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(7) Inclusief crisisschorsing bedienden

(8) Inclusief PWA-vrijgestelden en rechthebbenden op de beschermingsuitkering

Tabel B.3 Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Groeivoeten, tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Loontrekkenden in de marktsector									
Loonkosten per werkelijk arbeidsuur	1.5	2.3	4.2	0.3	1.8	2.7	2.8	2.8	2.8
<i>p.m. idem, na aftrek van loonsubsidies (1)</i>	1.4	2.2	3.5	-0.2	1.8	2.7	2.8	2.8	2.8
Loonkosten per persoon	1.8	2.1	-3.1	4.1	5.0	2.8	2.7	2.8	2.8
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	2.3	2.4	3.7	0.8	2.0	2.7	2.8	2.8	2.8
Brutoloon per persoon	2.7	2.1	-3.6	4.6	5.2	2.8	2.8	2.8	2.8
Indexering	1.6	1.8	1.1	0.9	1.6	1.7	1.8	1.8	1.8
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	0.7	0.5	2.5	-0.1	0.4	1.0	1.0	1.0	1.0
Brutoloon per persoon voor indexering	1.0	0.3	-4.6	3.6	3.6	1.1	1.0	1.0	1.0
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	2.0	1.4	-7.6	4.3	3.1	1.2	0.8	0.6	0.5
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	1.6	1.7	-0.7	0.5	-0.0	1.1	0.9	0.6	0.6
Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (2)	3.5	3.8	-3.8	4.6	5.0	3.9	3.6	3.4	3.3
Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen	4.3	3.8	-4.2	5.1	5.2	3.9	3.7	3.5	3.4
Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)									
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (2)	29.9	29.9	30.5	30.0	29.7	29.6	29.6	29.5	29.5
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (3)	21.6	21.5	22.0	21.5	21.5	21.6	21.6	21.6	21.6
Werknemersbijdragen (4)	10.3	10.3	10.4	10.4	10.4	10.5	10.5	10.5	10.5
Impliciete nettobijdragevoet (in % van brutoloonmassa) (5)	23.4	23.2	23.0	21.8	21.6	21.6	21.5	21.5	21.5
Inflatie en indexering									
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2.1	1.4	0.7	1.5	1.7	1.7	1.7	1.7	1.8
Inflatie: gezondheidsindex	1.8	1.5	1.0	1.1	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8
Indexering lonen en wedden overheidssector	1.5	1.5	1.5	0.7	1.8	1.7	1.8	1.8	2.0
Indexering sociale prestaties	1.5	1.3	1.7	0.7	1.7	1.8	1.8	1.8	2.0
Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)									
Toegevoegde waarde in volume	2.1	2.0	-7.2	6.0	3.1	1.6	1.5	1.4	1.4
Arbeidsvolume (in aantal uren)	1.7	1.4	-6.9	4.4	3.3	1.2	0.9	0.7	0.6
Productiviteit per werkelijk arbeidsuur	0.3	0.6	-0.3	1.6	-0.2	0.4	0.7	0.7	0.8

(1) Volgens de methodologie van de nationale rekeningen, ESR 2010, moeten de loonsubsidies geregistreerd worden als een subsidie en niet als een rechtstreekse vermindering van de lasten op arbeid. Bij de definitie van de loonkosten worden zij dus niet in rekening gebracht. De loonsubsidies zijn van allerlei aard en worden door verschillende entiteiten van de overheid gefinancierd.

(2) Inclusief fictieve, extra-legale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(3) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid, vóór aftrek van de doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen

(4) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

(5) Werkgeversbijdragen sensu lato verminderd met doelgroepgerichte bijdrageverminderingen en andere loonsubsidies.

Tabel B.4 Arbeidslastenverlaging voor de marktbedrijfstakken
Miljoenen euro

	18	19	20	21	22	23	24	25	26
1. Patronale bijdrageverminderingen (ex ante)	8968	9491	8601	8688	8881	9062	9250	9436	9627
- Algemene verminderingen en diverse	7667	8077	7343	7485	7708	7894	8073	8244	8416
<i>p.m. waarvan via faciale voet (a)</i>	6375	6615	6137	6460	6787	7021	7258	7490	7723
<i>p.m. waarvan niet in de marge voor brutoloonstijgingen (b)</i>	2411	2764	2240	2252	2398	2574	2750	2902	3062
- Loonsubsidies doelgroep federaal	451	522	511	552	511	517	521	524	526
- Loonsubsidies doelgroep overgedragen aan de Gewesten (c)	850	892	746	651	661	651	657	669	685
<i>p.m. Niet inbegrepen "Gesubsidieerde contractuelen RSZ", "Huisbedienden", "Podiumkunstenaars", "Onthaalouders"</i>	286	290	284	288	293	299	304	309	315
2. Loonsubsidies andere dan doelgroepverminderingen (ex post)	7039	7338	8203	9457	9865	10245	10649	10954	11248
2a. via sociale zekerheid	979	1033	1589	1967	2141	2200	2262	2324	2375
- Sociale maribel	739	783	834	938	938	967	999	1031	1051
- Sociale maribel - alternatieve financiering	108	113	115	123	132	140	146	153	160
- Activering van werkloosheidsuitkeringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Dienstencheques	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Gesubsidieerde contractuelen ziekenhuizen + Loonharmonisering + Einde loopbaan in RVT's + Andere (d)	132	137	640	906	1071	1093	1117	1140	1165
2b. via federale fiscaliteit en federale uitgaven	2996	3145	3572	3642	3586	3737	3889	4004	4121
- Nacht- en ploegenwerksubsidie (e)	1602	1672	1722	1906	1978	2038	2097	2155	2213
- Overuren	166	178	168	177	185	190	196	202	208
- Onderzoek en ontwikkeling (ondernemingen) (f)	847	819	891	858	899	930	960	989	1019
- Algemene subsidie	202	210	313	207	252	296	342	355	367
- Sectorspecifieke subsidies (g)	178	207	207	205	215	224	233	242	251
- Zorgpersoneelfonds (sociale maribel) + Andere (h)	0	59	271	290	57	59	60	62	64
2c. via gewesten	3064	3160	3042	3848	4138	4309	4498	4626	4752
- Indienstneming oudere werklozen (Vlaams Gewest)	9	0	0	0	0	0	0	0	0
- Prime à l'emploi (Waals Gewest)	9	5	1	0	0	0	0	0	0
- Beschutte werkplaatsen	467	482	504	559	582	599	615	632	647
- Activering van werkloosheidsuitkeringen	213	212	163	171	179	179	185	191	196
- Dienstencheques	1832	1909	1723	1926	2072	2153	2237	2316	2395
- Loonharmonisering + Einde loopbaan in RVT's" + Andere (i)	534	552	651	1193	1305	1377	1462	1488	1514
3. Niet-doorstorting persoonlijke bijdragen (j)	6	6	6	6	6	1	1	1	1
<i>p.m. Overgedragen aan de Gewesten</i>	6	6	6	6	6	1	1	1	1
Totaal ten gunste van werkgevers (1+2+3)(c)	16012	16836	16810	18151	18753	19307	19900	20391	20875
<i>p.m. Overgedragen aan de Gewesten</i>	3435	3570	3289	3946	4224	4362	4541	4663	4790
4. Persoonlijke bijdrageverminderingen	1118	1113	961	887	825	793	771	748	718

(a) Verlagen van de faciale voeten in 2016 en 2018 in het kader van de taxshift

(b) Algemene verminderingen die niet in aanmerking komen voor de berekening van de maximale marge voor brutoloonstijgingen krachtens de wet van 2017

(c) Exclusief gesubsidieerde contractuelen, huisbedienden, podiumkunstenaars, onthaalouders.

(d) Andere: Federale sociale akkoord m.b.t. 2021 en later + Covidsubsidie 'Vakantiegeld bedienden' + Zorgpersoneel andere dan sociale maribel' + Covidsubsidie 'aanmoedigingspremie 985 zorgsector'

(e) Inclusief de specifieke subsidies ten gunste van de bouwsector

(f) 'Partnerships met universiteiten' en 'jonge innoverende ondernemingen'.

(g) Maatregelen 'Koopvaardij', 'Baggeraars', 'Zeesleepvaart', 'Zeevisserij', 'Sportlui'.

(h) Andere: Covidsubsidie 'consumptiecheques zorgsector' + Covidsubsidie 'eindejaarspremie horeca'+ Covidsubsidie 'hertewerkstelling'

(i) Andere: Gewestelijke sociale akkoorden m.b.t. 2021 en later + Covidsubsidie 'aanmoedigingspremie 985 zorgsector'

(j) Maatregelen 'Baggeraars' en 'Koopvaardij'.

C. Rekeningen van de institutionele sectoren (buiten overheidsfinanciën)

Tabel C.1 Rekening van de particulieren (1)
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
I. Lopende transacties									
a. Middelen	393143	406753	411133	425033	437127	453047	469518	484904	501165
1. Netto-exploitatieoverschot	10015	10155	10306	10801	11319	11406	11721	11946	12197
2. Netto gemengd inkomen	28789	29736	28758	30061	31197	32072	32953	33812	34711
3. Beloning van werknemers	233414	241918	237397	247280	258200	267466	276679	285617	294897
Brutolonen	174599	181106	177085	185186	193739	200623	207472	214258	221208
Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers	45504	47218	46526	48105	50377	52369	54347	56282	58182
Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers	13311	13594	13785	13989	14084	14474	14859	15077	15506
4. Netto-inkomen uit vermogen	27637	27836	24763	25983	26699	27305	27983	28793	29814
Ontvangen rente	1822	1414	343	334	360	431	560	840	1297
Betaalde rente (-)	1626	1341	1127	1194	1297	1459	1734	2023	2355
Winstuitkeringen	16736	16785	15014	16198	16900	17365	17910	18411	18982
Overige	10704	10979	10535	10646	10736	10967	11248	11566	11890
5. Sociale uitkeringen	88472	91614	103541	104919	104873	109670	114796	119017	123484
6. Overige netto-inkomensoverdrachten	1640	1992	2686	2338	1061	1280	1482	1656	1836
7. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	3175	3502	3681	3650	3778	3848	3905	4063	4226
b. Bestedingen	381417	390469	369604	388797	414334	430040	446084	461289	476896
1. Belastingen op inkomen en vermogen	57050	56547	56272	59166	60868	63581	66616	69522	72461
2. Sociale premies, waarvan:	86120	89166	88471	91215	95401	99037	102579	105828	109301
Werkelijke sociale premies	72808	75573	74685	77226	81316	84563	87720	90751	93795
Toegerekende sociale premies	13311	13594	13785	13989	14084	14474	14859	15077	15506
3. Consumptieve bestedingen	238247	244755	224861	238415	258065	267422	276888	285939	295133
c. Nettobesparingen	11726	16284	41529	36238	22793	23007	23435	23615	24269
II. Kapitaaltransacties									
a. Middelen	704	780	949	1117	1103	1068	1158	1404	1343
b. Bestedingen	8922	10127	7319	9886	9456	9676	9782	10058	10297
1. Bruto vaste kapitaalvorming	25277	27557	25966	29089	29219	30186	30981	31854	32705
2. Afschrijvingen (-)	19535	20408	21076	21783	22464	23327	24034	24741	25467
3. Vermogensheffingen	3772	3391	3268	3407	3524	3637	3650	3756	3865
4. Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	-26	14	17	17	17	18	18	18	19
5. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-625	-493	-919	-919	-919	-919	-919	-919	-919
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	59	65	64	75	78	82	85	89	93
III. Vorderingensoverschot (+) of tekort (-)	3507	6937	35159	27469	14440	14398	14811	14961	15315

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel C.2 Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren (1)
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Primair bruto-inkomen	0.9	2.1	-3.0	2.7	2.4	1.6	1.5	1.4	1.4
a. Beloning van werknemers, waarvan:	1.1	2.4	-2.5	2.6	2.7	1.8	1.7	1.5	1.5
Ondernemingen	1.4	2.5	-4.4	3.1	3.2	2.1	1.9	1.7	1.6
Overheid	0.5	2.0	2.2	1.2	1.0	1.1	1.2	1.0	1.2
Grensarbeiders	1.3	2.1	5.0	2.7	3.2	1.0	1.0	1.0	1.0
b. Bruto-exploitatietoerschoot en gemengd inkomen	0.4	2.1	-0.9	2.6	2.0	1.1	1.1	0.9	0.9
Bruto-exploitatietoerschoot van particulieren	1.8	2.6	2.6	2.2	1.9	1.1	1.2	0.9	0.9
Gemengd inkomen	-0.7	1.6	-3.9	3.0	2.0	1.1	1.0	0.9	0.9
c. Netto-inkomen uit vermogen, waarvan:	-0.1	-0.5	-11.6	3.4	1.0	0.5	0.7	1.2	1.8
Ontvangen rente	-0.1	-23.4	-75.9	-4.0	6.0	17.8	27.5	47.6	51.7
Betaalde rente (-)	-7.0	-18.5	-16.5	4.4	6.8	10.6	16.8	14.7	14.4
Winstuitkeringen	2.7	-1.0	-11.1	6.3	2.6	1.0	1.4	1.1	1.3
Secundaire inkomensverdeling									
a. Overdrachten aan particulieren, waarvan:	0.3	2.6	12.7	-0.5	-2.9	3.0	3.0	2.0	2.1
Sociale uitkeringen	0.7	2.3	12.3	-0.2	-1.7	2.8	2.9	1.9	2.0
b. Sociale zekerheidspremies (-)	-0.2	2.2	-1.4	1.6	2.8	2.0	1.8	1.4	1.5
Werkelijke sociale premies	0.1	2.5	-1.8	1.8	3.5	2.2	1.9	1.7	1.5
Toegerekende sociale premies	-1.7	0.7	0.9	0.0	-1.0	1.2	1.1	-0.2	1.2
c. Belastingen op inkomen en vermogen (-)	0.7	-2.1	-1.2	3.6	1.1	2.7	3.0	2.6	2.4
Bruto beschikbaar inkomen van de particulieren	1.1	3.1	1.4	1.7	0.6	1.7	1.6	1.3	1.4

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel C.3 Rekening van de ondernemingen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
I. Lopende transacties									
a. Middelen	50786	52900	42101	53568	52260	51636	52180	52336	52832
1. Netto-exploitatietoerschoot	62370	64084	51130	63904	65252	65373	65967	66191	66695
2. Sociale premies	13086	13660	13395	13991	14214	14649	15082	15491	15898
Werkelijke premies ten laste van de werkgevers	8742	9193	8950	9156	9460	9755	10040	10320	10602
Premies ten laste van de werknemers	2073	2162	2235	2333	2413	2509	2607	2670	2734
Toegerekende sociale premies	2271	2305	2211	2503	2341	2385	2434	2501	2562
3. Netto-inkomen uit vermogen	-23368	-22485	-21510	-23792	-25776	-26920	-27365	-27804	-28182
4. Overige netto-inkomensoverdrachten	-1302	-2359	-914	-535	-1430	-1466	-1503	-1541	-1580
b. Bestedingen	33388	31864	29465	32604	32412	33112	33586	34233	34877
1. Belastingen op inkomen en vermogen	20032	17990	15237	17753	17299	17527	17532	17722	17907
2. Sociale uitkeringen	10111	10301	10476	11129	11264	11665	12077	12376	12672
Particuliere sociale verzekering met fondsvorming	7840	7996	8265	8627	8923	9280	9643	9875	10110
Rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door werkgevers	2271	2305	2211	2503	2341	2385	2434	2501	2562
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	3245	3574	3753	3722	3849	3920	3977	4135	4298
c. Nettobesparingen	17398	21035	12635	20964	19848	18524	18594	18103	17955
II. Kapitaaltransacties									
a. Middelen	2881	2750	2956	4268	4634	4309	4275	4244	4180
b. Bestedingen	23455	19229	12518	18564	17018	17426	17905	18568	19494
1. Bruto vaste kapitaalvorming	71841	74996	69254	76346	79151	82053	84751	87858	91368
2. Afschrijvingen (-)	56678	59026	60830	63000	65598	68617	71438	74543	77800
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	269	-156	829	809	822	837	875	898	909
4. Voorraadverandering	8232	3738	3861	5088	3403	3955	4553	5220	5913
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	1	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Te betalen kapitaaloverdrachten	-210	-323	-597	-680	-760	-802	-836	-866	-896
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	-3176	4556	3073	6668	7464	5407	4964	3779	2641

Tabel C.4 Verrichtingen met het buitenland
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
I. Lopende verrichtingen									
a. Bestedingen	399976	402835	383189	417145	446913	470089	492431	515562	540463
1. Invoer van goederen en diensten	383301	386775	361530	395529	425191	448091	469972	492710	517203
2. Beloning van werknemers	3196	3272	3453	3625	3814	3928	4042	4158	4277
3. Indirecte belastingen (op productie en invoer)	1917	1943	1801	1912	2042	2149	2253	2358	2467
4. Netto-inkomen uit vermogen (-)	-1390	-124	-2647	-2661	-2660	-2606	-2552	-2491	-2430
5. Overige netto-inkomenoverdrachten	5785	6450	9182	8684	8313	8258	8387	8459	8534
6. Sociale premies	2837	2897	3060	3197	3358	3453	3550	3649	3752
7. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	1479	1303	1444	1464	1463	1531	1604	1664	1728
8. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	70	72	72	72	72	72	72	72	72
b. Middelen	396518	404370	379413	412988	441812	462387	482434	503694	526368
1. Uitvoer van goederen en diensten	382087	389709	363523	396444	424593	444651	464170	484917	507060
2. Beloning van werknemers	10310	10627	11225	11726	12315	12666	13020	13386	13760
3. Subsidies	684	645	645	645	645	645	645	645	645
4. Belastingen op inkomen en vermogen	45	45	130	192	218	229	237	242	248
5. Sociale premies	1244	1070	1129	1185	1247	1284	1321	1359	1398
6. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	2148	2274	2761	2795	2794	2913	3041	3145	3256
c. Saldo van lopende verrichtingen	-3457	1534	-3776	-4158	-5101	-7701	-9998	-11868	-14095
II. Kapitaalverrichtingen	134	680	-118	1061	1528	1158	977	608	219
1. Netto-kapitaaloverdrachten	-22	144	-26	1153	1620	1250	1069	700	311
2. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (-)	-156	-536	92	92	92	92	92	92	92
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-) van de nationale economie	-3324	2214	-3894	-3096	-3573	-6543	-9021	-11260	-13876

Tabel C.5 Verdeling van het nationaal inkomen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Particulieren									
1. Bruto primair inkomen	319389	330052	322301	335909	349880	361576	373369	384908	397085
. lonen en salarissen	233414	241918	237397	247280	258200	267466	276679	285617	294897
. bruto-exploitatatieoverschot en gemengd inkomen	58339	60299	60140	62646	64980	66805	68707	70498	72374
. netto inkomens uit vermogen	27637	27836	24763	25983	26699	27305	27983	28793	29814
2. Netto lopende overdrachten	-53057	-52108	-38515	-43124	-50335	-51668	-52917	-54677	-56441
. sociale uitkeringen min sociale premies	2353	2448	15071	13704	9472	10633	12217	13189	14183
. belastingen op inkomen	-57050	-56547	-56272	-59166	-60868	-63581	-66616	-69522	-72461
. overige overdrachten	1640	1992	2686	2338	1061	1280	1482	1656	1836
3. Bruto beschikbaar inkomen	266332	277944	283786	292786	299545	309907	320452	330231	340643
Vennootschappen									
1. Bruto primair inkomen	95680	100625	90450	103112	105074	107071	110039	112930	116314
. bruto-exploitatatieoverschot	119048	123110	111959	126904	130850	133991	137405	140735	144496
. netto inkomens uit vermogen	-23368	-22485	-21510	-23792	-25776	-26920	-27365	-27804	-28182
2. Netto lopende overdrachten	-18359	-16990	-13232	-15426	-15779	-16010	-16031	-16148	-16261
3. Bruto beschikbaar inkomen	77321	83635	77217	87686	89295	91061	94008	96782	100053
Overheid									
1. Bruto primair inkomen	49841	51458	42396	50338	55525	58285	59982	61374	62230
. bruto-exploitatatieoverschot	10454	10644	10952	11233	11729	12230	12790	13362	13894
. netto indirecte belastingen	45046	46289	37345	43958	47379	49047	50361	51492	52397
. netto inkomens uit vermogen	-5659	-5475	-5901	-4854	-3583	-2991	-3169	-3480	-4061
2. Netto lopende overdrachten	64752	61827	42082	49377	57239	58862	60006	61800	63591
3. Bruto beschikbaar inkomen	114592	113285	84478	99715	112764	117148	119988	123174	125821
Buitenland									
1. Bruto beschikbaar inkomen	6664	7260	9666	9173	8875	8816	8942	9026	9111
Bruto nationaal inkomen	464910	482136	455147	489360	510479	526932	543390	559212	575629

Tabel C.6 Evenwicht tussen besparingen en investeringen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Middelen	114196	121018	107683	122358	123368	126145	128492	130596	132921
a. Bruto besparingen	114075	120358	107821	121317	121861	125008	127537	130010	132724
1. Vennootschappen	74076	80062	73465	83964	85445	87141	90032	92646	95755
2. Gezinnen	30868	36532	62446	57860	45092	46165	47297	48180	49556
3. Overheid	8738	3605	-28249	-20669	-8842	-8467	-9963	-10992	-12767
4. Izw's	393	159	159	162	165	168	172	176	180
b. Nettokapitaaloverdrachten	121	660	-138	1041	1507	1137	955	586	197
2. Bestedingen	117520	118804	111577	125452	126941	132688	137513	141857	146797
a. Bruto kapitaalvorming	117520	118804	111577	125452	126941	132688	137513	141857	146797
1. Vennootschappen	80074	78734	73115	81434	82554	86008	89304	93079	97281
2. Gezinnen	24908	27205	25634	28717	28845	29799	30584	31447	32286
3. Overheid	12202	12512	12496	14929	15168	16495	17228	16924	16811
4. Izw's	335	353	332	372	374	386	397	408	419
3. Vorderingsaldo	-3324	2214	-3894	-3095	-3573	-6543	-9021	-11260	-13876

D. Overheidsfinanciën

Tabel D.1 Rekening van de overheid
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ontvangsten	236500	238598	228708	243172	253011	261702	270053	277812	285615
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	203525	204815	196816	209270	217397	225316	232807	240163	247338
1. Fiscale ontvangsten	142426	141708	134528	144829	149355	154481	159262	163995	168540
a. Directe belastingen	77130	74588	71619	77091	78365	81316	84363	87462	90591
- Huishoudens	55946	55402	55069	57929	59598	62273	65267	68131	71028
- Venootschappen	20032	17990	15237	17753	17299	17527	17532	17722	17907
- Andere sectoren	1152	1197	1313	1409	1469	1516	1563	1609	1656
b. Indirecte belastingen	61523	63729	59642	64330	67465	69528	71248	72777	74084
c. Kapitaalbelastingen	3772	3391	3268	3407	3524	3637	3650	3756	3865
2. Werkelijke sociale premies	61100	63108	62288	64441	68043	70835	73545	76168	78798
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	21961	22539	20351	22408	23849	24268	24786	25031	25282
1. Inkomen uit vermogen	4115	3899	2942	3133	3509	3831	3924	4003	4085
2. Inkomensoverdrachten	2917	3304	3114	2994	2770	2804	2843	2896	2949
3. Kapitaaloverdrachten	315	325	269	1348	1836	1449	1399	1042	669
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	14614	15011	14025	14933	15735	16184	16621	17090	17578
C. Ontvangen subsidies	828	842	849	900	909	919	929	939	950
D. Toegerekende sociale premies	10186	10402	10692	10594	10854	11199	11532	11679	12045
2. Uitgaven	240155	247877	270834	280405	278487	288051	298849	307813	317447
A. Primaire uitgaven	230383	238504	261993	272420	271397	281230	291758	300331	309302
a. Lopende uitgaven	214533	222529	245447	252047	250409	259312	268962	277641	286851
1. Beloning van werknemers	56686	58553	60272	61923	63626	65435	67375	69201	71297
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	18853	19472	19623	21207	20991	21390	21814	22195	22614
3. Subsidies	16970	17919	22997	21142	20910	21340	21776	22196	22623
4. Sociale uitkeringen	112981	117197	128486	134292	134165	140271	146787	152579	158575
- In geld	77627	80272	91683	92383	92205	96549	101206	105081	109202
- In natura door marktproducenten	35354	36926	36803	41909	41960	43722	45580	47498	49373
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	3805	4017	6014	5436	4147	4252	4373	4457	4544
6. Overdrachten aan vennootschappen	122	147	1979	1244	137	138	139	140	141
7. Bni- en btw-bijdrage aan de EU	3846	3866	4574	5286	5030	5058	5271	5422	5578
8. Overige overdrachten aan het buitenland	1270	1358	1502	1518	1402	1428	1427	1452	1478
b. Kapitaaluitgaven	15850	15975	16546	20373	20989	21918	22796	22690	22451
1. Bruto-investeringen in vaste activa	12181	12518	12480	14908	15146	16473	17206	16901	16788
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	226	113	202	226	214	199	162	138	128
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	587	708	877	1045	1031	996	1086	1333	1271
4. Overdrachten aan vennootschappen	2464	2248	2520	3799	4182	3848	3819	3785	3722
5. Overdrachten aan het buitenland	393	388	467	395	415	402	523	532	542
B. Rentelasten	9772	9373	8841	7985	7090	6820	7092	7482	8145
3. Vorderingsaldo	-3655	-9279	-42126	-37230	-25477	-26348	-28796	-30000	-31832
Brutobesparingen	8738	3605	-28249	-20669	-8842	-8467	-9963	-10992	-12767
4. Primair saldo	6118	94	-33285	-29245	-18387	-19528	-21704	-22518	-23687
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	105855	109691	112727	120385	121606	125615	129951	134165	138588

Tabel D.1.bis Rekening van de overheid
In procent van het bbp

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ontvangsten	51.4	50.1	50.7	50.1	50.0	50.1	50.1	50.1	50.1
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	44.2	43.0	43.6	43.1	43.0	43.1	43.2	43.3	43.4
1. Fiscale ontvangsten	30.9	29.8	29.8	29.9	29.5	29.6	29.6	29.6	29.5
a. Directe belastingen	16.8	15.7	15.9	15.9	15.5	15.6	15.7	15.8	15.9
- Huishoudens	12.2	11.6	12.2	11.9	11.8	11.9	12.1	12.3	12.5
- Venootschappen	4.4	3.8	3.4	3.7	3.4	3.4	3.3	3.2	3.1
- Andere sectoren	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
b. Indirecte belastingen	13.4	13.4	13.2	13.3	13.3	13.3	13.2	13.1	13.0
c. Kapitaalbelastingen	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
2. Werkelijke sociale premies	13.3	13.3	13.8	13.3	13.4	13.6	13.7	13.7	13.8
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	4.8	4.7	4.5	4.6	4.7	4.6	4.6	4.5	4.4
1. Inkomen uit vermogen	0.9	0.8	0.7	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
2. Inkomensoverdrachten	0.6	0.7	0.7	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
3. Kapitaaloverdrachten	0.1	0.1	0.1	0.3	0.4	0.3	0.3	0.2	0.1
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	3.2	3.2	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1
C. Ontvangen subsidies	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
D. Toegerekende sociale premies	2.2	2.2	2.4	2.2	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1
2. Uitgaven	52.2	52.1	60.0	57.8	55.0	55.1	55.5	55.5	55.7
A. Primaire uitgaven	50.0	50.1	58.1	56.1	53.6	53.8	54.2	54.2	54.2
a. Lopende uitgaven	46.6	46.7	54.4	51.9	49.5	49.6	49.9	50.1	50.3
1. Beloning van werknemers	12.3	12.3	13.4	12.8	12.6	12.5	12.5	12.5	12.5
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	4.1	4.1	4.3	4.4	4.1	4.1	4.1	4.0	4.0
3. Subsidies	3.7	3.8	5.1	4.4	4.1	4.1	4.0	4.0	4.0
4. Sociale uitkeringen	24.5	24.6	28.5	27.7	26.5	26.9	27.3	27.5	27.8
- In geld	16.9	16.9	20.3	19.0	18.2	18.5	18.8	19.0	19.1
- In natura door marktproducenten	7.7	7.8	8.2	8.6	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	0.8	0.8	1.3	1.1	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
6. Overdrachten aan vennootschappen	0.0	0.0	0.4	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7. Bni- en btw-bijdrage aan de EU	0.8	0.8	1.0	1.1	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
8. Overige overdrachten aan het buitenland	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
b. Kapitaaluitgaven	3.4	3.4	3.7	4.2	4.1	4.2	4.2	4.1	3.9
1. Bruto-investeringen in vaste activa	2.6	2.6	2.8	3.1	3.0	3.2	3.2	3.0	2.9
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
4. Overdrachten aan vennootschappen	0.5	0.5	0.6	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7
5. Overdrachten aan het buitenland	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
B. Rentelasten	2.1	2.0	2.0	1.6	1.4	1.3	1.3	1.4	1.4
3. Vorderingsaldo	-0.8	-1.9	-9.3	-7.7	-5.0	-5.0	-5.3	-5.4	-5.6
Brutobesparingen	1.9	0.8	-6.3	-4.3	-1.7	-1.6	-1.8	-2.0	-2.2
4. Primair saldo	1.3	0.0	-7.4	-6.0	-3.6	-3.7	-4.0	-4.1	-4.2
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	23.0	23.0	25.0	24.8	24.0	24.1	24.1	24.2	24.3

Tabel D.2 Rekening van de federale overheid
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ontvangsten	121184	117343	109207	120132	123815	128293	132062	135485	139034
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	107035	104278	97242	107630	110794	114647	118027	121168	124325
1. Fiscale ontvangsten	106966	104213	97180	107569	110734	114587	117967	121108	124265
a. Directe belastingen	61039	57608	53943	60511	61051	63248	65333	67377	69469
- Huishoudens	40152	38727	37690	41649	42599	44533	46577	48398	50271
- Vennootschappen	19735	17684	14941	17452	16983	17199	17192	17370	17542
- Andere sectoren	1152	1197	1313	1409	1469	1516	1563	1609	1656
b. Indirecte belastingen	45406	46170	42936	46734	49349	50994	52378	53468	54525
c. Kapitaalbelastingen	522	435	301	324	335	346	256	264	271
2. Werkelijke sociale premies	68	65	62	60	60	60	60	60	59
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	6983	7315	6068	6434	6680	6992	7089	7202	7339
1. Inkomen uit vermogen	1969	1886	1148	1231	1535	1782	1817	1850	1884
2. Inkomensoverdrachten	1201	1453	1147	1082	820	816	816	830	844
3. Kapitaaloverdrachten	84	90	74	358	373	326	287	224	179
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	3729	3886	3700	3762	3952	4069	4169	4297	4431
C. Toegerekende sociale premies	2623	2696	2799	2909	3033	3183	3328	3407	3529
D. Overdrachten afkomstig van andere overheden	4543	3054	3099	3160	3307	3470	3618	3708	3841
1. Van de wettelijke-sociale-verzekeringsinstellingen	2897	3017	3076	3139	3273	3436	3594	3683	3816
2. Van de gemeenschappen en gewesten	1641	33	19	21	34	34	24	25	25
3. Van de lagere overheid	5	4	3	0	0	0	0	0	0
Waarvan kapitaaloverdrachten	1626	3	1	0	0	0	0	0	0
2. Uitgaven	122217	126622	141607	146221	143154	146369	150584	154255	158672
A. Primaire uitgaven	113358	118078	133528	138893	136654	140134	144161	147625	151656
a. Finale lopende uitgaven	31216	32357	35736	37262	36538	37434	38665	39540	40542
1. Beloning van werknemers	10252	10498	10686	10957	11176	11464	11733	11997	12328
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	4067	4227	4424	4639	4842	4915	5067	5143	5219
3. Subsidies	5342	5633	7239	6389	6218	6346	6559	6694	6838
4. Sociale uitkeringen	5819	6107	6489	7493	7051	7382	7727	7936	8187
- In geld	5540	5799	6129	6521	6634	6951	7286	7484	7724
- In natura door marktproducenten	279	308	360	972	417	431	442	453	463
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	706	740	908	1073	928	955	997	1016	1035
6. Overdrachten aan vennootschappen	3	19	9	18	4	4	4	4	4
7. Bni- en btw-bijdrage aan de EU	3846	3866	4574	5286	5030	5058	5271	5422	5578
8. Overige overdrachten aan het buitenland	1182	1268	1406	1407	1288	1311	1307	1329	1352
b. Finale kapitaaluitgaven	3006	3156	3574	4482	4379	5157	5196	5279	5455
1. Bruto-investeringen in vaste activa	1992	2184	2517	3163	3179	3866	3775	3844	4003
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	20	-23	35	7	3	2	-1	-1	-1
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	28	30	-10	41	42	46	49	48	46
4. Overdrachten aan vennootschappen	683	698	687	910	754	856	863	870	880
5. Overdrachten aan het buitenland	282	267	346	362	401	388	509	518	527
c. Overdrachten aan andere overheden	79136	82564	94218	97149	95737	97542	100299	102806	105658
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	46268	47984	46669	53392	55923	56783	58452	60134	61929
2. Overige inkomensoverdrachten	32735	34479	47468	43659	39718	40660	41747	42571	43627
3. Kapitaaloverdrachten	133	101	81	98	96	98	100	101	103
B. Rentelasten	8860	8544	8079	7328	6499	6235	6424	6630	7016
3. Vorderingsaldo	-1034	-9279	-32400	-26086	-19339	-18076	-18522	-18770	-19638
Brutobesparingen	412	-6024	-28351	-21347	-14672	-12555	-12800	-12881	-13507
4. Primair Saldo	7826	-735	-24321	-18758	-12840	-11841	-12098	-12140	-12622
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	12797	13093	13799	14894	14677	15040	15516	15869	16285

Tabel D.3 Rekening van de gemeenschappen en gewesten
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ontvangsten	89447	92034	88816	94646	98397	100260	103111	105600	108190
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	22857	23694	23682	23441	24365	25234	26163	27268	28170
1. Fiscale ontvangsten	22602	23438	23429	23186	24109	24977	25905	27009	27910
a. Directe belastingen - huishoudens	10892	11464	12110	11306	11855	12409	13109	13886	14648
b. Indirecte belastingen	8459	9019	8353	8797	9064	9276	9401	9631	9668
c. Kapitaalbelastingen	3250	2956	2967	3083	3190	3292	3394	3492	3594
2. Werkelijke sociale premies	255	255	253	255	256	257	258	259	260
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	9346	9712	9105	10592	11589	11511	11743	11682	11594
1. Inkomen uit vermogen	1171	1150	957	1046	1097	1148	1182	1205	1229
2. Inkomensoverdrachten	1257	1400	1478	1476	1503	1529	1555	1582	1609
3. Kapitaaloverdrachten	177	188	154	949	1422	1082	1070	776	448
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	6741	6973	6516	7121	7568	7753	7936	8119	8308
C. Ontvangen subsidies	297	308	303	310	314	319	324	330	335
D. Toegerekende sociale premies	6011	6121	6275	6050	6149	6297	6438	6467	6639
E. Overdrachten afkomstig van andere overheden	50937	52199	49451	54254	55979	56898	58442	59854	61452
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	31268	32014	29549	33358	34446	34912	35843	36688	37538
2. Overige overdrachten	19669	20186	19902	20896	21533	21986	22599	23166	23913
a. Van de federale overheid	13462	13819	13359	14260	14673	14849	15189	15586	16013
b. Van de wettelijke-sociale-zekerheidsinstellingen	5887	6069	6235	6324	6544	6816	7085	7250	7565
c. Van de lagere overheid	320	298	308	311	316	321	325	330	335
Waarvan kapitaaloverdrachten	118	85	71	88	86	87	88	90	91
2. Uitgaven	91442	93074	99808	104126	104464	106867	109760	112511	115118
A. Primaire uitgaven	90324	91945	98725	103125	103513	105912	108733	111343	113742
a. Finale lopende uitgaven	68847	71829	77726	78317	78017	80147	82293	84275	86645
1. Beloning van werknemers	26540	27666	28700	29599	30484	31339	32300	33139	34172
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	8565	9050	9129	9546	9467	9623	9721	9837	9983
3. Subsidies	9084	9563	10336	10647	10826	11029	11168	11372	11583
4. Sociale uitkeringen	22541	23377	24158	24677	25368	26232	27126	27907	28846
- In geld	14652	15312	15939	16252	16679	17207	17738	18146	18709
- In natura door marktproducenten	7889	8064	8219	8425	8689	9024	9388	9762	10136
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	1978	2037	3564	2626	1699	1753	1804	1843	1883
6. Overdrachten aan vennootschappen	72	79	1754	1132	80	80	80	80	80
7. Overdrachten aan het buitenland	66	57	85	89	91	92	94	96	97
b. Finale kapitaaluitgaven	8473	8721	8843	11939	12917	12747	13016	13287	12960
1. Bruto-investeringen in vaste activa	6313	6636	6489	8225	8682	8991	9241	9330	9149
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	82	78	37	142	163	164	136	116	107
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	427	528	564	900	885	844	930	1177	1117
4. Overdrachten aan vennootschappen	1541	1358	1631	2638	3173	2734	2694	2650	2572
5. Overdrachten aan het buitenland	110	121	121	33	14	14	14	15	15
c. Overdrachten aan andere overheden	13003	11396	12156	12869	12580	13018	13424	13781	14137
1. Inkomensoverdrachten	10591	10715	11498	12106	11886	12325	12714	13046	13392
2. Kapitaaloverdrachten	2412	681	658	763	694	693	710	735	745
B. Rentelasten	1119	1129	1083	1001	951	955	1027	1168	1376
3. Vorderingsaldo	-1995	-1040	-10991	-9480	-6067	-6608	-6649	-6911	-6929
Brutobesparingen	5345	5133	-4682	-898	2846	2372	2524	2754	2644
4. Primair saldo	-876	89	-9909	-8479	-5117	-5653	-5622	-5743	-5553
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	41652	43280	45157	46211	47138	48624	50194	51668	53347

Tabel D.4 Rekening van de lagere overheid
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ontvangsten	31957	32925	33778	34661	34958	36014	37105	38150	39232
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	9397	10162	10075	9985	10218	10455	10751	11066	11375
1. Fiscale ontvangsten	9382	10144	10056	9967	10199	10435	10731	11045	11354
a. Directe belastingen - huishoudens	3649	3949	4048	3748	3869	3985	4158	4349	4533
b. Indirecte belastingen	5733	6195	6009	6219	6330	6450	6573	6696	6822
2. Werkelijke sociale premies	15	18	19	19	19	20	20	20	21
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	5012	4931	4611	4836	5020	5191	5367	5547	5736
1. Inkomen uit vermogen	914	834	811	830	851	875	899	922	946
2. Inkomensoverdrachten	318	321	378	322	328	333	339	345	351
3. Kapitaaloverdrachten	14	29	17	22	22	22	23	23	24
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	3767	3746	3404	3661	3819	3960	4106	4257	4415
C. Ontvangen subsidies	531	534	546	590	595	600	605	610	615
D. Toegerekende sociale premies	1552	1584	1619	1635	1672	1719	1766	1805	1878
E. Overdrachten afkomstig van andere overheden	15465	15714	16928	17615	17453	18050	18617	19123	19629
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	155	123	159	161	164	167	170	173	176
2. Overige overdrachten	15311	15590	16769	17454	17289	17883	18447	18950	19453
a. Van de federale overheid	2820	2901	3257	3215	3319	3432	3538	3650	3730
b. Van de gemeenschappen en gewesten	11168	11334	12136	12848	12546	12983	13400	13756	14112
c. Van de wettelijke-sociale-zekerheidsinstellingen	1322	1355	1376	1391	1424	1467	1509	1544	1612
Waarvan kapitaaloverdrachten	811	706	679	785	716	716	733	758	769
2. Uitgaven	32472	32898	33231	35120	35028	36308	37896	38452	39378
A. Primaire uitgaven	32373	32816	33248	35158	35082	36374	37966	38513	39432
a. Finale lopende uitgaven	27870	28576	29229	31070	31250	32217	33235	34240	35243
1. Beloning van werknemers	18223	18806	19290	19739	20305	20938	21613	22291	22971
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	5165	5171	4984	5917	5545	5683	5824	5968	6118
3. Subsidies	432	431	455	462	470	478	486	494	503
4. Sociale uitkeringen	3453	3518	3693	3873	4078	4251	4430	4590	4738
- In geld	3200	3270	3436	3621	3825	3988	4156	4303	4440
- In natura door marktproducenten	253	248	257	252	252	263	275	286	298
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	550	600	756	1028	799	813	827	841	856
6. Overdrachten aan vennootschappen	46	50	52	52	53	54	55	56	57
b. Finale kapitaaluitgaven	4179	3938	3707	3777	3516	3836	4405	3943	3854
1. Bruto-investeringen in vaste activa	3793	3625	3328	3437	3201	3531	4102	3639	3546
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	124	58	130	77	48	34	26	23	22
3. Overdrachten aan gezinnen en IZW's	80	93	82	53	54	55	56	57	58
4. Overdrachten aan vennootschappen	182	162	168	210	213	217	221	224	228
c. Overdrachten aan andere overheden	325	302	311	312	316	321	326	330	335
1. Inkomensoverdrachten	314	290	299	300	305	309	314	319	324
2. Kapitaaloverdrachten	11	11	12	12	12	12	12	12	12
B. Rentelasten	99	82	-16	-38	-54	-66	-70	-62	-54
3. Vorderingsaldo	-515	27	547	-459	-70	-294	-791	-301	-146
Brutobesparingen	2850	3241	3570	2523	2719	2816	2871	2872	2927
4. Primair saldo	-416	109	531	-497	-124	-360	-861	-363	-200
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	22062	22749	23463	24605	24715	25412	26166	26948	27704

Tabel D.5 Rekening van de wettelijke-sociale-verzekeringsinstellingen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ontvangsten	96748	101343	114566	115205	116006	120026	124302	128262	132573
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	64237	66681	65817	68213	72020	74980	77866	80661	83468
1. Fiscale ontvangsten	3476	3912	3863	4106	4312	4482	4658	4832	5011
a. Directe belastingen	1550	1567	1518	1525	1590	1674	1763	1850	1941
- Huishoudens	1253	1262	1222	1226	1275	1346	1422	1498	1577
- Vennootschappen	297	305	296	299	315	328	340	352	364
b. Indirecte belastingen	1926	2345	2345	2581	2723	2808	2896	2982	3070
2. Werkelijke sociale premies	60762	62769	61954	64107	67707	70499	73207	75829	78458
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	885	926	855	837	851	864	877	891	904
1. Inkomen uit vermogen	326	373	314	316	317	317	316	316	316
2. Inkomensoverdrachten	141	129	111	113	120	126	132	139	144
3. Kapitaaloverdrachten	40	18	25	19	19	19	19	19	19
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	377	406	405	389	396	402	409	416	424
C. Toegerekende sociale premies	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D. Overdrachten afkomstig van andere overheden	31626	33736	47894	46155	43135	44181	45559	46710	48201
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	14845	15847	16961	19872	21312	21704	22439	23273	24215
2. Overige overdrachten	16780	17889	30933	26282	21823	22477	23120	23437	23987
a. Van de federale overheid	16586	17860	30933	26282	21823	22477	23120	23437	23987
b. Van de gemeenschappen en gewesten	194	28	-0	-0	-0	0	0	0	0
Waarvan kapitaaloverdrachten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Uitgaven	96859	100330	113848	116411	116006	121396	127136	132281	137693
A. Primaire uitgaven	96899	100368	113864	116427	116022	121410	127135	132245	137595
a. Finale lopende uitgaven	86600	89767	102755	105398	104605	109513	114769	119587	124421
1. Beloning van werknemers	1671	1582	1596	1627	1661	1694	1729	1773	1825
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	1056	1024	1086	1105	1136	1169	1202	1247	1294
3. Subsidies	2112	2292	4966	3645	3396	3488	3563	3636	3698
4. Sociale uitkeringen	81168	84196	94146	98249	97668	102406	107503	112145	116805
- In geld	54236	55890	66179	65989	65067	68403	72027	75148	78329
- In natura door marktproducenten	26933	28306	27967	32260	32601	34003	35476	36997	38475
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	571	640	786	708	720	732	745	758	771
6. Overdrachten aan vennootschappen	0	0	164	41	0	0	0	0	0
7. Overdrachten aan het buitenland	22	33	11	22	23	25	26	28	29
b. Finale kapitaaluitgaven	192	160	422	175	176	177	179	180	182
1. Bruto-investeringen in vaste activa	82	74	146	83	84	85	87	88	90
2. Overdrachten aan huishoudens	52	57	242	51	51	51	51	51	51
3. Overdrachten aan vennootschappen	58	30	34	41	41	41	41	41	41
c. Overdrachten aan andere overheden	10107	10441	10687	10854	11241	11719	12188	12478	12992
1. Inkomensoverdrachten	10107	10441	10687	10854	11241	11719	12188	12478	12992
2. Kapitaaloverdrachten	-0	-0	0	0	0	0	0	0	0
B. Rentelasten	-40	-38	-16	-16	-16	-13	1	36	97
3. Vorderingsaldo	-111	1013	718	-1206	-0	-1370	-2834	-4018	-5119
Brutobesparingen	130	1255	1214	-948	265	-1100	-2557	-3736	-4831
4. Primair saldo	-152	975	702	-1222	-16	-1384	-2833	-3983	-5022
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	29344	30569	30309	34675	35077	36539	38076	39681	41252

Tabel D.6 Detail van de sociale uitkeringen
Miljoenen euro

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
I. Gezamenlijke overheid	112981	117197	128486	134292	134165	140271	146787	152579	158575
- In geld	77627	80272	91683	92383	92205	96549	101206	105081	109202
- In natura	35354	36926	36803	41909	41960	43722	45580	47498	49373
II. Sociale zekerheid	81168	84196	94146	98249	97668	102406	107503	112145	116805
A. Sociale uitkeringen in geld	54236	55890	66179	65989	65067	68403	72027	75148	78329
1. Uitkeringen sociale verzekering	54138	55805	66104	65915	65001	68344	71976	75102	78288
a. Pensioenen van de private sector	30682	32083	33639	35793	37903	40344	43002	45012	47084
b. Uitkeringen ziekte en invaliditeit	8794	9365	10153	10805	11550	12266	12931	13757	14366
c. Kinderbijslag (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Werkloosheid	6794	6266	10589	8148	6574	6316	6177	6280	6506
e. Arbeidsongevallen	259	273	283	291	295	298	301	304	306
f. Beroepsziekten	251	245	250	252	249	250	248	246	244
g. Fonds voor Sluiting van Ondernemingen	206	229	238	245	258	268	278	287	297
h. Zorgverzekering (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
i. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	7152	7343	10952	10382	8173	8603	9038	9216	9485
2. Uitkeringen sociale voorziening	98	85	75	74	65	58	52	46	41
3. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B. Sociale uitkeringen in natura	26933	28306	27967	32260	32601	34003	35476	36997	38475
1. Geneeskundige verzorging	26922	28295	27960	32253	32594	33996	35469	36990	38468
2. Overige uitkeringen in natura	11	11	7	7	7	7	7	7	7
III. Federale overheid	5819	6107	6489	7493	7051	7382	7727	7936	8187
A. Sociale uitkeringen in geld	5540	5799	6129	6521	6634	6951	7286	7484	7724
1. Uitkeringen sociale verzekering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Uitkeringen sociale voorziening	2916	3103	3331	3612	3601	3768	3958	4076	4195
a. Inkomensgarantie voor ouderen	577	598	679	750	766	840	922	923	968
b. Tegemoetkomingen voor gehandicapte personen	1678	1790	1922	2160	2155	2260	2370	2484	2555
c. Oorlogspensioenen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Sociale overdrachten (terugbetaalbaar belastingkrediet)	650	699	711	686	664	651	649	652	654
e. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	11	16	18	16	17	17	17	17	18
3. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	2623	2696	2799	2909	3033	3183	3328	3407	3529
a. Rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector	2509	2581	2654	2764	2889	3038	3182	3260	3381
b. Brugpensioenen van de overheidssector	0	0	0	0	0	0	0	0	0
c. Kinderbijslag van de overheidssector (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Overige uitkeringen	114	115	145	145	145	145	146	147	148
B. Sociale uitkeringen in natura	279	308	360	972	417	431	442	453	463
1. Geneeskundige verzorging	78	85	87	98	107	116	121	127	132
2. Overige uitkeringen in natura	202	223	273	874	309	315	320	326	332
IV. Gemeenschappen en gewesten	22541	23377	24158	24677	25368	26232	27126	27907	28846
A. Sociale uitkeringen in geld	14652	15312	15939	16252	16679	17207	17738	18146	18709
1. Uitkeringen sociale verzekering	504	522	662	680	708	737	766	796	826
a. Zorgverzekering	436	453	591	608	634	660	688	715	743
b. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	67	69	71	72	74	76	78	81	83
2. Uitkeringen sociale voorziening	8138	8669	9002	9208	9387	9615	9847	10060	10278
a. Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	110	100	89	78	74	75	74	71	68
b. Kinderbijslag (na 2015)	6613	7141	7283	7383	7551	7731	7917	8082	8253
c. Tegemoetkomingen voor gehandicapte personen	515	514	489	508	526	546	567	590	614
d. Sociale overdrachten (terugbetaalbaar belastingkrediet)	0	0	0	329	333	342	351	361	370
e. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	900	914	1142	910	904	921	938	956	974
3. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	6011	6121	6275	6364	6584	6856	7125	7290	7605
a. Rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector	5955	6074	6227	6317	6537	6809	7077	7242	7557
b. Brugpensioenen van de overheidssector	56	48	47	47	47	47	47	47	47
c. Kinderbijslag van de overheidssector (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Uitkeringen sociale verzekering pensioenfondsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B. Sociale uitkeringen in natura	7889	8064	8219	8425	8689	9024	9388	9762	10136
1. Geneeskundige verzorging	3427	3606	3670	3882	3999	4159	4332	4508	4679
2. Overige uitkeringen in natura	4462	4458	4549	4543	4690	4865	5057	5254	5457

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
V. Lagere overheid	3453	3518	3693	3873	4078	4251	4430	4590	4738
A. Sociale uitkeringen in geld	3200	3270	3436	3621	3825	3988	4156	4303	4440
1. Uitkeringen sociale voorziening	1633	1667	1799	1967	2134	2249	2370	2478	2542
2. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	1566	1601	1636	1653	1690	1737	1784	1824	1897
a. Rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector	1534	1568	1604	1621	1657	1705	1751	1791	1863
b. Bruggpensioenen van de overheidssector	20	20	18	18	18	18	18	18	18
c. Kinderbijslag van de overheidssector (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Overige uitkeringen	12	13	13	14	14	14	14	15	15
3. Uitkeringen sociale verzekering pensioenfondsen	1	2	2	2	2	2	2	2	2
B. Sociale uitkeringen in natura	253	248	257	252	252	263	275	286	298
1. Overige uitkeringen in natura	253	248	257	252	252	263	275	286	298

E. Resultaten per bedrijfstak

Tabel E.1 Bruto toegevoegde waarde in volume
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Landbouw	-15.2	-1.7	9.9	4.7	-2.4	0.6	0.6	0.6	0.6
2. Energie	-10.3	3.9	-7.4	8.6	1.6	0.8	0.7	0.7	0.9
3. Verwerkende nijverheid	0.4	1.9	-3.5	8.0	-0.4	1.2	1.1	1.0	0.9
a. Intermediaire goederen	1.1	3.7	-0.3	7.8	-1.1	1.3	1.3	1.1	1.0
b. Uitrustingsgoederen	-2.7	0.9	-8.8	12.5	-0.4	1.3	1.1	1.0	0.8
c. Verbruiksgoederen	1.0	-0.9	-6.2	5.9	1.1	1.0	0.9	0.8	0.7
4. Bouw	5.1	4.2	-4.7	8.0	0.9	1.7	1.4	1.1	1.2
5. Verhandelbare diensten	2.9	1.7	-8.0	5.2	4.0	1.7	1.6	1.5	1.4
a. Vervoer en communicatie	4.0	-0.8	-11.3	7.6	4.7	1.9	1.6	1.4	1.4
b. Handel en horeca	1.7	1.3	-13.5	5.2	4.9	1.3	1.2	1.0	0.9
c. Krediet en verzekeringen	1.3	2.9	-2.6	1.3	3.3	1.3	1.2	1.0	0.9
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	1.5	1.2	-14.4	7.1	10.0	1.2	1.2	1.1	1.0
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	3.9	2.3	-4.4	5.2	2.4	2.1	2.0	1.9	1.9
6. Niet-verhandelbare diensten	0.6	1.1	0.1	0.9	1.4	1.3	1.2	1.2	1.2
Totaal	1.8	1.8	-5.9	5.2	2.7	1.6	1.5	1.3	1.3

Tabel E.2 Structuur van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen
In procent van het totaal

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Landbouw	0.6	0.7	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7
2. Energie	2.5	2.6	2.5	2.6	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5
3. Verwerkende nijverheid	13.4	13.4	13.5	13.8	13.3	13.2	13.1	13.0	12.9
a. Intermediaire goederen	7.2	7.2	7.4	7.5	7.2	7.2	7.1	7.1	7.0
b. Uitrustingsgoederen	2.3	2.3	2.2	2.4	2.3	2.3	2.3	2.2	2.2
c. Verbruiksgoederen	3.9	3.9	3.9	3.9	3.8	3.8	3.8	3.7	3.7
4. Bouw	5.3	5.4	5.5	5.6	5.5	5.5	5.4	5.4	5.4
5. Verhandelbare diensten	63.7	63.4	62.2	62.2	63.0	63.2	63.3	63.4	63.5
a. Vervoer en communicatie	6.9	6.9	6.6	6.8	6.9	7.0	7.0	7.0	7.0
b. Handel en horeca	13.6	13.5	12.4	12.4	12.6	12.6	12.5	12.5	12.5
c. Krediet en verzekeringen	6.5	6.5	6.7	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4	6.4
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	7.1	7.0	6.3	6.5	6.9	6.9	6.9	6.9	6.9
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	29.6	29.7	30.2	30.1	30.1	30.3	30.4	30.6	30.8
6. Niet-verhandelbare diensten	14.5	14.4	15.6	15.1	14.9	14.9	14.9	14.9	15.0
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabel E.3 Investerings in volume
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Landbouw	11.8	9.8	-4.7	3.9	3.6	0.7	0.6	0.5	0.5
2. Energie	13.3	8.6	-5.7	12.8	3.8	3.7	0.7	2.5	3.6
3. Verwerkende nijverheid	-0.3	1.1	-1.0	10.0	-1.8	0.6	1.1	0.7	0.8
a. Intermediaire goederen	-0.6	2.5	3.0	9.8	-4.0	1.3	1.5	1.2	1.1
b. Uitrustingsgoederen	0.3	-5.2	-5.2	11.0	-0.5	-2.1	0.2	-0.7	0.2
c. Verbruiksgoederen	-0.3	2.5	-7.3	9.5	2.7	0.8	0.6	0.4	0.3
4. Bouw	1.4	-2.4	-5.6	9.6	0.8	1.9	2.3	1.7	2.0
5. Verhandelbare diensten	3.1	3.3	-9.5	8.8	3.3	2.5	2.1	1.8	1.7
a. Vervoer en communicatie	1.8	1.7	-8.6	12.8	2.7	3.5	2.1	1.4	1.1
b. Handel en horeca	2.0	6.0	-16.4	7.5	5.3	1.3	1.3	1.1	1.0
c. Krediet en verzekeringen	6.3	-2.9	-5.1	5.0	3.5	1.4	1.2	1.0	1.0
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening	0.2	5.7	-9.9	7.2	4.5	2.3	1.5	1.5	0.9
e. Overige marktdiensten (exclusief woongebouwen)	3.9	3.9	-8.2	8.6	2.8	2.7	2.6	2.4	2.4
6. Woongebouwen	1.5	5.2	-6.9	10.0	-1.0	0.7	0.9	1.1	1.0
7. Niet-verhandelbare diensten	11.2	0.4	0.5	16.5	-2.5	8.5	2.3	-4.0	-0.2
Totaal	3.4	3.4	-6.8	10.0	1.2	2.4	1.7	1.1	1.4

Tabel E.4 Binnenlandse werkgelegenheid
Duizendtallen, jaargemiddelden

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Loontrekkers	4013.7	4074.8	4059.9	4080.6	4085.0	4123.0	4153.8	4178.0	4199.4
a. Landbouw	24.7	26.0	27.6	29.1	29.0	29.4	29.8	30.2	30.5
b. Energie	55.1	55.9	56.9	57.1	56.9	56.8	56.7	56.6	56.5
c. Verwerkende nijverheid	479.2	483.1	480.1	478.0	468.5	465.5	462.2	458.4	454.5
. Intermediaire goederen	197.4	199.7	200.3	199.2	193.9	192.5	190.9	189.1	187.3
. Uitrustingsgoederen	92.4	93.0	91.3	90.2	89.3	88.2	87.0	85.7	84.4
. Verbruiksgoederen	189.5	190.4	188.5	188.7	185.2	184.8	184.3	183.6	182.8
d. Bouw	211.6	213.8	214.6	216.8	219.7	220.4	220.3	219.4	218.6
e. Vervoer en communicatie	269.2	275.4	276.7	276.7	270.6	271.6	272.3	272.7	273.2
f. Handel en horeca	633.1	640.5	627.1	610.0	598.7	600.0	604.1	607.4	609.9
g. Krediet en verzekeringen	111.2	109.0	107.6	107.0	106.1	106.0	105.7	105.3	104.7
h. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	550.6	562.6	570.1	582.4	598.7	617.2	629.0	638.4	647.0
i. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	808.2	828.9	814.0	834.0	842.9	858.6	873.1	885.5	897.1
j. Niet-verhandelbare diensten	870.9	879.6	885.1	889.5	893.9	897.6	900.6	904.1	907.4
. Overheid en onderwijs	830.7	838.7	844.3	848.6	850.9	853.9	856.2	859.1	861.7
. Huispersoneel	40.2	40.9	40.9	40.9	43.0	43.7	44.3	45.0	45.7
2. Zelfstandigen	804.4	818.9	833.1	847.0	851.5	861.5	870.8	879.6	887.9
a. Landbouw	34.4	33.9	33.4	32.9	32.1	31.5	30.8	30.2	29.6
b. Energie	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
c. Verwerkende nijverheid	25.1	25.0	25.3	25.5	25.3	25.5	25.6	25.7	25.7
. Intermediaire goederen	5.4	5.4	5.6	5.7	5.7	5.7	5.8	5.9	6.0
. Uitrustingsgoederen	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
. Verbruiksgoederen	18.6	18.5	18.7	18.8	18.6	18.6	18.6	18.6	18.6
d. Bouw	71.8	74.5	76.9	79.6	81.8	83.5	84.9	86.2	87.3
e. Vervoer en communicatie	11.7	12.0	12.5	12.8	12.8	12.9	13.0	13.0	13.1
f. Handel en horeca	112.7	110.7	110.5	110.0	108.0	107.0	106.1	105.1	104.1
g. Krediet en verzekeringen	6.5	6.2	6.1	6.0	5.8	5.6	5.5	5.3	5.1
h. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening	83.0	83.9	86.0	88.5	90.7	92.5	94.3	96.3	98.3
i. Overige marktdiensten	449.5	462.2	471.5	480.2	483.2	490.8	497.9	504.6	510.8
j. Niet-verhandelbare diensten (onderwijs)	9.0	9.8	10.4	10.8	11.1	11.6	12.2	12.7	13.2
3. Binnenlandse werkgelegenheid (1+2)	4818.1	4893.7	4893.0	4927.6	4936.5	4984.5	5024.6	5057.6	5087.3
a. Landbouw	59.1	59.9	61.1	62.0	61.1	60.9	60.6	60.4	60.1
b. Energie	55.7	56.5	57.5	57.7	57.5	57.4	57.3	57.2	57.1
c. Verwerkende nijverheid	504.3	508.1	505.4	503.6	493.8	490.9	487.8	484.1	480.2
. Intermediaire goederen	202.7	205.1	205.9	204.8	199.6	198.3	196.8	195.1	193.3
. Uitrustingsgoederen	93.5	94.1	92.4	91.3	90.5	89.3	88.1	86.8	85.5
. Verbruiksgoederen	208.1	208.9	207.2	207.4	203.8	203.4	202.9	202.2	201.4
d. Bouw	283.4	288.3	291.5	296.4	301.6	303.9	305.2	305.6	305.9
e. Vervoer en communicatie	280.9	287.4	289.2	289.5	283.5	284.5	285.2	285.8	286.3
f. Handel en horeca	745.8	751.3	737.5	720.0	706.7	707.0	710.2	712.5	714.0
g. Krediet en verzekeringen	117.7	115.2	113.7	112.9	111.9	111.6	111.2	110.5	109.8
h. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	633.5	646.6	656.1	670.9	689.4	709.6	723.3	734.7	745.3
i. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	1257.7	1291.1	1285.5	1314.2	1326.1	1349.4	1371.0	1390.1	1407.9
j. Niet-verhandelbare diensten	879.9	889.4	895.5	900.3	905.0	909.2	912.7	916.8	920.6
. Overheid en onderwijs	839.7	848.5	854.6	859.4	862.0	865.5	868.4	871.8	874.9
. Huispersoneel	40.2	40.9	40.9	40.9	43.0	43.7	44.3	45.0	45.7

Tabel E.5 Arbeidsproductiviteit per uur in de marktbedrijfstakken
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Landbouw	-16.4	-2.3	10.6	4.2	-3.2	1.4	1.5	1.4	1.4
2. Energie	-10.6	2.7	-8.2	7.5	1.8	0.9	0.9	0.9	1.0
3. Verwerkende nijverheid	-0.3	1.8	3.4	4.5	-0.9	1.7	1.7	1.7	1.6
a. Intermediaire goederen	0.9	3.1	4.2	5.1	-0.0	2.0	2.0	1.9	1.9
b. Uitrustingsgoederen	-4.2	1.3	2.4	7.5	-3.0	2.6	2.5	2.4	2.3
c. Verbruiksgoederen	0.2	-0.8	0.9	2.2	-0.1	1.0	1.0	1.0	1.1
4. Bouw	1.9	2.8	1.5	0.3	-2.4	0.8	0.8	0.8	1.0
5. Verhandelbare diensten	1.2	0.1	-0.8	0.9	0.2	0.2	0.5	0.5	0.5
a. Vervoer en communicatie	2.0	-3.0	-7.7	5.1	4.4	1.4	1.3	1.2	1.1
b. Handel en horeca	1.2	0.6	0.6	1.2	-0.2	1.0	0.8	0.7	0.8
c. Krediet en verzekeringen	3.7	5.7	-0.0	1.4	3.8	1.6	1.7	1.6	1.6
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	-0.1	-0.7	-13.7	3.5	6.4	-1.6	-0.7	-0.5	-0.5
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	1.1	0.2	2.9	-0.4	-1.9	0.2	0.5	0.5	0.6
Totaal	0.3	0.6	-0.1	1.6	-0.3	0.5	0.6	0.7	0.7

Tabel E.6 Nominale arbeidskosten per hoofd in de marktbedrijfstakken
Groeivoeten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Landbouw	3.3	5.6	1.0	0.9	4.4	2.9	2.9	3.0	2.9
2. Energie	2.8	-1.4	2.8	2.6	1.4	2.8	2.9	3.0	3.0
3. Verwerkende nijverheid	0.5	2.7	-1.5	4.2	4.3	2.9	2.9	3.0	2.9
a. Intermediaire goederen	1.7	3.4	-0.1	3.4	3.4	2.8	2.9	3.0	2.9
b. Uitrustingsgoederen	-4.4	1.0	-5.3	6.4	5.9	2.8	2.9	3.0	2.9
c. Verbruiksgoederen	1.9	2.6	-1.7	4.2	4.8	3.0	3.0	3.1	3.0
4. Bouw	4.6	1.6	-13.0	6.5	3.5	3.0	2.9	2.9	2.9
5. Verhandelbare diensten	1.7	2.0	-3.5	3.3	5.5	2.8	2.8	2.8	2.9
a. Vervoer en communicatie	2.1	1.6	-0.2	4.1	3.8	2.9	2.9	2.9	2.8
b. Handel en horeca	1.4	3.0	-9.8	6.1	9.7	3.0	2.9	2.7	2.9
c. Krediet en verzekeringen	4.8	0.5	1.0	1.7	2.2	2.7	2.8	3.0	2.9
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	1.2	1.8	-2.5	1.6	3.6	3.2	3.0	3.2	3.2
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	2.0	2.4	-1.4	2.6	5.8	2.9	2.8	2.8	2.9
Totaal	1.7	2.0	-3.6	3.6	4.9	2.7	2.7	2.8	2.8

F. Energieverbruik en broeikasgasemissies

Tabel F.1 Energiebalans

Alle producten, miljoenen ton olie-equivalent

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Primaire productie en recuperatie	11.9	16.0	13.7	16.9	16.0	13.4	12.2	9.3	4.7
Invoer	87.7	87.8	85.1	85.6	87.8	90.2	91.3	93.7	97.8
Uitvoer	34.6	38.0	37.0	37.6	38.3	38.9	39.1	39.7	40.6
Voorraadveranderingen	-0.5	-0.9	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6
Bruto beschikbare energie	64.4	65.0	61.1	64.3	64.9	64.1	63.8	62.7	61.3
Bunkers internationale scheepvaart	9.3	8.2	7.6	8.1	8.5	8.8	9.1	9.3	9.6
Bruto binnenlandse consumptie	55.2	56.8	53.6	56.2	56.3	55.3	54.8	53.4	51.8
Bunkers internationale luchtvaart	1.7	1.7	1.2	1.3	1.5	1.7	1.7	1.8	1.8
Totaal energie-aanbod	53.5	55.1	52.4	55.0	54.9	53.7	53.1	51.7	50.0
Transformatie input	60.1	66.1	63.8	66.2	65.8	64.4	63.6	62.0	60.2
Transformatie output	50.6	54.1	51.9	53.5	54.3	54.4	54.5	54.6	55.0
Consumptie van de energiesector	2.6	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	2.7	2.7	2.7
Verlies door distributie	0.4	0.3	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.7	0.9
Energie beschikbaar voor eindverbruik	41.1	40.1	37.4	39.1	40.1	40.4	40.7	40.9	41.1
Niet-energie-eindverbruik	7.8	7.3	7.1	7.2	7.6	7.8	8.0	8.1	8.2
Totaal energie-eindverbruik	33.2	32.6	30.0	31.6	32.3	32.4	32.5	32.6	32.6
Industrie	10.7	10.3	9.7	10.3	10.7	10.7	10.7	10.8	10.8
Transport	8.9	8.8	7.7	8.4	8.5	8.5	8.5	8.5	8.4
Diensten en gezinnen	13.6	13.4	12.6	13.0	13.1	13.2	13.2	13.3	13.4
Statistisch verschil	0.1	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3

Tabel F.2 Broeikasgasemissies

Mt CO₂-equivalenten

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Energie	85.6	85.8	78.2	78.7	80.8	83.9	85.0	88.5	94.7
1A. Verbranding van brandstoffen	84.9	85.1	77.6	78.0	80.2	83.2	84.3	87.8	94.0
1A1. Transformatiesector	21.6	22.2	20.5	17.9	19.0	22.1	23.1	26.6	33.1
1A2. Industrie	13.4	13.2	12.5	12.7	13.1	13.1	13.2	13.2	13.3
1A3. Transport	25.6	25.4	22.1	24.0	24.3	24.3	24.2	24.2	23.8
1A4. Andere sectoren	24.5	24.0	22.2	23.1	23.5	23.4	23.5	23.5	23.5
1A5. Andere	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Statistisch verschil	-0.4	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
1B. Vluchtige emissies	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
2. Industriële processen	21.6	20.2	19.4	19.4	18.6	18.0	17.5	17.1	16.6
3. Landbouw	9.4	9.4	9.3	9.2	9.2	9.1	9.1	9.0	8.9
4. Afval	1.4	1.3	1.3	1.2	1.2	1.1	1.1	1.0	1.0
Totaal	117.9	116.7	108.2	108.6	109.7	112.2	112.6	115.6	121.2

5.2. Definitie van de HERMES-bedrijfstakingen

Benaming van de bedrijfstak	NACE-BEL2008 (A38)
1. Landbouw	Landbouw, bosbouw en visserij (AA)
2. Energie	Vervaardiging van cokes en geraffineerde aardolieproducten (CD) + Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht (DD) + Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering (EE)
3. Verwerkende nijverheid	
a. Intermediaire goederen	Winning van delfstoffen (BB) + Vervaardiging van chemische producten (CE) + Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten (CF) + Vervaardiging van producten van rubber en kunststof en van anderen niet-metaalhoudende minerale producten (CG) + Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal, exclusief machines en apparaten (CH)
b. Uitrustingsgoederen	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten (CI) + Vervaardiging van elektrische apparatuur (CJ) + Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g. (CK) + Vervaardiging van transportmiddelen (CL)
c. Consumptiegoederen	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten (CA) + Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer (CB) + Houtindustrie, vervaardiging van papier en papierwaren, drukkerijen (CC) + Vervaardiging van meubelen en overige industrie, reparatie en installatie van machines en apparaten (CM)
4. Bouw	Bouwnijverheid (FF)
5. Marktdiensten	
a. Vervoer en communicatie	Vervoer en opslag (HH) + Telecommunicatie (JB)
b. Handel en horeca	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen (GG) + Verschaffen van accommodatie en maaltijden (II)
c. Krediet en verzekeringen	Financiële activiteiten en verzekeringen (KK)
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	Menselijke gezondheidszorg (QA) + Maatschappelijke dienstverlening (QB)
e. Overige marktdiensten	Uitgeverijen, audiovisuele diensten en uitzendingen (JA) + Informaticadiensten en dienstverlenende activiteiten op gebied van informatica (JC) + Exploitatie van en handel in onroerend goed (LL) + Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening, hoofdkantoren, adviesbureaus, architecten en ingenieurs, technische testen en toetsen (MA) + Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (MB) + Reclamewezen en marktonderzoek; overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten (MC) + Administratieve en ondersteunende diensten (NN) + Kunst, amusement en recreatie (RR) + Overige diensten (SS)
6. Niet-verhandelbare diensten	
a. Overheidsdiensten en onderwijs	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen (OO) + Onderwijs (PP)
b. Huishoudelijke diensten	Huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik (TT)

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

<https://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het Federaal Planbureau (FPB) regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

Vooruitzichten

Een van de belangrijkste opdrachten van het Federaal Planbureau (FPB) bestaat erin de beleidsmakers te helpen anticiperen op de toekomstige evolutie van de Belgische economie.

Het FPB maakt drie keer per jaar, in februari, juni en september, kortetermijnvooruitzichten voor de Belgische economie, onder de verantwoordelijkheid van het Instituut voor de Nationale Rekeningen. Deze vooruitzichten vormen de basis voor de opmaak van de Rijksbegroting en de begrotingscontrole, vandaar de benaming 'Economische begroting'. Het FPB publiceert in juni de 'Economische vooruitzichten' voor de volgende vijf jaren, waarvan een voorlopige versie, voorbereid in maart, het

macro-economisch kader vormt voor het Belgisch stabiliteitsprogramma. In het verlengde daarvan worden, in samenwerking met regionale instellingen, regionale economische vooruitzichten opgesteld.

Het FPB realiseert ook, een keer per jaar voor rekening van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, waarvan het het secretariaat verzekert, financiële langetermijnvooruitzichten gericht op de budgettaire kosten van de vergrijzing en analyseert dan eveneens de sociale houdbaarheid van de pensioenen.

Het FPB stelt jaarlijks, in samenwerking met Statbel, demografische vooruitzichten op. Het FPB publiceert om de drie jaar Langetermijnenergievooruitzichten voor België. Ook om de drie jaar maakt het, in samenwerking met de FOD Mobiliteit en Vervoer, Langetermijnvooruitzichten voor de transportvraag in België. In die drie domeinen worden de vooruitzichten op een langetermijnhorizon opgesteld.

Working Papers

De Working Papers presenteren de resultaten van lopend onderzoek in de studiedomeinen van het FPB. Ze worden gepubliceerd om bij te dragen aan de verspreiding van kennis over hoofdzakelijk economische fenomenen en om het inhoudelijk debat te stimuleren. Bovendien leveren ze een conceptuele en empirische basis voor de besluitvorming. Ze zijn vaak technisch van aard en gericht op een publiek van specialisten.

Planning Papers

De Planning Papers presenteren afgeronde studies over thema's van algemene strekking. Ze zijn niet specifiek gericht op een gespecialiseerd publiek en beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Overige publicaties

Rapporten

De rapporten beschrijven de resultaten van werkzaamheden die voortvloeien uit wettelijke opdrachten of als antwoord op specifieke vragen van de overheid, de regering of de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Boeken

Het FPB publiceert occasioneel studies in boekvorm.